

BEING THE MEDIA
Decentraliseringen av nyhetsproduktionen
och dess effekter
på tidningsjournalisters informationsbeteende

Mats Tenngart och Mattias Winslow

Examensarbete (20 poäng) för magisterexamen i Biblioteks- och informationsvetenskap
vid Lunds universitet.

Handledare: Pia Borlund
BIVILs skriftserie 2004: 20
ISSN 1401:2375

© Lunds universitet. Biblioteks- och informationsvetenskap 2006.

Title

Being the media: the decentralization of news production and its effects on the information behaviour of newspaper journalists.

Abstract

The Internet provides the common user with a variety of both traditional and non-traditional news sources, and a vast range of possibilities to contribute to the flow of information. By their participation in the production of information ordinary citizens can sometimes function as non-traditional news sources themselves and reach a potentially unlimited audience. The interactive nature of the Internet blurs the line between producers and consumers, and challenges traditional definitions of what counts as “news” as well as who qualifies as a “journalist”. The main purpose of this thesis is to examine the potential consequences of this decentralization regarding the information behaviour of newspaper journalists and their perception of their professional role. The study consists of qualitative interviews with six journalists, employed by four of the leading Swedish newspapers, and a review of earlier research in the field. According to the studied literature the potential consequences of the decentralizing tendencies can be described as a move from journalism as a lecture to journalism as a conversation or seminar, but there seems to be a gap between the perceived potential and the actual effects of these tendencies. The latter notion is largely confirmed by the results of our interviews. The potential for information overload is countered by the use of well-tryed conventional sources, and due to the perceived unreliability of non-traditional sources the influence of the decentralizing tendencies on the information behaviour of our respondents is relatively limited. Less conventional sources can be of some use in the establishing of an original angle and in the development of a personal understanding, and the increased interaction with the readers can result in useful tips. The contributions of the public can sometimes be newsworthy and influence the established media. This challenges the journalists’ traditional role as gatekeepers, but according to our respondents the need for professionals who can filter the increasing flow of information and critically assess sources in line with established journalistic principles has become even more important than before. To some extent the focus of the journalistic profession seems to be changing from the task of creating new information towards an increased focus on the journalist as navigator and editor.

Keywords

Nyhetsförmedling på Internet, elektronisk publicering, journalister, informationsbeteende, informationssökning, online journalism, amateur journalism, information seeking behaviour

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Syfte och frågeställningar.....	8
1.3 Metod.....	10
1.3.1 Val av metod.....	10
1.3.2 Litteraturstudien.....	11
1.3.3 Intervjuförfarande.....	11
1.3.4 Resultatredovisning och analys.....	12
1.4 Disposition.....	12
2 Teoretiska utgångspunkter.....	13
2.1 Informationsbeteende – begreppets innebörd.....	13
2.2 Informationsbeteendets olika stadier.....	14
2.3 Gatekeeper-begreppet.....	17
2.4 Kommunikationsmodell.....	18
3 Tidigare forskning.....	20
3.1 Tidigare forskning om journalisters informationsbeteende.....	20
3.2 Tidigare forskning om Internets inverkan på journalisters informationsbeteende.....	22
4 Internet som nyhetsmedium.....	27
4.1 Kort bakgrund.....	27
4.2 Utmärkande drag.....	27
4.3 Översikt över olika typer av Internetbaserad nyhetsförmedling.....	29
4.3.1 Mainstream news sites.....	29
4.3.2 Index & category sites.....	30
4.3.3 Meta & comment sites.....	30
4.3.4 Share & discussion sites.....	31
4.4 Implikationer för framtiden.....	31
5 Decentraliserande tendenser.....	33
5.1 Den förändrade informationsförmedlingen.....	33
5.2 Decentraliseringen av gatekeeperrollen.....	35
5.3 Decentraliseringen av nyhetsproduktionen.....	35
5.4 Objektivitetsmyten.....	38
5.5 Ökad registrering.....	41
5.6 Privatsfären blir offentlig.....	42
5.7 Demokratisering eller informationsklyfta?.....	43
6 Intervjuundersökningen.....	44
6.1 Resultatredovisning.....	44
6.1.1 Journalisternas förhållningssätt till alternativa, nätbaserade nyhetsförmedlare.....	44
6.1.2 Interaktionen med läsarna.....	49
6.1.3 Journalistrollens förändring.....	52
6.2 Analys.....	56
6.2.1 Nämnade webbplatser.....	56
6.2.2 E-post – det vanligaste medlet för kommunikation med läsarna.....	58
6.2.3 Decentraliseringens inverkan på respondenternas informationsbeteende.....	59
6.2.4 Möjliga orsaker till decentraliseringens begränsade inverkan.....	61

6.2.5	Argumentationslinjer	63
6.2.6	Objektivitetsmyt och gatekeeperroll.....	65
6.2.7	Respondenternas syn på decentraliseringens konsekvenser för journalisters yrkesroll.....	68
7	Slutsatser och diskussion.....	71
	Litteraturförteckning	77
	Bilaga.....	83

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Amateur news reporters on weblogs are functioning as their own decentralized media today, and it's one of the only heartening things about this stomach-turning day.

Citat återgivet i Allan, 2002, s. 119

Ovanstående kommentar fälldes av skribenten Rogers Cadenhead i en intervju i *New York Times* den 11 september 2001, apropå den roll som nyhetsförmedlare Cadenhead genom sin e-postlista kommit att spela sedan de etablerade nyhetsmediernas webbplatser blivit överbelastade. Som Stuart Allan konstaterar i boken *Journalism after september 11*, beskrivs Internets utveckling som nyhetsmedium ofta som en serie formativa händelser. Förutom attackerna mot World Trade Center kan bombdådet i Oklahoma 1995, Monica Lewinsky-affären och kriget i Kosovo nämnas som exempel på händelser som belyst olika tendenser i denna utveckling (Allan, 2002, s. 119). Den tendens som är föremål för vårt intresse är den decentralisering av nyhetsproduktionen som åsyftas i citatet ovan, och, mer specifikt, de konsekvenser denna tendens kan tänkas innebära för journalistkårens yrkesutövning och informationsbeteende.

Internets utveckling som nyhetsmedium pågår naturligtvis kontinuerligt, oberoende av stora nyhetshändelser som de ovan nämnda, både i sammanhang utanför de stora medieföretagens kontroll och genom att dessa företag utvecklar sina interaktiva tjänster. I sin rapport om digitala nyheter konstaterar Erik Fjellman och Jan Sjögren att det har blivit möjligt för allmänheten att delta i nyhetsproduktionen. På grund av de resurser som krävdes var publicering och distribution av nyheter tidigare förbehållet stora medieföretag, men nu kan i princip vem som helst bli delaktig i nyhetsproduktionen via webblogger¹ och alternativa nätpublikationer eller genom att kommentera redan existerande artiklar på etablerade nyhetsförmedlars webbplatser och skapa inlägg i olika typer av nyhetsforum (Fjellman & Sjögren, 2002, s. 26-27). Internets interaktiva karaktär innebär att kommunikationen flödar åt två håll, vilket suddar ut gränsen mellan sändare och mottagare (Heinonen, 1999, s. 37). Denna utveckling ligger i linje med

¹En blogg kan liknas vid en form nättagbok som tillåter användaren att publicera daterade inlägg rörande aktuella skeenden, delvis med utgångspunkt i kommenterade länkar. Inläggen visas i omvänd kronologisk ordning (Gillmor, 2004, s. 29-30). Fortsättningsvis kommer den ur ordet "weblogg" härledda formen "blogg" att användas.

Internetpionjärerens idealistiska förhoppningar om att Internet skulle kunna motverka den ökande centraliseringen av den ekonomiska och politiska makten genom att ge alternativa aktörer en röst. Parollen ”be the media” är mer än bara ett slagord (Allan, 2002, s. 127; Hall, 2001, s. 16).

Redan 1996 kommenterade J.D. Lasica situationen så här i en artikel i *American Journalism Review*: ”a great many of the Internet’s /.../ users consider Old Media’s practice of top-down, father-knows-best journalism to be clunky, obsolete and irrelevant to their lives. And, in an age when anyone with a computer and modem can be a virtual reporter, they’re right” (Lasica, 1996). Att Internet innebär konsekvenser för hur nyheter produceras och konsumeras är alltså ingen nyhet, men utvecklingen pågår i högsta grad fortfarande. Sedan kriget i Irak inleddes 2003 har flera exempel på vad som skulle kunna karaktäriseras som decentraliserad nyhetsproduktion uppmärksammats i mer traditionella nyhetsmedier världen över. En ung irakier beskriver på sin blogg vardagen i krigets Bagdad under namnet Salam Pax (<http://www.dearraed.blogspot.com/>), och en frilansjournalist vid namn Christopher Allbritton har via upprop på sin blogg (<http://back-to-iraq.com/>) lyckats finansiera flera vistelser i Irak, vilket tillåtit honom att på samma blogg publicera unik rapportering inifrån det krigshärjade landet, utan mellanled i form av etablerade medieinstitutiner (Gillmor, 2004, s. 155-157). I Sverige fick webbtidningen Yelah (<http://www.yelah.net/>) en större publik i samband med kravallerna i Göteborg 2001. Etablerade medier famlade i mörkret rörande aktivisternas identitet och agenda, medan Yelah tidigt publicerade intervjuer med berörda aktivister, och på sikt bidrog till att nyansera även de etablerade mediernas bild av händelserna (Kvarnsell, 2003). I länder som Iran och Kina får de auktoritära regimerna allt svårare att styra hur tillståndet i landet framställs. Medierna kan inte längre kontrolleras med hjälp av totalitära metoder – information och nyheter som är misshagliga för regimerna sprids via Internets decentraliserade nätverk (Gillmor, 2004, s. 140-142; Hall, 2001, s. 191-193).

Liksom bibliotekariekåren tillhör journalister i egenskap av informationsförmedlare en av de yrkesgrupper som påverkas mest av informationsteknologins utveckling. Förändringar i deras informationsbeteende kan tänkas säga oss något om hur utvecklingen kan komma att påverka andra grupper i samhället (Martin & Nicholas, 1997, s. 43). Utmärkande för den decentraliserande tendens som är föremål för vårt intresse är dock allmänhetens aktiva medverkan. Utvecklingen är en dynamisk process, där journalisternas förändrade informationsbeteende delvis är att betrakta som ett resultat av allmänhetens tillvaratagande av Internets interaktiva möjligheter. Den information och de rykten som sprids via Internet påverkar de etablerade mediernas nyhetsvärdering, och Internet kan användas som ett verktyg i den undersökande journalistikens tjänst, vilket dock ställer delvis nya krav på journalisternas förmåga att kritiskt bedöma sina källor (Hadenius & Weibull, 2005, s. 392).

Journalistkåren fungerar som mellanhand mellan makthavare och medborgare, och är i likhet med bibliotekariekåren starkt förknippad med centrala samhällsvärden som demokrati, yttrandefrihet och fri tillgång till information. Som länkar mellan

informationen och användaren och sovrare i informationsflödet kan båda yrkesgrupperna sägas fungera som "gatekeepers". En principiell skillnad dem emellan är dock att bibliotekarier i motsats till journalister inte tolkar informationen, utan endast informationsbehovet (Augustsson, 1996, s. 9-10). Inom masskommunikationsforskningen används termen "gatekeeping" för att beskriva den urvalsprocess som äger rum på nyhetsbyråer och i massmedier. Rapporterade händelser måste passera ett antal "gates" eller "slussar" för att nå mottagaren. Vid varje gate kan den potentiella nyheten kasseras, omarbetas eller förkortas. Den person som ansvarar för hur nyheten behandlas är den så kallade gatekeepern (Hadenius & Weibull, 2005, s. 341). Att utövat av journalistiskt arbete innebär att avgöra vad som är värt att veta är en uppfattning som är djupt rotad hos journalistkåren. Denna syn på den egna yrkesrollen är förknippad med journalistens roll i det demokratiska samhället, i vilket informationstillgång spelar en central roll (Singer, 1998, s. 2).

I sin magisteruppsats om journalisters förhållningssätt till Internet som nyhetsmedium, skriven vid Bibliotekshögskolan i Borås, använder sig Lisa Baréus av gatekeeperbegreppet för att beskriva journalistens yrkesroll (Baréus, 2000, s. 4). Enligt Baréus sätter den ökade mängden information ökat fokus på journalisten som garant för hög kvalitet och trovärdighet, vilket på ett plan kan sägas medföra att journalistkårens gatekeeperposition förstärks (ibid., s. 42). Man kan dock hävda att den ökade tillgången till information via Internet innebär att rollen som gatekeeper i viss mån överförs från journalisten till läsaren. Internetanvändarna har till stor del tillgång till samma källor som journalisterna och kan själva välja vilken information som de anser vara av intresse just för dem (Hall, 2001, s. 5; Heinonen, 1999, s. 50). Genom att journalisterna granskar den beslutsfattande och verkställande makten kan de ibland spela rollen av tredje statsmakt (Hadenius & Weibull, 2005, s. 392). De decentraliserande tendenserna och Internetanvändarnas ökade tillgång till journalisternas primärkällor innebär dock att de själva i större utsträckning än tidigare blir utsatta för granskning (Gillmor, 2004, s. 61-65).

Förtroendet för de etablerade medierna är delvis lågt, vilket paradoxalt nog kan kopplas till att medieinstitutionerna i sin strävan att tillmötesgå vad som uppfattats som publikens önskemål medverkat till att journalistiken utvecklats mot ökad homogenisering och sensationsinriktning (Hadenius & Weibull, 2005, s. 392; Klotz, 2004, s. 118). Denna likriktning, som i viss mån kan betraktas som en konsekvens av de stora medieföretagens alltmer centraliserade ägandeförhållanden, står i skarp kontrast till bredden på de yttringar som allmänhetens ökade möjligheter att bidra till informationsflödet tar sig uttryck i. Att allmänheten bidrar till informations- och nyhetsflödet är i sig inget nytt fenomen – närradiosändningar och alternativpress kan nämnas som tidigare exempel. Internet medför dock att dessa möjligheter ökat drastiskt (Gillmor, 2004, s. 10; Hvitfelt, 2005, s. 32-34; Klotz, 2004, s. 131-132).

Blir journalister överflödiga när informationsanvändarna själva kan ta reda på fakta med hjälp av de källor som informationsteknologin tillhandahåller? Eller gör den ökande mängden information att journalistens gatekeeperposition stärks? Blir rollen som

navigatör i ett medium där all betydelse är relativ viktigare än någonsin? Svaren på dessa frågor är antagligen inte entydiga. Utvecklingen kommer att få återverkningar på hur allmänheten skaffar sig en uppfattning om dagsaktuella händelser, och i förlängningen även på dess deltagande i den demokratiska processen. Som Håkan Hvitfelt konstaterar i *Medievärlden 2020* är det "... ytterst vad man tror om verkligheten eller situationen som bestämmer vilka attityder man utvecklar och vilka handlingar man utför" (Hvitfelt, 2005, s. 42).

En del av de tankegångar som förekommer i den litteratur som vi studerat är färgade av den postmoderna teoribildning som fick sitt genombrott under 1900-talets sista decennier. I denna teoribildning ingår diskursen om de stora berättelsernas förlorade giltighet. Med "stora berättelser" avses de religiösa eller ideologiska system som gör anspråk på att kunna fungera som yttersta sanningskriterier och förklara tillvaron i dess helhet, till exempel kristendomen och marxismen. De stora berättelserna ersätts enligt postmodern teori alltmer av lokala berättelser, som endast gör anspråk på fragmentariska, subjektiva och provisoriska sanningar (Nordin, 1995, s. 535-537; Readings, 1991). Attacken mot World Trade Center, som kan betraktas som en i fundamentalistiska värderingar grundad reaktion mot det västerländska samhällets hotande relativism, resulterade dock i en ideologisk och religiös polarisering som på ett plan skulle kunna beskrivas som en de stora berättelsernas återkomst. Efter den 11 september 2001 beskrivs världsläget på sina håll som en "civilisationernas kamp", eller som ett "krig mot terrorismen" som måste vinnas till varje pris. De etablerade medierna är en av de viktigaste arenorna för diskussion och granskning av olika former av makt, men de vidarebefordrar i viss mån även de stora berättelser som dikteras av de ideologiska krafter som dominerar i det samhälle där nyheterna produceras.

Bilden är dock ej entydig. Efterspelet till terrordåden i New York tydliggjorde den roll de lokala berättelser som förmedlas via Internets decentraliserade nätverk kan spela i nyhetsförmedlingen. De etablerade mediernas vertikalt kommunicerade stora berättelser konkurrerar i ökad utsträckning med horisontellt kommunicerade lokala berättelser. En alltför radikal pluralism upplevs dock av många som hotfull. I kombination med ökande informationsstress kan längtan efter färdiga svar och tydliga sammanhang tänkas driva somliga till att sätta sin tilltro till Internetförmedlade konspirationsteorier, fundamentalistiska rörelser eller till de konservativa krafter som gärna ser den hotande relativismen ersatt av en mer lätthanterlig Pax Americana, byggd på kristna värderingar. Ytterst kan problematiken beskrivas som en fråga om hur den relativism som aktualiseras av den decentraliserande tendensens demokratiserande potential hanteras. Bör relativismens möjligheter bejakas eller bör dess existens förnekas? Dragna till sin spets är båda alternativen riskabla. Decentraliseringens tänkbara konsekvenser för journalistisk verksamhet kan som beskrivas som en rörelse mot journalistik som en form av diskussion eller seminarium (Gillmor, 2004, s. XIII). Möjligtvis kan en sådan diskussion bidra till ökad medvetenhet om att de stora berättelserna är just berättelser, och att de som sådana ingår i en politiskt och/eller religiöst färgad retorik.

1.2 Syfte och frågeställningar

Vår uppsats bygger på hypotesen att det är relevant att beskriva utvecklingen ifråga som en decentralisering av nyhetsproduktionen. Denna decentralisering har pågått sedan Internets genombrott, och utan att göra sig skyldig till den typ av utopiska spekulationer som varit så vanliga i samband med Internet kan man anta att den vid det här laget bör ha fått konsekvenser för både allmänhetens och journalistkårens informationsbeteende. Uppsatsens syfte är att undersöka vilka dessa konsekvenser är, i första hand med avseende på svenska journalister verksamma vid dags- och kvällstidningar. Allmänhetens informationsbeteende undersöks främst indirekt, genom den inverkan denna allmänhets Internetanvändning har på journalisternas informationsbeteende. Våra frågeställningar lyder som följer:

1. Hur påverkas tidningsjournalisters informationsbeteende av nyhetsproduktionens decentralisering?
2. Vilka former tar sig interaktionen mellan tidningsjournalister och den allmänhet som utnyttjar möjligheten att delta i nyhetsproduktionen?
3. Vilka konsekvenser kan nyhetsproduktionens decentralisering tänkas få för journalisternas yrkesroll?

Att bedriva forskning om en tendens som är ett resultat av pågående teknisk utveckling är inte helt oproblematiskt. Denna typ av forskning riskerar att enbart leda till en lägesbeskrivning som snabbt blir inaktuell. Stig Hadenius och Lennart Weibull frågar sig i förordet till *Massmedier: en bok om press, radio & TV* om det är meningsfullt att redovisa dagsläget när dagens situation redan i eftermiddag är gårdagens (Hadenius & Weibull, 2005). De besvarar dock frågan jakande. På grund av den snabba tekniska utvecklingen blir även vår uppsats i viss mån en lägesbeskrivning. Vår förhoppning är dock att den kommer att kunna betraktas som mer än så, dels genom att vi fokuserar mer på allmänna tendenser än på enskilda exempel, och dels genom att uppsatsen består av en undersökning av hur man kan närma sig problematiken ifråga med utgångspunkt i ett informationsvetenskapligt perspektiv. Anslaget är som synes ganska brett, och vår undersökning skulle kunna karaktäriseras som en form av grundforskning. Att vi har valt att fokusera på tidningsjournalister beror främst på att någon form av avgränsning är nödvändig. Dags- och kvällstidningar är knappast ensamma om att förmedla nyheter på nätet. Det är inte omöjligt att allmänheten i högre grad utnyttjar de interaktiva möjligheterna på radio och TV: s webbplatser.

Forskningen om informationsbeteende är i högre grad än forskningen om informationsåtervinning (eller ”information retrieval”) inriktad på frågor på makronivå, till exempel rörande de grunder utifrån vilka individer väljer informationskällor och hur källorna ifråga används. Forskningen om informationsåtervinning kan betraktas som en underavdelning till denna forskning, mer fokuserad på fenomen på mikronivå, som till exempel informationssökning med hjälp av databaser ur vilka tidigare inmatad information återvinns (Savolainen, 2003, s. 71; Wilson, 1999, s. 258). I linje med vårt breda anslag har vi valt att lägga fokus på makronivån. Vår undersökning rör dock alla de tre faser som begreppet informationsbeteende kan sägas inbegripa: informationsbehov,

informationssökning och informationsanvändning. Decentraliseringen av nyhetsproduktionen kan rent hypotetiskt tänkas få tydligast konsekvenser för journalisters informationssökning, genom att den påverkar de källor och kanaler som används i jakten på potentiellt användbar information. I våra ögon är det dock av intresse att fråga sig vilket behov journalister anser sig ha av att bevaka de nya kanaler som står till buds, liksom att undersöka hur den funna informationen används.

Äldre informationsvetenskaplig forskning är vanligtvis inte inriktad på interaktion mellan individer, utan på interaktion mellan en individ och lagrad kunskap eller information, som låter sig förmedlas i form av ett ”informationspaket” (Savolainen, 2003, s. 87; Vakkari, 1996, s. 194). Enligt ett nyare, mer användarorienterat synsätt kan information dock inte enbart betraktas som en objektiv helhet med fast betydelse. Individen skapar och tolkar information genom att innehållet förlänas en subjektiv innebörd som kan variera från situation till situation. Information kan alltså lika gärna betraktas som något subjektivt och föränderligt. Förmedling eller överföring av information är enligt detta synsätt en social handling (Savolainen, 2003, s. 87; Vakkari, 1996, s. 197). På grund av Internets interaktiva karaktär lämpar sig denna syn på information väl för undersökningar av detta mediums inverkan på informationsbeteende.

Internet kan betraktas som ett massivt informationsåtervinningssystem bestående av databaser som sammanfogats till ett nätverk i vilket användarna kan söka dokument och fakta för olika ändamål. Genom de interaktiva möjligheterna kan användaren stå i växelverkan med informationsresurserna på nätet. Som Pertti Vakkari konstaterar i boken *Introduktion till informationsvetenskapen* är datorbaserad informationssökning en kommunikationsform (Vakkari, 2003, s. 10-11). Termen ICT (information and communication technology) har inte för inte använts som ett mer uttömmande alternativ till begreppet IT som benämning på digitala tekniker för informationshantering och kommunikation (McQuail, 2000, s. 118). I *Library and information science: content and scope* konstaterar Vakkari vidare att informationsvetenskapen som samhällsvetenskaplig disciplin under intryck av det mer användarorienterade synsättet närmat sig kommunikationsvetenskapen (Vakkari, 1996, s. 187-189). Vi ansluter till öppenheten för intryck från denna disciplin och använder oss delvis av kommunikationsvetenskaplig teori. Vårt grundläggande perspektiv är dock informationsvetenskapligt. Barrie Gunter framhåller i boken *News and the Net* att kommunikationsvetenskapen är i behov av nya teoretiska verktyg för att kunna beskriva kommunikation och informationssökning på Internet (Gunter, 2003, s. 7-9). Vår uppsats är i viss mån en undersökning av hur man på ett fruktbart sätt kan närma sig denna problematik med utgångspunkt i ett informationsvetenskapligt perspektiv som kompletterats med intryck från kommunikationsvetenskapen.

1.3 Metod

1.3.1 Val av metod

Vårt syfte och våra frågeställningar växte fram under en inledande period av litteraturstudier. För att komplettera vår egen litteratursökning vände vi oss via e-post till två doktorander vars uppfattningar om ämnet återges i Erik Fjellmans och Jan Sjögrens rapport om digitala nyheter (Fjellman & Sjögren, 2002, s. 15). Vid kontakttillfället arbetade Annika Bergström på sin avhandling om nyhetsanvändning på Internet (2005 utgiven under titeln *nyhetsvanor.nu: nyhetsanvändning på internet 1998 till 2003*) vid institutionen för journalistik och masskommunikation i Göteborg, och Magnus Andersson ledde ett tvärvetenskapligt projekt med titeln ”2003 års nyheter” inom områdena konst, kultur och kommunikation vid Malmö högskola. Båda två bidrog med värdefulla synpunkter och tips om litteratur i ämnet.

Redan på ett tidigt stadium började vi diskutera möjligheten att genomföra kvalitativa intervjuer med journalister verksamma vid Sveriges största dags- och kvällstidningar. Efter att ha orienterat oss i den litteratur som behandlar journalisters informationsbeteende och Internet som nyhetsmedium kunde vi konstatera att liknande undersökningar gjorts förut (se till exempel Nicholas *et al*, 2000; Baréus, 2000; Attfeld & Dowell, 2003), vilket stärkte oss i våra intentioner att använda denna metod. Vår undersökning är dock ej rent empirisk – den består i lika hög grad av studier av litteratur i ämnet. Intervjuer lämpar sig väl för att undersöka nyare företeelser som fortfarande är stadda under förändring och ännu inte är föremål för allmänt vedertagna definitioner (Nicholas *et al*, 2000, s. 100). Genom att genomföra någon form av enkätundersökning skulle vi antagligen ha kunnat nå fler av de svenska tidningsjournalister som utgör den undersökta populationen, och på så sätt ökat undersökningens generaliserbarhet. Detta skulle dock ha skett på bekostnad av möjligheten att ställa följdfrågor och på så sätt ringa in områden av intresse. Syftet med kvalitativa undersökningar är inte att uppnå hög grad av statistisk generaliserbarhet och representativitet, utan att skapa en grund för en djupare och mer fullständig uppfattning om de fenomen som studeras (Holme & Solvang 1997, s 101; Trost, 1997, s. 105).

Vårt urval består av sex journalister verksamma vid fyra av Sveriges största dags- respektive kvällstidningar. I enlighet med metodlitteraturens rekommendationer om att prioritera kvalitet framför kvantitet har antalet respondenter hållits nere. I stort sett är vårt urval att betrakta som ett bekvämlighetsurval – de respondenter som deltar är de som för tillfället haft tid och varit villiga att ställa upp på en intervju. Variabler som kön och ålder har inte bedömts som signifikanta i det aktuella fallet, då fokus i analysen inte ligger på jämförelser mellan enskilda journalister. Att vårt urval består av journalister verksamma på olika tidningar beror inte i första hand på att vi har för avsikt att jämföra deras arbetsförhållanden, utan på att skilda arbetsförhållanden kan tänkas bidra till att öka materialets variationsbredd. En fallstudie av journalister verksamma på en och samma tidning skulle ha saknat denna dimension (Trost, 1997, s. 109-111; Holme & Solvang 1997, s 101-102). Som Annika Bergström påpekade via e-post är det svårt att ringa in och undersöka den del av allmänheten som utnyttjar möjligheten att delta i

nyhetsproduktionen. Allmänheten undersöks alltså främst indirekt, genom sin inverkan på journalisternas informationsbeteende

Under arbetet med uppsatsen har intervjumaterialet hunnit åldras en del, vilket i dessa sammanhang kan betraktas som en brist. Som tidigare konstaterats ligger studiens fokus dock mer på allmänna tendenser än på enskilda exempel – detta som ett led i vår strävan att åstadkomma något mer än enbart en lägesbeskrivning. De decentraliserande tendenserna har snarast förstärkts sedan intervjuerna genomfördes, vilket å ena sidan kan tänkas ha gjort undersökningen delvis obsolet, men å andra sidan kan sägas bekräfta att vi var något på spåren när den gjordes. I våra ögon är intervjumaterialet i hög grad relevant, och i kombination med litteraturstudien bidrar det med indikationer som hjälper oss att besvara våra frågeställningar.

1.3.2 Litteraturstudien

Vår egen litteratursökning har kompletterats med rekommendationer från vår handledare och ovan nämnda doktorander. Litteraturen omfattar informationsvetenskaplig forskning om journalisters informationsbeteende, men också texter med ett mer kommunikationsvetenskapligt perspektiv. De informationsvetenskapliga texterna består till stor del av redogörelser för genomförda forskningsprojekt och de resultat de lett fram till, medan texterna med ett kommunikationsvetenskapligt perspektiv är av mer generell och utredande karaktär. Vi gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild av forskningsläget i de avsnitt som behandlar tidigare forskning – de texter som avhandlas består av nödvändighet av ett urval. Delvis består dessa avsnitt av en genomgång av ett antal teoretiska modeller, och en undersökning av hur dessa modeller kan relateras till varandra.

1.3.3 Intervjuförfarande

Den intervjuform vi använt oss av kan beskrivas som halvstrukturerad, och omfattar som sådan en rad teman och förslag till relevanta frågor. Vid halvstrukturerade intervjuer finns hela tiden möjligheten att förändra frågornas form och ordningsföljd om så krävs för att följa upp svaren och ringa in de områden som är av intresse (Kvale, 1997, s. 117-121; Trost, 1997, s. 47-50). Vi valde att fokusera på tre frågeområden, och formulerade under respektive frågeområde ett antal preliminära frågor vars användning anpassades efter hur intervjuerna utvecklade sig. De senare bifogas i form av en bilaga, och våra frågeområden återges nedan.

1. Journalisternas förhållningssätt till alternativa, nätbaserade nyhetsförmedlare
2. Interaktionen med läsarna
3. Journalistrollens förändring

Intervjuer genomfördes med journalister verksamma vid fyra av Sveriges största dags- och kvällstidningar: *Expressen*, *Aftonbladet*, *Svenska dagbladet*, och *Sydsvenska dagbladet*. De ägde rum i besöksrum på respektive tidningsredaktion i Stockholm och Malmö. Journalisterna delgavs viss information om undersökningens syfte vid vår första kontakt med dem. Vid själva intervjutillfället överläts dock definitionen av det ganska

vagt formulerade begreppet ”alternativa, nätbaserade nyhetsförmedlare” åt respondenterna. Genom att lämna begreppet öppet för tolkning hoppades vi på ökad bredd i svaren, och dessutom var det av intresse för oss att se vilken typ av källor som journalisterna mer eller mindre spontant kom att tänka på som överensstämmande med detta begrepp. Bandspelare användes som dokumentationsverktyg och vi skrev själva ut materialet i sin helhet.

1.3.4 Resultatredovisning och analys

Efter utskriften kortades materialet ned genom att delar av respondenternas svar sammanfattades och formulerades mer koncist. Denna meningskoncentrering kan sägas utgöra en inledande fas av analysen (Kvale, 1997, s. 175-178). Under detta reduceringsarbete antecknades användbara citat och uppslag till senare analys. I enlighet med Kvales riktlinjer för resultatredovisning illustreras de återgivna resonemangen med de citat som i våra ögon är mest belysande (ibid., s. 240-241). Analysen av materialet består av att intervjuundersökningens resultat undersöks i ljuset av den litteratur och de teoretiska modeller som avhandlas i första hälften av uppsatsen. Ett visst mått av analys sker kontinuerligt, genom att de återgivna modellerna relateras till varandra och till exempel på företeelser som kan beskrivas som decentraliserande.

1.4 Disposition

I kapitel 2 redogör vi för våra teoretiska utgångspunkter. En genomgång av informationsbeteendets olika stadier kompletteras med intryck från kommunikationsvetenskapen. Avsnittet är delvis tänkt som en introduktion till forskning om informationsbeteende, och en del av de teoretiska modeller som nämns i avsnittet om informationsbeteendets stadier återges inte, på grund av att de bedömts vara för detaljerade för våra syften. Kapitel 3 ägnas åt en genomgång av tidigare forskning om journalisters informationsbeteende och de konsekvenser Internets genombrott medfört för detta beteende. Kapitel 4 behandlar de drag som är utmärkande för Internet som nyhetsmedium och består delvis av en översikt av olika typer av Internetbaserad nyhetsförmedling. Kapitel 5 är mer utredande till sin karaktär och behandlar de decentraliserande tendenserna och deras potentiella konsekvenser. I kapitel 6 presenteras intervjuundersökningen. Kapitlet inleds med en resultatredovisning och avslutas med en analys som består av att intervjumaterialet granskas i ljuset av den litteratur som presenterats i de tidigare kapitlen. Kapitel 7 består av slutsatser och avslutande diskussion.

2 Teoretiska utgångspunkter

2.1 Informationsbeteende – begreppets innebörd

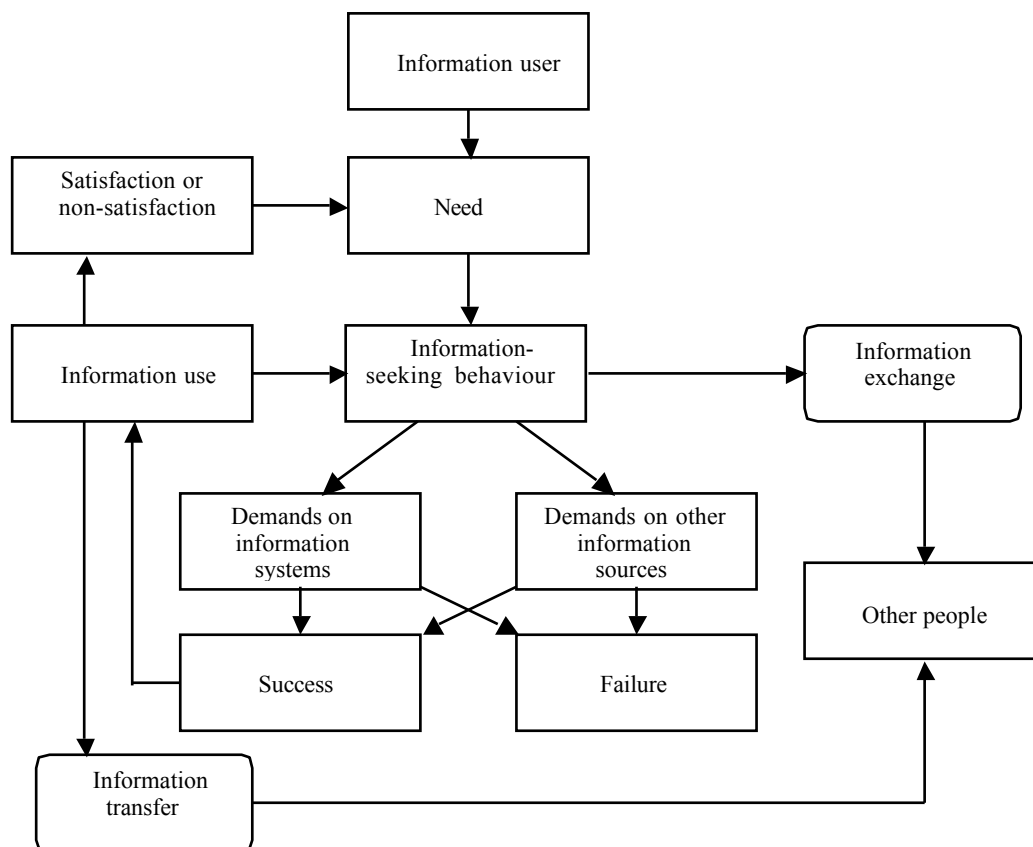
Reijo Savolainen konstaterar i boken *Introduktion till informationsvetenskapen* att det förekommer skillnader i terminologianvändning mellan den informationsvetenskapliga disciplinens olika forskare (Savolainen, 2003, s. 74). I vår användning av begreppet ”informationsbeteende” ansluter vi till T.D. Wilsons bruk av ”information behaviour” som en sammanfattande term.

By information behaviour is meant those activities a person may engage in when identifying his or her own needs for information, searching for such information in any way, and using or transferring that information.

Wilson, 1999, s. 249

Inom den informationsvetenskapliga forskningen finns ett otal modeller över informationsbeteendets olika faser. Som Wilson konstaterar kompletterar snarare än utesluter modellerna varandra (Wilson, 1999, s. 267). Genom att använda några av dessa modeller som utgångspunkt hoppas vi kunna ge läsaren en uppfattning om de problemområden vi befattar oss med, samtidigt som vi redogör för begrepp som senare kommer till användning i analysen. Termen ”informationssökningsbeteende” använder vi som synonym till den mer lätthanterliga termen ”informationssökning”. Att vi ibland använder den förstnämnda termen beror på att den förekommer i Wilsons modeller. Som modellen på nästa sida visar är informationssökningsbeteendet en konsekvens av ett av informationsanvändaren känt informationsbehov.

Figur 1. Wilsons modell över informationsbeteendets olika faser

Källa: Wilson, 1999, s. 251.

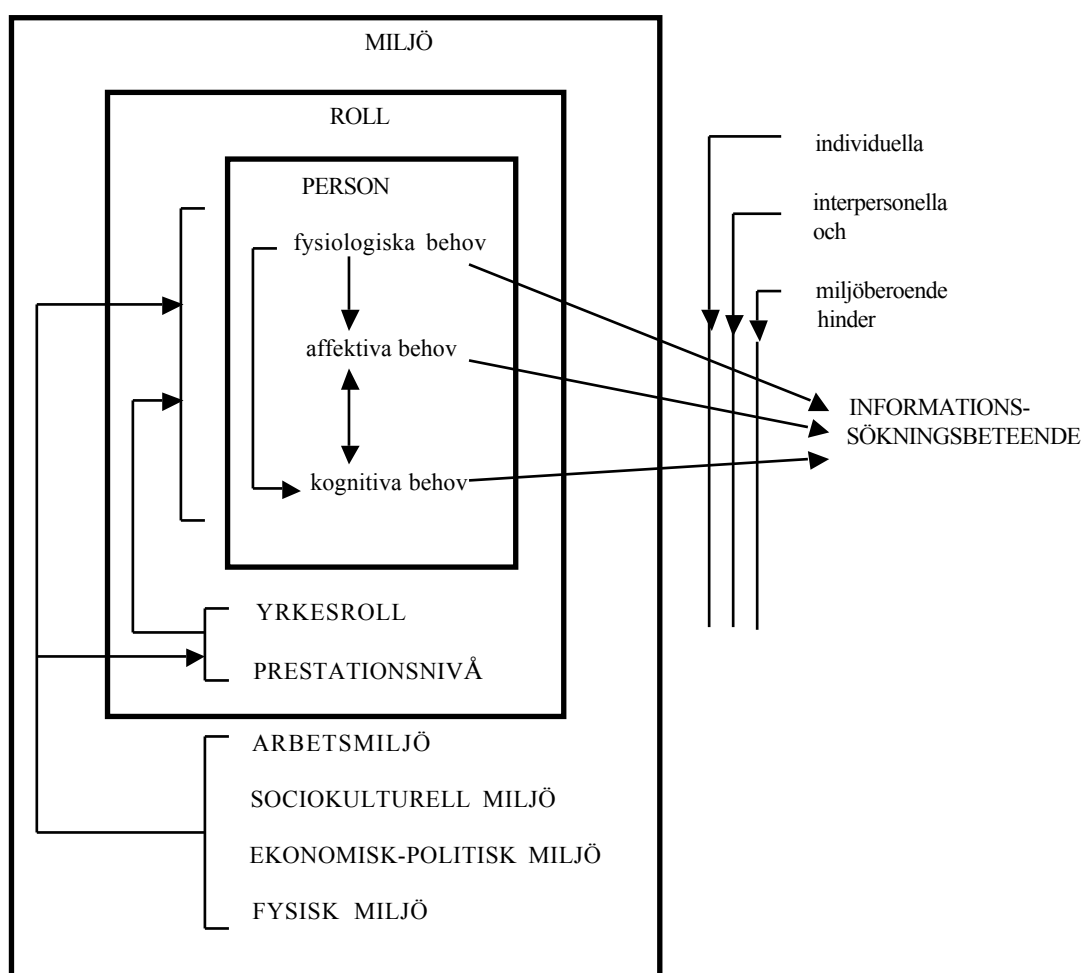
För att tillfredsställa informationsbehovet genom att hitta relevant information kan informationsanvändaren utnyttja såväl formella som informella källor eller tjänster. Om informationssökningen helt eller delvis tillfredsställer det kända informationsbehovet kan informationen användas. Är informationsbehovet bara delvis eller inte alls tillfredsställt kan sökprocessen upprepas. Modellen visar också att informationssökningsbeteendet kan involvera andra personer genom informationsutbyte eller genom att användbar information vidareförmedlas till andra (Wilson, 1999, s. 251). Begreppet informationsbeteende används här alltså som en övergripande term, i sig inbegripande tre andra informationsvetenskapliga termer. Forskning om informationsbeteende består ofta av analyser av en eller flera delar i kedjan *informationsbehov*→*informations-sökning*→*informationsanvändning* (Savolainen, 2003, s. 74).

2.2 Informationsbeteendets olika stadier

Som Wilson konstaterat är *behov* en subjektivt erfaren känsla som inte är direkt tillgänglig för observation. Att ett behov är förefintligt kan man endast sluta sig till genom observation av det beteende som utlösts av det kända behovet, eller genom att

personen ifråga ger direkt uttryck för det (Wilson, 1997, s. 552). Av detta följer att ”informationsbehov” är ett begrepp som är svårt att exakt definiera. De flesta forskare förhåller sig dock pragmatiskt till begreppet och använder det som en sammanfattande term, som hänvisar till de olika samverkande faktorer som får en individ eller grupp att börja söka information (Savolainen, 2003, s. 78). Informationsbehovet styr alltså informationssökningen. Wilsons nedan återgivna modell från 1981 konstruerades på grundval av ett empiriskt forskningsprojekt i vilket brittiska socialtjänstemäns informationsbehov och sätt att söka information kartlades (ibid., s. 82).

Figur 2. Wilsons modell över faktorer som påverkar informationsbehov och informationssökning

Källor: Savolainen, 2003, s. 83; Wilson, 1981, s. 8.

I centrum för denna modell står en åtskillnad mellan *fysiologiska behov* (t.ex. hunger och törst), *affektiva behov* (känslomässiga behov kopplade till samspelet med andra) och *kognitiva behov* (inlärnings- och planeringsbehov). Som framgår av modellen är dessa grundläggande behov inbördes relaterade. Affektiva behov kan t.ex. ge upphov till kognitiva behov och vice versa. Informationsbehovet är enligt Wilson underordnat, men informationssökning kan ingå som delmoment i tillfredsställandet av de grundläggande behoven. Det fysiologiska behovet hunger kan till exempel tillfredsställas genom att

personen ifråga försöker leta reda på en restaurang (Savolainen, 2003, s.75; Wilson, 1981, s. 7-8). Om denna person förutom hunger känner ett affektivt behov av att kunna skryta om sitt restaurangbesök efteråt ser han eller hon dessutom till att skaffa sig information om vilken restaurang som för tillfället är mest i ropet. De grundläggande behoven utgör alltså motivationen bakom individens informationsbeteende, men dessa behov uppstår som konsekvenser av den roll individen spelar i ett socialt sammanhang (Wilson, 1981, s. 9). Som modellen visar bildar *miljö*, *roll* och *person* kontexter som på olika plan påverkar vilka behov som prioriteras och hur dessa behov tillfredsställs. Dessa kontexter får konsekvenser för informationssökningsbeteendet i form av *individuella*, *interpersonella* och *miljöberoende hinder* eller begränsningar som påverkar individens möjlighet att tillfredsställa sina behov (Wilson, 1999, s. 252). För våra syften är Wilsons analys av de faktorer som påverkar individens yrkesroll särskilt intressant. Yrkesrollen utgörs av den aktivitet och det ansvar som individen åtar sig för att tjäna sitt uppehälle, vanligtvis inom ramen för en organisation eller ett företag. Utförandet av en särskild arbetsuppgift ger genom planering och beslutsfattande upphov till kognitiva behov, medan arbetsmiljön i kombination med individens personlighetsstruktur ger upphov till affektiva behov som framgång och självförverkligande. Dessa faktorer resulterar i samverkan med ekonomisk-politiska faktorer och organisationens sociokulturella miljö (till exempel i form av ”företagskultur”) i ett särskilt informationssökningsbeteende. Även de rent fysiska förutsättningarna inverkar på detta beteende. Som exempel på de hinder eller begränsningar som avbildas i modellen nämner Wilson bland annat de konsekvenser en ”informationsfattig” respektive ”informationsrik” arbetsmiljö innebär för vilka informationskanaler som utnyttjas (Wilson, 1981, s. 9-10). Ett ”informationsbehov” är alltså ett ganska abstrakt fenomen som egentligen kan beskrivas mer detaljerat först efter att det tillfredsställts genom att information som visat sig vara relevant införskaffats (Savolainen, 2003, s. 75). Av detta följer att modellen ovan förutom informationsbehov kan sägas beskriva de faktorer som styr informationssökningen.

När ett problem eller en uppgift lett till att ett visst informationsbehov identifierats påbörjas en informationssökning. Inledningsvis utgår den sökande från tidigare erfarenheter i sitt val av informationskanaler. Utvärdering av det funna materialets relevans och eventuell omvärdering av problemet eller uppgiften hör analytiskt betraktat till informationsanvändningens område. I praktiken går dock informationsbeteendets olika faser in i varandra (Savolainen, 2003, s. 80). I artikeln *Models in information behaviour research* kombinerar Wilson en förenklad variant av den ovan återgivna modellen (Figur 2) med Ellis förteckning över olika informationssökningsbeteenden. Ellis beskriver åtta olika inslag, bland annat *browsing* (”semi-directed or semi-structured searching”), och *monitoring* (”keeping up-to-date or current-awareness searching”) (Wilson, 1999, s. 252-254; Ellis, 1989, s. 178). All information anskaffas inte planmässigt – mycket erhålls slumpmässigt i situationer som ej kan förutses på förhand. Carol Kuhlthau har i sin forskning framhållit osäkerhet (*uncertainty*) som en viktig aspekt i teorier om informationssökning. I sin modell över informationssökningsprocessens faser visar Kuhlthau hur individen rör sig från osäkerhet till visshet genom

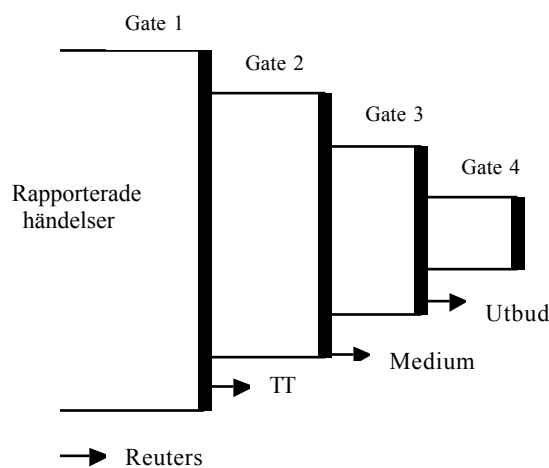
att ny information integreras och genererar djupare förståelse (Kuhlthau, 2004, s. 82; Savolainen, 2003, s. 80).

I likhet med informationsbehov är det sätt varpå funnen information används svårt att direkt observera. Enligt det kognitiva synsätt som blivit allt mer framträdande inom forskningen om informationsanvändning förändras de kognitiva strukturerna i en komplex tolknings- och konstruktionsprocess då individen anskaffar eller mottar information. Som Figur 1 visar kan ett mer påtagligt sätt att använda information bestå i att den funna informationen vidarebefordras till andra. Brenda Devins gör med sin så kallade Sense-Making-teori ett försök att beskriva de uttryck informationsanvändning kan ta sig. Som Savolainen påpekar ger Dervin begreppet information en mycket vid innebörd: allt som är delaktigt i skapandet av mening (sense) och därigenom vägleder individens handlande kan enligt Dervin karaktäriseras som information. Genom att genomföra så kallade *time-line-intervjuer* har Dervin kunnat rekonstruera informationssökningsprocessen och hur den funna informationen använts (Dervin, 1992, s. 61-84; Savolainen, 2003, s. 95-96).

2.3 Gatekeeper-begreppet

Begreppet gatekeeper lanserades i slutet av 1940-talet av psykologen Kurt Lewin, som bland annat använde begreppet för att beskriva de processer som ligger bakom social förändring. Lewin antyder dock att samma teori kan användas för att förklara hur nyhetsflödet regleras (Lewin, 1999, s. 265-268; Shoemaker *et al*, 2001, s. 233). Kommunikationsvetaren David Manning White tog snabbt fasta på denna idé och genomförde en fallstudie av de beslut som låg bakom en tidningsredaktörs nyhetsurval (White, 1950, s. 383-390). Inom masskommunikations-forskningen brukar gatekeeping beskrivas som den urvalsprocess som potentiella nyheter genomgår innan en liten del av dem slutligen förmedlas av nyhetsmedierna (Shoemaker *et al*, 2001, s. 233).

Figur 3. Nyhetsströmmen med exempel på "gates"

Källa: Hadenius & Weibull, 2005, s. 342.

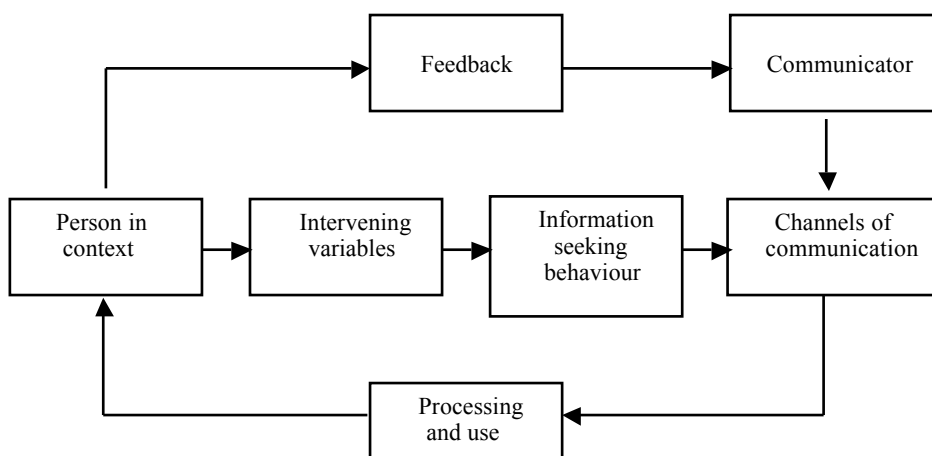
Nyheten passerar ett antal stationer (eller ”gates”) där personer med gatekeeper-funktion, som t.ex. journalister och redaktörer, avgör om nyheten ifråga ska kasseras, omarbetas eller förkortas, för att sedan eventuellt komma allmänheten till del. Figur 3 ger en översikt av processen, exemplifierad av nyhetsströmmen från den internationella nyhetsbyrån Reuters via den svenska nyhetsbyrån TT till en lokal tidning (modellen återges här något förenklad). Bruket av gatekeeper-begreppet har kritiserats för att det allt för ensidigt fört tanken till enskilda personers inflytande över nyhetsprocessen. De enskilda personerna påverkas av nyhetsföretagets allmänna policy, ekonomiska faktorer samt den redaktionella miljön (Hadenius & Weibull, 2005, s. 340-343).

Inom informationsvetenskaplig forskning har gatekeeper-begreppet kommit att användas med en innebörd som delvis skiljer sig från dess användning inom kommunikationsvetenskapen. I studier av informationsflöden i forskningsmiljöer har begreppet använts för att beskriva hur vissa individer inom en vetenskaplig organisation fungerar som gatekeepers i förhållande till organisationens övriga medlemmar. Dessa individer läser mer vetenskaplig litteratur än sina kollegor och har dessutom fler externa kontakter av informell karaktär med forskare utanför den egna organisationen. Den information som bedöms som väsentlig förs sedan vidare till övriga organisationsmedlemmar. Individer i gatekeeper-position bistår dessutom i högre grad än övriga organisationsmedlemmar sina kollegor med råd och tips rörande forskningsarbetet (Allen & Cohen, 1969, s. 13; Baldwin & Rice, 1997, s. 675). Gatekeeper-begreppet har alltså inom informationsvetenskaplig forskning huvudsakligen använts för att beskriva en roll som är mer informell till sin karaktär än den gatekeeper-roll som journalistkåren och nyhetsmedierna enligt kommunikationsvetenskaplig teoribildning innehar i förhållande till allmänheten. I enlighet med vår öppenhet för intryck från kommunikationsvetenskapen ansluter vi i likhet med Baréus (vars magisteruppsats om journalisters förhållningssätt till Internet vi hänvisar till i avsnitt 1.1) främst till kommunikationsvetenskapens bruk av gatekeeper-begreppet, enligt vilket gatekeeping kan ses som den process som styr konstruktionen av den sociala verklighet som förmedlas av nyhetsmedierna (Baréus, 2000, s. 4; Shoemaker *et al.*, 2001, s. 233). Vår studie utgörs till stor del av en undersökning av decentraliseringens potentiella konsekvenser för denna process.

2.4 Kommunikationsmodell

I artikeln *Models in information behaviour research* presenterar T.D. Wilson en modell som visar hur informationssökningsbeteende är relaterat till kommunikation (Wilson, 1999, s. 264). Modellen återges på nästa sida.

Figur 4. Wilsons modell över relationen mellan informationssökningsbeteende och kommunikation

Källa: Wilson, 1999, s. 264.

Modellen kan betraktas som ett komplement till Wilsons modell över informationsbeteendets olika faser (Figur 1) och modellen över de faktorer som påverkar informationsbehov och informationssökning (Figur 2). De kontexter (miljö, roll och person) som på olika plan påverkar vilka behov som prioriteras och hur dessa behov tillfredsställs motsvaras här av *Person in context*. *Intervening variables* ovan motsvarar de begränsningar (individuella, interpersonella och miljöberoende) som påverkar individens informationssökningsbeteende. Informationskällan består här av *Channels of communication* – kommunikationskanaler genom vilka en kommunicerande individ eller *Communicator* kan sända meddelanden till den informationssökande individen. *Processing and use* står för den informationssökande individens användning av den kommunicerade informationen (jämför Figur 1). Modellen visar dock även att den kommunicerande individen genom *Feedback* kan få reda på den informationssökande individens reaktion på den kommunicerade informationen (ibid., s. 264). Kommunikationen rör sig åt båda håll. Sändaren är alltså även att betrakta som mottagare, och vice versa. Wilsons syfte med modellen är att visa det generella förhållandet mellan informationssökning och kommunikation, men i våra ögon är den särskilt relevant för informationssökning och kommunikation på Internet.

3 Tidigare forskning

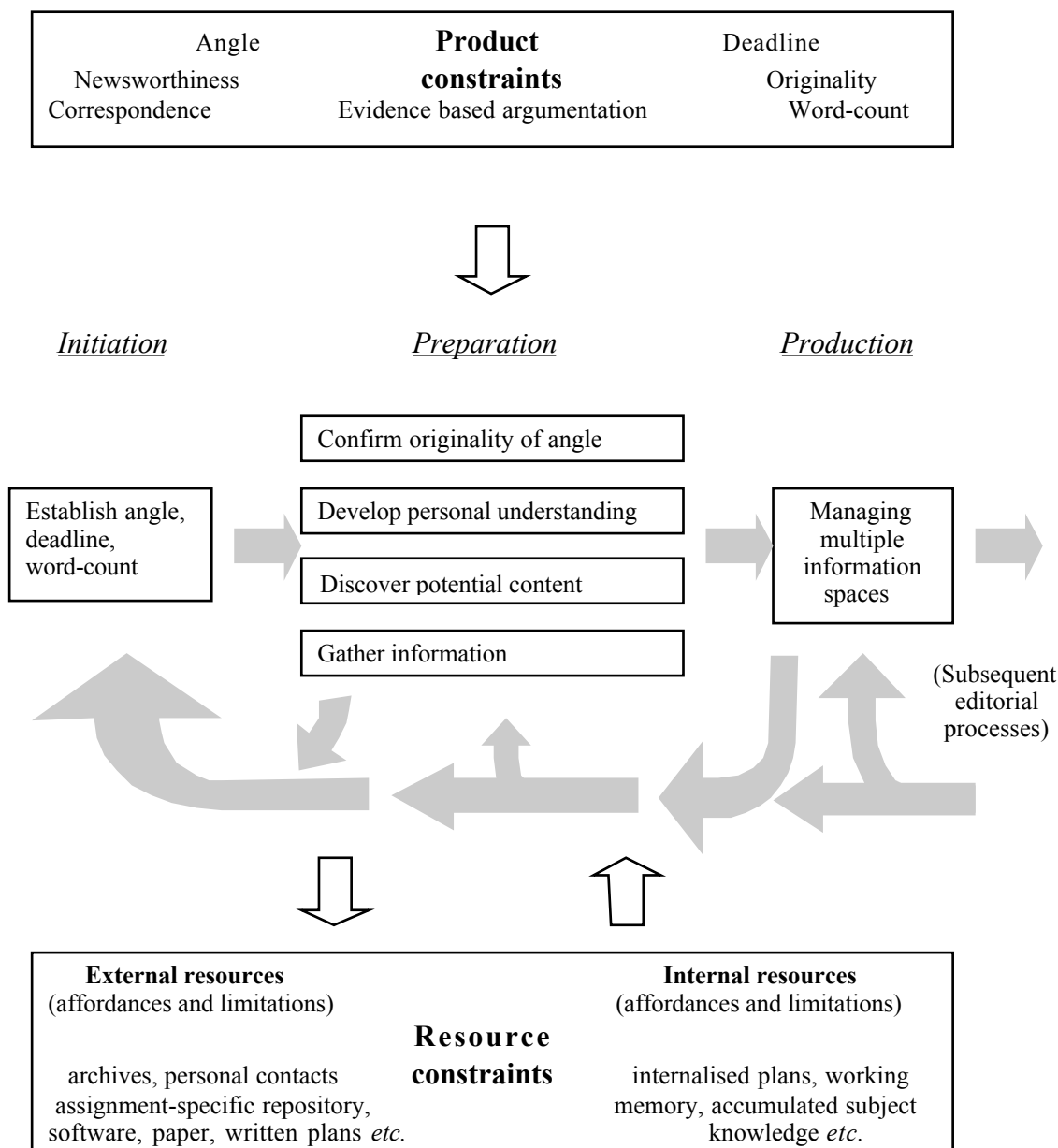
3.1 Tidigare forskning om journalisters informationsbeteende

I *Assessing information needs: a case study of journalists* konstaterar David Nicholas och Helen Martin bristen på en etablerad struktur för analys och utvärdering av informationsbehov. Enligt författarna räcker användarstudier inte till som grundval för denna typ av analys – de säger bara något om redan befintligt beteende och kan därför inte användas för konstruktion av nya informationssystem (Martin & Nicholas, 1997, s. 43). I ett tidigare arbete, *Assessing information needs: tools and techniques* (Nicholas, 1996) upprättar Nicholas ett ramverk för utvärdering av informationsbehov, och i den här aktuella texten demonstrerar han detta ramverk i samarbete med Helen Martin, chefsbibliotekarie på brittiska tidningen *The Guardian*. Ramverket består av en systematisk beskrivning av informationsbehovens utmärkande drag, och av de hinder som står i vägen för deras tillfredsställelse. Med utgångspunkt i detta ramverk analyserade Nicholas och Martin kvalitativt material bestående av 50 halvstrukturerade, timplånga intervjuer med journalister verksamma vid tre brittiska dagstidningar (Martin & Nicholas, 1997, s. 43-44). Enligt deras analys är den omfattande mängden information som hanteras utmärkande för journalisters informationsbehov. Andra utmärkande drag är behovet av aktuell och korrekt information, samt behovet av att snabbt kunna få tag på denna information. De främsta hindren i tillfredsställelsen av dessa behov är tidsbrist och informationsstress. Många journalister tycks dock betrakta tidsbristen mer som en utmaning än som ett hinder (ibid., s. 49-51). Artikelförfattarna kommenterar även Internets inverkan på journalisters informationsbeteende. Denna inverkan återkommer vi till i nästa avsnitt.

Med sin fallstudie av journalister på *The Times*, *Information seeking and use by newspaper journalists*, vill Simon Attfield och John Dowell komplettera Nicholas och Martins studie av journalisters informationsbehov. Författarnas syfte är att undersöka motivationen bakom journalisters informationsbeteende, och hur detta beteende påverkas av arbetssituationens villkor och informationsresursernas fysiska egenskaper. Vidare undersöks hur funnen information organiseras och hanteras i produktionen av nyheter. Informationssökning betraktas inte som ett mål i sig, utan som en del i den process som produktionen av en nyhet kan beskrivas som. Attfield och Dowell genomförde ostrukturerade intervjuer med 25 journalister verksamma på *The Times*. Särskild tyngd lades vid frågor om varför, när och hur ett visst beteende förekom. Materialet analyserades med hjälp av Strauss och Corbins *Grounded Theory*, som är en

metod för att utvinna empiriskt grundade teoretiska modeller ur kvalitativa data (Attfield & Dowell, 2002, s. 188-190; Strauss & Corbin, 1998). Den modell som blev resultatet av undersökningen återges nedan.

Figur 5. Attfield & Dowells modell över journalisters informationssökning och informationsanvändning

Källa: Attfield & Dowell, 2002, s. 200.

Arbetet med att söka information och skriva en artikel påverkas av de ramar som sätts upp för den färdiga produkten (*product constraints*), och av de resurser som finns till journalistens förfogande (*resource constraints*). Under inledningsfasen (*Initiation*) får journalisten ta del av de begränsningar som gäller för uppdraget ifråga, som t.ex. deadline och omfattning (*word-count*). Under denna fas etableras även en provisorisk vinkling (*angle*), som kan betraktas som en hypotes som driver arbetet framåt. Vinklingen

formuleras genom en avvägning av tre begränsande faktorer: originalitet (*originality*), tillförlitlighet (*correspondence*), och nyhetsvärde (*newsworthiness*) (Attfield & Dowell, 2002, s. 201-202). Dessa faktorer står i förhållande till olika delar av den kontext i vilken journalisten utför sitt arbete. Originaliteten står i förhållande till tidigare publicerade nyheter och överensstämmelsen till de händelser och tillstånd som utgör nyhetsstoff. Nyhetsvärdet är beroende av läsarnas intresse. Författarna framhåller dessutom att nyhetsorganisationen kan påverka journalistens val av vinkling genom att gynna vinklingar som avspeglar ett visst politiskt perspektiv (ibid., s. 193-194). Denna begränsande faktor finns dock ej med i modellen ovan.

Under den förberedande fasen (*Preparation*) kontrolleras vinklingens originalitet. Potentiellt artikelinnehåll samlas in och samtidigt genereras en personlig förståelse av ämnet. Flera informationsbehov tillfredsställs alltså parallellt. Attfield och Dowell använder begreppet *polymotivation* för att beskriva drivkraften bakom denna typ av sökbeteende. Potentiellt användbar information samlas i en för uppdraget skapad extern informationsresurs i form av textfiler och/eller utskrivna dokument. Informationsinsamlingen är liksom vinklingen provisorisk. Journalisten kan när som helst tvingas byta vinkling på grund av förändringar i de begränsande faktorerna. En oväntad händelseutveckling kan t.ex. påverka en viss vinkligns nyhetsvärde. Om vinklingen byts ut kan tidigare insamlad information bli helt eller delvis irrelevant, och informations-sökningen får upprepas. I produktionsfasen (*Production*) skrivs artikeln med hjälp av den externa informationsresurs som skapats för uppdraget ifråga. Denna insamlade informationen måste ofta kompletteras och informationssökningen återupptas då tillfälligt (ibid., s. 201-202).

Som Attfield och Dowell konstaterar är osäkerhet (*uncertainty*) ett begrepp som visat sig användbart i teorier om informationssökning. Författarna hänvisar bl.a. till Carol Kuhlthau, som i sin modell över informationssökningsprocessens faser visar hur individen rör sig från osäkerhet till visshet genom att ny information integreras och genererar djupare förståelse (ibid., s. 202; Kuhlthau, 2004, s. 82). Det journalistiska arbetets dynamiska kontext leder till osäkerhet angående vilken information som är relevant. Denna osäkerhet är kopplad till osäkerhet rörande den färdiga produktens utseende. De begränsningar som gäller produkten (*product constraints*) kan när som helst förändras, vilket resulterar i att själva uppdraget förändras. Attfield och Dowell betraktar denna typ av osäkerhet som typisk för journalistiskt arbete (ibid., s. 203).

3.2 Tidigare forskning om Internets inverkan på journalisters informationsbeteende

I den tidigare nämnda *Assessing information needs: a case study of journalists* gör Nicholas och Martin antagandet att journalister, på grund av att informationshantering är så centralt för yrket, är en av de yrkesgrupper som påverkas mest av Internets genombrott, och att förändringar i deras informationsbeteende bör kunna säga oss något om hur utvecklingen kan komma att påverka andra grupper i samhället (Martin & Nicholas, 1997, s. 43). Internet tillgängliggör en ocean av information och åsikter som i

författarnas ögon bör vara svår att ignorera för en yrkeskår som utmärks av sin stora aptit på information. Tidigare filterades mycket information bort av nyhetsorganisationerna, men Internet är direkt tillgängligt för den enskilde journalisten och osäkerheten om vilken information som är pålitlig och kan visa sig användbar kan tänkas leda till ökad informationsstress. Redan tidigare ägnade journalister mycket tid åt att välja ut och redigera information förmedlad via nyhetsbyråer och andra massmedier. Enligt Nicholas och Martin förstärker Internet denna tendens – journalister tycks ägna mer tid åt den information som kommer till dem och mindre tid åt att själva skapa information (ibid., s. 51-52).

Inom ramen för det British Library-finansierade forskningsprojektet *The changing information environment: the impact of the Internet on the media* genomförde Nicholas och Martin m.fl. senare kvalitativa undersökningar med utgångspunkt i antagandet att journalister tidigt påverkats av informationsteknologin. Genom intervjuer med ett 300-tal journalister och bibliotekarier verksamma på dagstidningar ville man komplettera de kvantitativa undersökningar som genomförts i USA. De amerikanska visionerna om så kallad CAR (Computer-aided reporting) inbegrep olika former av undersökande journalistik med Internet som verktyg, bland annat frågor riktade till nyhetsgrupper på nätet och intervjuer genomförda i realtid med hjälp av e-post (Nicholas & Williams, 1999, s. 461; Nicholas *et al.*, 2000, s. 98-99).

Tvärtemot vad Nicholas och hans medarbetare förväntat sig fann de att journalisterna inte alls befann sig i den informationsteknologiska revolutionens frontlinjer. Internet användes regelbundet av förhållandevis få, och dessa journalisters bruk av Internet höll sig inom mycket begränsade ramar (Nicholas *et al.*, 2000, s. 112). Främst konsulterades välbekanta källor som av hävd betraktas som pålitliga - nätversioner av utländska tidningar, och webbplatser tillhörande nyhetsbyråer och olika offentliga institutioner. Internet användes som ett komplement till klipparkiv och databaser, för att verifiera vissa typer av fakta och söka efter mycket specifik information om särskilda personer eller organisationer. Tanken att surfa på nätet på jakt efter uppslag betraktades av många journalister som direkt skrattretande. Inte desto mindre var just jakten på uppslag ett av incitamenten bakom besöken på utländska tidningars webbplatser. Frilansjournalister tycktes mer benägna att surfa än andra och använde Internet i jakten på uppslag, idéer och inspiration (ibid., s. 104). Överlag visade sig dock journalisterna djupt konservativa i sin informationshantering. Risker för ökad informationsstress och tvivel rörande informationens pålitlighet var de främsta orsakerna till att bruket av Internet var så begränsat. En annan uppenbart bidragande orsak var att de brittiska journalisterna hade mindre direkt tillgång till Internet än de amerikanska. Att döma av de amerikanska undersökningarna var bruket av Internet mer utbrett i USA. Dock var dessa undersökningar i de brittiska forskarnas ögon för kvantitativt inriktade för att säga något om vilket genomslag visionerna om CAR verkligen hade fått (ibid., s. 98-99).

I en tidig redogörelse för forskningsprojektet gör Nicholas och Williams ett försök att kategorisera de undersökta journalisternas inställning till Internet (Nicholas & Williams, 1999, s. 454 - 456).

- *Net 'worshippers'*. Denna grupp består till stor del av yngre förmågor, många utan formell journalistutbildning. Betraktar Internet som ett demokratifrämjande verktyg som försvagar de stora medieföretagens makt över nyhetsagendan.
- *The economically-driven*. Använder Internet för att komma åt information som via andra informationskanaler kostar pengar. Består delvis av frilansjournalister, för vilka mängden av fritt tillgänglig information är "a godsend".
- *The pragmatists*. Inkorporerar Internet som en informationskälla bland andra och anser inte att dess genombrott på något grundläggande plan förändrar journalisters informationsbeteende. Majoriteten av de undersökta journalisterna tillhörde denna grupp.
- *The occasional dippers*. Använder bara Internet när andra källor inte räcker till, delvis på grund av bristande kunskaper, men också på grund av brist på tillgång.
- *Enthusiastic novices*. Har aldrig använt sig av Internet, men känner sig lockade av vad de har hört om dess möjligheter. Anger tids- och kunskapsbrist som orsaker till att de än så länge inte använder Internet.
- *The non-believers*. Använder inte Internet och är inte intresserade av att lära sig. Anger informationsstress och svårigheten att bedöma informationens trovärdighet som orsaker till denna hållning.
- *Resentful dinosaurs*. En minoritet journalister som betraktar Internet som ett hot mot sin egen privilegierade informationstillgång och besvärar av det faktum att vem som helst med tillgång till en dator och en Internetuppkoppling kan nå en publik på miljoner.

På nordisk mark genomförde kommunikationsvetaren Ari Heinonen i slutet av 1990-talet omfattande kvalitativa undersökningar av vad finska redaktörer, reportrar och IT-specialister ("new media experts") ansåg om Internets konsekvenser för journalistisk verksamhet. Dessutom genomfördes en analys av ett antal nätpublikationers innehåll. I studien ifråga intresserar Heinonen sig bland annat för interaktivitetens och mediakonvergensens potentiella konsekvenser för journalistiskt arbete. Interaktiviteten förtjänar enligt Heinonen att lyftas fram på grund av sina implikationer för journalistrollen (Heinonen, 1999, s. 46-47; 54 ff). Genom att kommunikation strömmar åt båda håll suddas distinktionen mellan sändare och mottagare ut. Allmänheten kan publicera eget material på Internet och påverka nyhetsproduktionen genom att kommentera och ifrågasätta den information som publiceras av etablerade medieinstitutioner. Heinonen framhåller vidare möjligheten till ökad horisontell kommunikation medborgarna emellan, istället för de etablerade medieinstitutionernas vertikala typ av kommunikation, där journalisten av hävd haft en central roll (ibid., s. 37-42). En avgörande skillnad mellan Internet och tidigare innovationer inom kommunikationssfären är enligt Heinonen att nätets utveckling till stor del styrs av den användande allmänheten, och inte av medieinstitutionerna. Internet konstruerades inte som ett kommersiellt medium – ett utmärkande drag är tvärtom att mycket av innehållet är gratis (ibid., s. 77-78). Som Heinonen konstaterar kom journalister och medieinstitutioner relativt sent in i bilden. Den ökade informationstillgången har i viss mån överfört rollen som gatekeeper från journalist till läsare, och i ljuset av denna utveckling

måste dagens journalister delvis omvärdera sin funktion som gatekeepers (ibid., s. 48; 83).

Med utgångspunkt i sitt empiriska material tycker sig Heinonen kunna urskilja två huvudlinjer i synen på Internets konsekvenser för journalistisk verksamhet. Som Heinonen framhåller är denna indelning främst användbar i analytiskt syfte, då verkliga individer sällan entydigt ansluter till något av synsätten. Den *revolutionära* hållningen kännetecknas av sin syn på Internets genombrott som en vändpunkt i journalistikens historia, medan den *evolutionära* hållningen står för en mer moderat syn på Internets konsekvenser. Möjligheten att publicera material i realtid och kombinera olika typer av media gör enligt den revolutionära gruppen Internet-baserad publicering överlägsen publicering på papper, vilket i praktiken innebär att nyheter bör produceras med publicering på Internet i åtanke redan från början. Den revolutionära gruppen framhåller även möjligheten att förbättra relationen mellan yrkesutövare och publik med hjälp av Internetbaserad kommunikation. Interaktivitetens och den digitala kommunikationens möjligheter innebär i denna grups ögon att journalistikens förutsättningar är förändrade för all framtid. Enligt den evolutionära gruppen kommer den tryckta tidningen även i fortsättningen att utgöra den grundläggande plattformen för journalistisk verksamhet. I den mån nyheter publiceras på nätet bör publikationen utformas så att den liknar den tryckta tidningen. Nyhetspublicering på Internet är i denna grups ögon än så länge mest en fråga om att testa tekniken. Internet medför enligt den evolutionära gruppen betydande förändringar för journalistkåren som social och ekonomisk institution, men i grunden kommer yrket att utövas som förr. Tydligast kommer skillnaden mellan de båda grupperna till uttryck i synen på Internets konsekvenser för journalistkårens professionella roll. Enligt den revolutionära gruppen kommer gatekeeperrollen att minska i betydelse eftersom allmänheten i stor utsträckning får tillgång till samma källor som journalisterna, vilket i kombination med ökad horisontell kommunikation och en bättre relation mellan läsare och journalister gynnar de demokratiska processerna. Den evolutionära gruppen anser tvärtom att gatekeeperrollen blir viktigare. Behovet av professionella som kan sovra i det ökande informationsflödet i enlighet med väl inarbetade journalistiska principer är större än någonsin. Möjligheten till tätare interaktion med läsarna välkomnas, men är av underordnat intresse i förhållande till etablerade journalistiska rutiner (ibid., s. 74-76).

Lisa Baréus gör i sin tidigare nämnda magisteruppsats i Biblioteks- och informationsvetenskap en indelning som ansluter till Heinonens. *Nyhetsmedia på Internet* är en kvalitativ fallstudie av hur journalister verksamma vid Göteborgs-Posten förhåller sig till Internet som nyhetsmedium (Baréus, 2000, s. 8-11). Baréus delar i analytiskt syfte upp sina informanter i två grupper: de *traditionella* och de *visionära*. Den traditionella gruppen står för en avvaktande hållning gentemot Internet som nyhetsmedium, och är generellt sett ganska dåligt insatta i nättidningens verksamhet, medan den visionära gruppen är kunnigare och mer förändringsbenägen (ibid., s. 42). Enligt den traditionella gruppen är det främst ”datanördar” man kommer i kontakt med genom Internetbaserad kommunikation. Den visionära gruppen är däremot positiv till möjligheten till ökad kontakt med läsarna. Baréus framhåller att skillnaderna mellan

grupperna till stor del bottenar i journalisternas skiftande erfarenhet av publicering av nyheter på Internet. Liksom Nicholas *et al.* konstaterar hon att de journalister som uttrycker mest farhågor rörande utvecklingens konsekvenser för journalistrollen och det egna yrkesutövandet är de med minst erfarenhet av Internet (ibid., s. 34-37; Nicholas *et al.*, 2000, s. 98). Som tidigare konstaterats använder sig Baréus av gatekeeper-begreppet för att beskriva journalistens roll. Nätpublicering innebär färre ”gates”, eftersom journalister som arbetar med Internetbaserad nyhetsproduktion ofta sköter både redigering, korrigerande och publicering, vilket ökar vikten av att en korrekt bedömning av det inkommande materialets validitet görs redan från början. Enligt Baréus innebär allmänhetens ökade tillgång till information snarast att behovet av kvalificerade sovrare ökar, vilket medför att journalistkårens gatekeeper-position i viss mån förstärks (ibid., s. 4-5; 42).

En av utgångspunkterna i Attfield och Dowells *Information seeking and use by newspaper journalists*, avhandlad i avsnitt 3.1, är att informationsresursernas fysiska egenskaper påverkar journalisternas informationsbeteende. Studiens huvudfokus ligger dock inte på de olika informationsresursernas egenskaper, utan snarare på informationssökning som en process, och Internets konsekvenser för journalisters informationsbeteende undersöks inte närmare. Med en hänvisning till Nicholas *et al.* (2000) slår författarna fast att brittiska journalister endast i ganska begränsad omfattning använder Internet. Vidare konstateras att den ökade närheten mellan verktyg för informationssökning och ordbehandlingsprogram medför att nyhetsskrivandet ytterligare integreras med informationssökningen (Attfield & Dowell, 2002, s. 188-190).

4 Internet som nyhetsmedium

4.1 Kort bakgrund

Rötterna till nyhetsindustrin på nätet kan spåras till vad den dåvarande amerikanske senatoren Al Gore skrev den 15 juli 1990 i *Washington Post*:

Just as the interstate highway system made sense for a post-war America with lots of new automobiles clogging crooked two-lane roads, a nationwide network of information superhighways now is needed to move the vast quantities of data that are creating a kind of information gridlock.

Citerad i Hall, 2001, s. 26

Inom tolv månader hade medieföretag som *CNN* och *Chicago Tribune* etablerat webbplatser på Internet. Vid slutet av 1992 var 150 nordamerikanska dagstidningar presenterade i fulltextversioner på Internet, och 1996 var de fler än 1000. I april 1995 blev Internets potential som nyhetsförmedlare uppenbar. Timothy McVeigh – kallad Oklahombombaren – sprängde då en statlig byggnad i Oklahoma i luften och tog därmed livet av 168 människor. Ett så brett spektrum av olika typer av information som efter denna händelse snabbt dök upp på Internet hade inget annat medium tidigare varit mäktigt att presentera (Hall, 2001, s. 26-27). 1994 publicerade Aftonbladet delar av sitt tidningsinnehåll på nätet, och 1995 lade Helsingborgs Dagblad ut hela tidningen. År 2001 hade i stort sätt alla svenska dagstidningar nätversioner av sina upplagor. Tidningarna gick från Internet-upplagor som var identiska med pappersversionen till att efterhand anpassa nätvarianterna efter de krav Internet ställer – till exempel genom kontinuerligt uppdaterad nyhetsförmedling dygnet runt, och genom att låta nätupplagorna fungera som lokala marknadsplatser, där tidningens namn fungerar som naturlig ingång till diverse elektroniska tjänster. Att nyheter kombineras med andra tjänster under redan starka varumärken har lett till att nätupplagorna blivit flitigt besökta webbplatser. I viss mån fungerar nätversionerna som reklampelare för pappersutgåvorna – på grund av att användarna är vana vid att det mesta på Internet är gratis har de flesta försök med olika former av betaltjänster inte slagit väl ut (Gunter, 2003, s.168-169; Hadenius & Weibull, 2005, s. 115-117).

4.2 Utmärkande drag

Som Denis McQuail konstaterar i *McQuail's mass communication theory* är det egentligen mycket svårt att fastställa ett enskilt massmediums mest karakteristiska

egenskap. Därmed är det också vanskligt att göra en alltför tydlig åtskillnad mellan äldre former av massmedia och ny informations- och kommunikationsteknologi. Internet är en form av hybrid som omfattar ett antal olika kommunikationskanaler – text, ljud och bildbaserade – och inbegriper möjligheten till såväl masskommunikation som kommunikation mellan enskilda individer. Följaktligen kan Internet betraktas som ”a collection of media” snarare än som ett enskilt medium vars typiska egenskaper enkelt låter sig sammanfattas (Gunter, 2003, s. 14-17; McQuail, 2000, s. 126; Morris & Ogan, 1996, avsnitt 3). Tre faktorer som ofta förekommer i studier som beskriver Internets specifika egenskaper är dock: *multimedieformat*, *hypertext* och *interaktivitet* (Bardoel, 2002, s. 501-505; Deuze, 2001, avsnitt 1; Heinonen, 1999, s. 37-41; Paulussen, 2004, s. 3).

Övergången till digital informationsöverföring möjliggör konvergens mellan olika former av media. *Multimedieformat* innebär att text, bild, ljud och rörlig bild integreras och presenteras i en och samma digitala miljö, vilket skapar nya möjligheter för medieföretag och journalister med Internet som distributionskanal (Heinonen, 1999, s. 38; Paulussen, 2004, s. 6-7). En konsekvens av denna mediekonvergens blir att gränserna mellan företag i närstående branscher suddas ut. Tidigare tydligt åtskiljbara tjänster, som till exempel telekommunikation och IT, kan levereras av samma företag, och TV- och radioföretag ger sig i likhet med tidningsföretag i kast med att publicera nyheter på nätet (Gunter, 2003, s. 2).

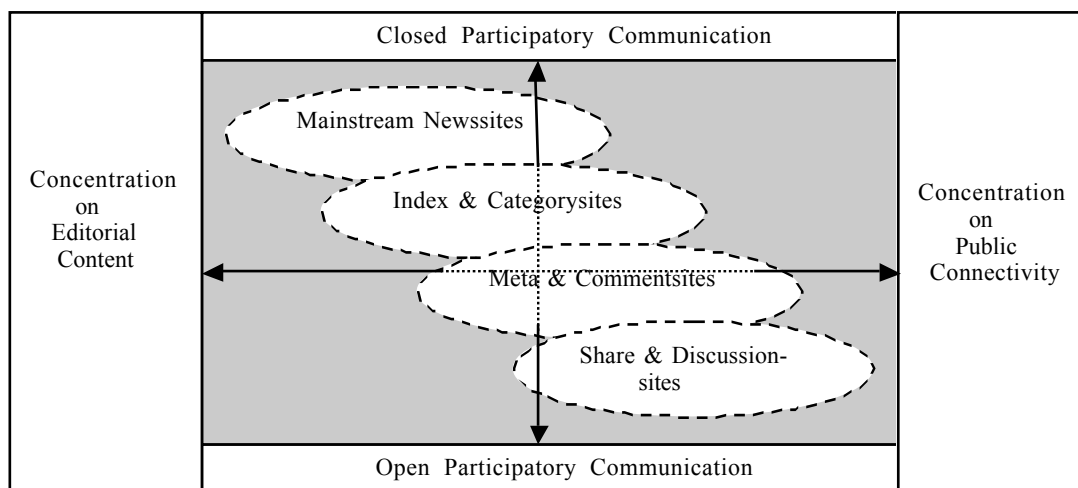
Hypertext innebär att flera digitala dokument via hypertextlänkar kopplas samman vid olika skärningspunkter och på så sätt möjliggör en icke-linjär läsart som delvis styrs av läsaren. Enligt Hall kan hypertext ”usefully be considered as a particular trajectory through a series of texts rather than merely the texts themselves” (Hall, 2001, s. 66). Den kan till exempel bestå av en nyhetstext med länkar till rörliga bilder av de beskrivna händelserna, tidigare rapportering, eller annan information som bidrar med kontext. Interna länkar refererar till texter eller dokument inom samma sajt, medan externa länkar leder till dokument eller webbplatser belägna på andra ställen på Internet (Heinonen, 1999, s. 40; Paulussen, 2004, s. 5).

Av störst intresse för oss är *interaktiviteten*, eftersom det är denna egenskap som, genom att kommunikationen flödar åt båda hållen, suddar ut den tidigare vedertagna distinktionen mellan sändare och mottagare (Gunter, 2003, s. 14; Heinonen, 1999, s. 37). I samband med nyhetsförmedling på Internet kan de interaktiva möjligheterna delas in i två huvudtyper, av Gunter med flera benämnda innehållsrelaterad interaktivitet (”content interactivity”) och interpersonell interaktivitet (”interpersonal interactivity”). Den förra termen avser graden av kontroll över det befintliga innehållet som erbjuds läsaren, till exempel via länkar, och den senare betecknar möjligheten att bidra till kommunikationsflödet med hjälp av e-post, chattjänster, diskussionsforum, bloggar och dylikt (Gunter, 2003, s.86; Massey & Levy, 1999, s. 139; Paulussen, 2004, s.3).

4.3 Översikt över olika typer av Internetbaserad nyhetsförmedling

I syfte att ge en översikt över olika typer av nyhetsförmedling på Internet, samt de interaktiva möjligheternas tillämpning, återges nedan Deuzes modell över "online journalism". Modellen är i första hand en beskrivning av olika typer av Internetbaserad journalistik, men kan i förlängningen också användas för att karakterisera de forum inom vilka journalisterna – och allmänheten – verkar. Som Deuze framhåller är det en teoretisk modell, och således ej att betrakta som heltäckande (Deuze, 2001, avsnitt 1). Mycket har dessutom hänt på Internetfronten sedan modellen konstruerades. Som generell översikt kan den dock fortfarande fylla en funktion.

Figur 6. Deuzes modell över olika typer av Internetbaserad journalistik

Källa: Deuze, 2001, avsnitt 1.

Olika varianter av Internetbaserad nyhetsförmedling placeras i modellen in på en horisontell axel, mellan två poler som står för tonvikt på redaktionellt innehåll (*Concentration on editorial content*) respektive tonvikt på horisontell kommunikation användarna emellan (*Concentration on public connectivity*). Den övre polen i den vertikala axeln (*Closed participatory communication*) representerar webbplatser där användarnas möjligheter att bidra till kommunikationsflödet är begränsade och under strikt redaktionell kontroll, medan den nedre polen (*Open participatory communication*) representerar webbplatser där användarna tillåts bidra och dela med sig av material utan redaktionell styrning (ibid., avsnitt 1). *Open participatory communication* och *Concentration on public connectivity* kan alltså sägas stå för hög grad av interaktivitet och decentraliserad kontroll över innehållet.

4.3.1 Mainstream news sites

De etablerade medieföretagens nätpublikationer består till största delen av redaktionellt innehåll, skrivet och/eller redigerat av journalister. Allmänhetens möjligheter att bidra till kommunikationsflödet är begränsade och under redaktionell kontroll. Stora nyhetsbyråer som CNN och BBC har webbplatser som tillhör denna kategori, liksom de flesta dags- och kvällstidningar (ibid., avsnitt 2). Till en början lade tidningsföretagen ut samma

innehåll som publicerades i de tryckta upplagorna (så kallat "shovelware"), men efterhand har andelen material som produceras direkt för publikationerna på Internet ökat (Gunter, 2003, s.64; Hadenius & Weibull, 2005, s. 266). Multimedieformat har under de senaste åren börjat göra sig allt mer gällande på webbplatser av denna typ. Att publicera multimediematerial är dyrt och bandbreddskrävande, och kräver dessutom journalister som behärskar flera olika medieformat. Dessa faktorer bidrog till att denna teknik länge utnyttjades i ganska begränsad omfattning (Paulussen, 2004, s. 6). De interaktiva möjligheterna består till stor del av den typ som erbjuder användaren viss kontroll över innehållet (innehållsrelaterad interaktivitet), till exempel genom avgränsningar av innehållet enligt individuella önskemål eller genom bruket av interna länkar, som underlättar navigering, men samtidigt håller kvar användaren på en och samma webbplats. Bruket av externa länkar är begränsat. De möjligheter att bidra till kommunikationsflödet (interpersonell interaktivitet) som erbjuds består av diskussionsforum som övervakas av redaktionen och av möjligheten att kommunicera med artikelförfattaren med hjälp av den e-post adress i form av en länk som ofta bifogas i slutet av en artikel (Deuze, 2001, avsnitt 2). Olika former av kommentarfunktioner har på senare tid blivit vanliga – även dessa dock under redaktionell kontroll.

4.3.2 Index & category sites.

Internetportaler och sökmotorer innehåller underhållning och ingångar till olika nättjänster, men också uppdaterade nyheter. Som exempel kan Yahoo och Google nämnas. Portalerna består delvis av interna länkar som underlättar navigering, men är till största delen uppbyggda kring externa länkar och innehåller som regel inte egenproducerat redaktionellt innehåll i någon större utsträckning. Andra webbplatser innehåll indexerar och kategoriseras av portalens redaktion, som i vissa fall dessutom kortfattat kommenterar de externa länkarna. Multimedieinnehåll förekommer, till exempel i form av sökmotorer som indexerar bilder. Användarna kan påverka portalernas innehåll genom att föreslå en extern länk med hjälp av den vanliga "add a site"-funktionen. Förslaget ifrågasätts sedan av portalens redaktion. Vidare erbjuds användarna ofta möjlighet att kommunicera och utbyta nyheter och tips via diverse forum och chattfunktioner. Portalerna kan administreras av renodlade Internetföretag som Yahoo och Google, av telekommunikationsföretag som Telia, och numera också av medieföretag som MTG – ett resultat av den företagskonvergens som tagit sig uttryck i allianser mellan Internetportaler och traditionella medieföretag (Deuze, 2001, avsnitt 2; Hadenius & Weibull, 2005, s. 266-267).

4.3.3 Meta & comment sites

Denna kategori har nyhetsmedier och mediefrågor som sitt huvudämne. Innehållet produceras av olika typer av journalister och av representanter för den engagerade allmänheten. Genom diskussion och kritik av andra publikationers innehåll bedrivs på dessa webbplatser en form av meta-journalistik. Innehållet var tidigare huvudsakligen textbaserat, men numera förekommer även en del multimedieinnehåll. Innehållet kan delvis vara uppbyggt kring utförligt kommenterade externa länkar till de nätpublikationer vars innehåll är föremål för granskning. Webbplatser av denna typ erbjuder hög grad av

interpersonell interaktivitet, genom att användarna kan bidra med kommentarer, feedback och föreslå material till de som är ansvariga för webbplatsens innehåll. Mediachannel (www.mediachannel.org) och svenska Mediekritik (www.mediakritik.nu) kan nämnas som exempel på webbplatser som tillhör denna kategori. Deuze placerar in bloggar någonstans mellan denna kategori och den föregående (Index & category sites) eftersom en blogg ofta tar formen av en högst personlig dagbok som behandlar aktuella skeenden och erbjuder användaren kommenterade externa länkar (Burnett & Marshall, 2003, s. 162; Deuze, 2001, avsnitt 2).

4.3.4 Share & discussion sites

Diskussionsforum och nyhetsgrupper av denna typ tillvaratar Internets potential som medium för kommunikation, och fungerar som plattformar för utbyte av idéer, tips och nyheter, ofta med inriktning på ett särskilt ämne, som till exempel anti-globaliseringsaktivism eller nyheter rörande datorer och Internet. Deuze nämner Indymedia (www.indymedia.org) och Slashdot (www.slashdot.org) som exempel. Innehållet styrs helt av användarna och är mestadels textbaserat. Även här förekommer dock numera en del multimedieinnehåll. Såväl externa och som interna länkar förekommer, men interaktiviteten utnyttjas inte i första hand för att underlätta navigering. Tonvikten ligger på interpersonell interaktivitet (Deuze, 2001, avsnitt 2). Webbplatser med användargenererat innehåll kan utformas på många olika sätt. En blogg behöver till exempel inte nödvändigtvis bestå av endast en persons betraktelser – den kan lika gärna fungera som ett forum för många användare, och med hjälp av den vanligt förekommande kommentarfunktionen fungera som en form av diskussionsforum. Slashdot är till exempel numera att betrakta som en sådan gruppblogg.

Bloggformatet låter sig som synes inte med lätthet placeras in i en kategori. Allt fler nyhetsorganisationer har börjat publicera bloggar skrivna av anställda journalister inom ramen för företagens egna nätpublikationer. Som tidigare konstaterats har Internet-baserad nyhetsförmedling utvecklats mycket sedan Deuze konstruerade sin modell. I kapitlet om decentraliserande tendenser fördjupas bilden av denna utveckling och de uttryck den tagit sig.

4.4 Implikationer för framtiden

Som Heinonen konstaterar konstruerades Internet inte som ett kommersiellt medium – medieinstitutionerna kom relativt sent in i bilden, och mediets utveckling styrs delvis av allmänheten (Heinonen, 1999, s. 48; s. 77-78). Nyhetsförmedlingen på Internet påverkas dock i hög grad av kommersiella intressen. Medieinstitutionernas nätpublikationer finansieras till stor del med hjälp av annonser, delvis på grund av att läsarna är vana vid att allt är gratis på nätet och är ovilliga att betala för innehåll. Annonserna publiceras ofta i form av klickbara länkar, vilket gör gränserna mellan redaktionellt material och reklam otydligare (Gunter, 2003, s.168-169; Klotz, 2004, s. 115). Begreppet ”nyheter” urholkas i viss mån genom att reklamfinansierat material, skvaller och rena spekulationer presenteras som sådana. Gränserna mellan material som producerats i enlighet med journalistiska objektivitetsprinciper och material som inte begränsas av sådana ramar

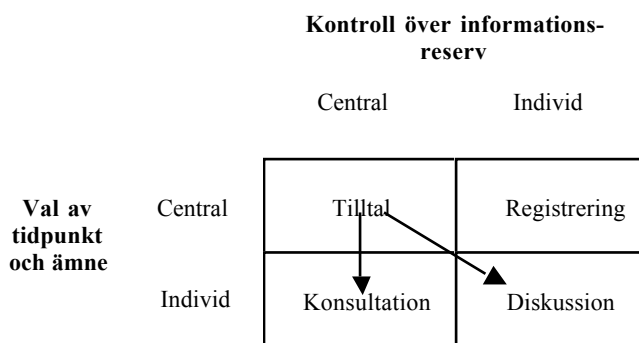
luckras upp, vilket i förlängningen kan leda till att allmänhetens redan skamfilade förtroende för journalistkåren minskar (Gunter, 2003, s. 115). Övergången till digital medieöverföring möjliggör som tidigare konstaterats mediekonvergens, vilket i sin tur möjliggör företagskonvergens och ökad centralisering av de stora medieföretagens ägandeförhållanden. Enligt ett pessimistisk synsätt skulle detta kunna leda till en mediesituation där samma av kommersiella intressen styrda innehåll sprids via flera kanaler (Gunter, 2003, s. 1-2; Hvitfelt, 2005, s. 32-34). Denna likriktning motverkas dock av andra utvecklingstendenser. Tendenser till ökad centralisering finns, men en av konsekvenserna av den ökade informationstillgången är ökad fragmentisering, det vill säga att allmänheten i mindre utsträckning än tidigare tar del av samma information. Den ovan avhandlade innehållsrelaterade interaktiviteten yttrar sig bland annat genom att läsaren kan skraddarsy nyhetsflödet efter sina egna intressen. Sportresultat kan kombineras med uppgifter om börsnoteringar, och användaren kan få information i form av text, ljud eller videosekvenser till sin dator eller till sin mobiltelefon. (Gunter, 2003, s. 25; Hall, 2001, s 18-19; McQuail, 2000, s. 131 – 132). Delvis till följd av marknadsmässiga överväganden har även de etablerade medieinstitutionernas informationsförmedling blivit mer segmenterad och inriktad på att leverera innehåll som anpassats efter individuella användares informationsbehov (Hadenius & Weibull, 2005, s. 289).

5 Decentraliserande tendenser

5.1 Den förändrade informationsförmedlingen

Som tidigare konstaterats finns det en tendens att överdriva skillnaderna mellan äldre former av masskommunikation och ny informations- och kommunikationsteknologi. I modellen nedan, som ger en bred bild av de decentraliserande tendenser som är föremål för vårt intresse, är gränserna mellan olika informations- och kommunikationsmönstren flytande. De beskrivna mönstren konvergerar och överlappar varandra på grund av både teknologiska och sociala faktorer. I såväl kommunikationsvetenskaplig som informationsvetenskaplig litteratur har denna modell använts för att beskriva de förändringar som blivit följden av den nya informations- och kommunikationsteknologins genombrott (Gunter, 2003, s.63-64; McQuail, 2000, s. 131-132; Vakkari, 2003, s. 11).

Figur 7. Den förändrade informationsförmedlingen

Källor: McQuail, 2000, s. 131; Vakkari, 2003, s. 11.

Modellen lanserades ursprungligen av de holländska kommunikationsvetarna Jan L. Bordewijk och Bertil van Kaam och beskriver fyra grundläggande informations- och kommunikationsmönster (Bordewijk & van Kaam, 1986, s. 16-21). Termen *Tilltal* avser traditionell, vertikal masskommunikation. Informationsreserven kontrolleras centralt och information distribueras till många mottagare samtidigt, till exempel genom radio- och TV-sändningar. Tid, plats och ämne bestäms av avsändaren och möjligheten till direkt feedback är begränsad. *Diskussion* syftar på direkt interaktion, eller horisontell kommunikation, mellan individer, till exempel genom en telefonkonversation eller med

hjälp av e-post. Tid, plats och ämne bestäms av deltagarna själva. Termen *Konsultation* avser en situation då en individ på självvald tid och plats söker eller konsulterar information i en centralt tillhandahållen informationsreserv, till exempel i en databas. Vid *Registrering* är mönstret omvänt, genom att information om en individ registreras centralt, ofta utan denna individs vetskap (McQuail, 2000, s. 129-131; Vakkari, 2003, s. 10-11). Som modellen visar kan dessa mönster relateras till två huvudvariabler: central kontra individuell kontroll över informationsreserv; och central kontra individuell kontroll av tidpunkt och val av ämne. *Central* kontra *Individ* kan i viss mån jämföras med polerna i Deuzes modell över olika typer av Internetbaserad journalistik (*Closed* respektive *Open participatory communication* etc.). *Open participatory communication* och *Concentration on public connectivity* står för hög grad av individuell kontroll och hög grad av interaktivitet. I modellen ovan kan variablerna *Val av tidpunkt och ämne* respektive *Kontroll över informationsreserv* sägas inbegripa innehållsrelaterad respektive interpersonell interaktivitet. De olika mönstren påverkas av såväl teknologiska som sociala faktorer och gränserna dem emellan är flytande. Samma teknologi (till exempel infrastrukturen för telekommunikation) kan användas för att leverera faciliteter för vart och ett av de fyra beskrivna mönstren (Deuze, 2001, avsnitt 1; McQuail, 2000, s. 131-132).

Pilarna i modellen ger en generell bild av hur informationsteknologin påverkat dessa mönster. Tidigare dominerade vertikala mönster av typen *Tilltal* (traditionell masskommunikation), men lösgörandet av informationsanvändningen från en särskild tid och plats och ökade interaktiva möjligheter har medfört ökad *Konsultation* och *Diskussion*. Kontrollen över tidpunkt och ämnesval, liksom kontrollen över informationsreserverna i stort, har delvis överförts från *Central* till *Individ* (McQuail, 2000, s. 131). Denna decentraliserings konsekvenser för journalistisk verksamhet kan beskrivas som en utveckling från journalistik som en form av föreläsning till journalistik som en form av diskussion eller seminarium (Gillmor, 2004, s. XIII). Genom att utnyttja Internets interaktiva möjligheter kan användarna själva styra över när, var och hur de tar del av innehållet på de webbplatser de väljer att konsultera, och dessutom interagera med varandra och med företrädare för dessa informationsreserver. Webbplatser med helt eller delvis användargenererat innehåll kan i modellens kontext betraktas som informationsreserver med hög grad av individuell kontroll. En enskild individ som publicerar en blogg kan själv sägas fungera som företrädare för en informationsreserv.

Som Barrie Gunter konstaterar i *News on the net* kan denna utveckling tänkas resultera i "...a broad shift of balance of communicative power from sender to receiver" (Gunter, 2003, s. 64). De etablerade medieinstitutionernas kontroll över nyhetsagendan minskar, eftersom allmänheten via Internet får tillgång till en mängd alternativa nyhetskällor och dessutom själva kan fungera som sådana. Genom att kommunikation strömmar åt båda håll suddas den hävdvunna distinktionen mellan sändare och mottagare ut. Medieinstitutionernas vertikala typ av kommunikation, där journalisten av hävd haft en central roll, konkurrerar med ökade möjligheter till horisontell kommunikation medborgarna emellan (Heinonen, 1999, s. 42). Decentraliseringen yttrar sig alltså dels genom att användarna fått ökad kontroll över vilken information de tar del av, och dels

genom att de själva fått ökade möjligheter att bidra till informations- och kommunikationsflödet. Denna indelning motsvaras i modellen ovan av variablerna *Val av tidpunkt och ämne* respektive *Kontroll över informationsreserv*.

5.2 Decentraliseringen av gatekeeperrollen

Den innehållsrelaterade interaktiviteten (kontroll över redan befintligt innehåll) resulterar i en decentralisering som kan relateras till *Val av tidpunkt och ämne* och leder till ökad *Konsultation*. Denna tendens kan beskrivas som en decentralisering av gatekeeperrollen. Journalisternas primärkällor finns i ökad utsträckning tillgängliga även för allmänheten, och genom att ta del av dessa och den uppsjö av alternativa nyhetskällor, kommentarer och åsiktsyttringar som finns att tillgå på Internet kan användarna skaffa sig en mer nyanserad bild av nyhetshändelserna (Hall, 2001, s. 17; Heinonen, 1999, s. 37-42). Via länkar kan de snabbt röra sig från en webbplats till en annan med relaterad information, vilket resulterar i en icke-linjär läsart som till sin natur skiljer sig från traditionella mediers narrativa format. I de senare årtusens nyhetshändelserna av hävd som en form av linjära berättelser, men genom bruket av länkar konstruerar användarna i viss mån själva berättelsen (Gunter, 2003, s. 171; Hall, 2001, s. 4-5). Tillgången till arkiverat material via länkar ökar vidare möjligheterna till fördjupning för såväl journalister som privata användare. Internetanvändaren kan liknas vid en forskare, som konsulterar en mängd olika typer av källor i ett massivt informationsåtervinningssystem bestående av databaser som sammanfogats till ett nätverk (Burnett & Marshall, 2003, s. 161; Vakkari, 2003, s. 10-11). Sökmotorer och nyhetsförmedlare av olika slag kan hjälpa användaren att söka och hitta relevant information. Dessa nättjänster fungerar fortfarande som gatekeepers. Decentraliseringen innebär inte att denna funktion helt överförs till användarna, men antalet ”gates” är vanligen färre än tidigare (Hadenius & Weibull, 2005, s. 343). Att gatekeeperfunktionen delvis har decentraliserats innebär dock att kraven på användarnas källkritiska medvetenhet ökar – de får själva ta större ansvar för den kritiska bedömningen av informationens trovärdighet. Via länkar kan användaren hamna på en webbplats med reklamfinansierat material, eller med en från utgångspunkten fristående agenda, utan att detta tydligt framgår (Gunter, 2003, s. 171). Gatekeeperrollens decentralisering yttrar sig genom att användarna i högre grad än tidigare själva kan välja ut information som de anser vara av intresse just för dem, vilket innebär att Internet kan betraktas som det hittills tydligaste exemplet på ett postmodernt medium. Vilken information som betraktas som angelägen och tillförlitlig är i viss mån relativt eftersom bedömningen styrs av den individuella användarens perspektiv (Singer, 1998, s. 2).

5.3 Decentraliseringen av nyhetsproduktionen

Den interpersonella interaktiviteten (möjligheten att bidra till kommunikationsflödet) leder till en decentralisering som kan relateras till *Kontroll över informationsreserv* och leder till ökad *Diskussion*. Denna tendens kan mer direkt sägas bidra till en decentralisering av nyhetsproduktionen. Genom att utnyttja de interaktiva möjligheterna på medie företagens webbplatser och genom att publicera eget material, till exempel i form av bloggar, kan allmänheten påverka nyhetsproduktionen. Redan publicerat

material kommenteras och ifrågasätts och de etablerade medieinstituternas nyhetsagenda utmanas genom att information som av grupper eller enskilda individer betraktas som förbisedd lyfts fram på webbplatser med användargenererat innehåll (Gunter, 2003, s. 170; Heinonen, 1999, 37-42). Tips och rekommendationer rörande relevanta webbplatser sprids användarna emellan genom horisontell kommunikation, till exempel via e-post eller diskussionsforum, vilket kan sägas illustrera att decentraliseringen av nyhetsproduktionen respektive gatekeeperrollen endast kan skiljas åt i analytiskt syfte (Hall, 2001, s. 17). Att användarna själva aktivt deltar i informationsproduktionen innebär att de kan sprida information som inte nödvändigtvis är att betrakta som ”sann” i andra användares ögon – ett konstaterande som är besläktat med det ovan förda resonemanget om den individuella användarens perspektiv och dess betydelse för bedömningen av vilken information som betraktas som tillförlitlig. Det finns anledning att återkomma till denna problematik senare.

De decentraliserande tendenserna gör sig i Deuzes ovan återgivna modell särskilt gällande i de former av Internetbaserad nyhetsförmedling som har hög grad av individuell kontroll och hög grad av interaktivitet – så till exempel olika former av nyhetsgrupper och diskussionsforum, som i modellens kontext kan placeras in i kategorin *Share & discussion sites*, och alltså ligger närmast polerna *Open participatory communication* och *Concentration on public connectivity*. Som tidigare konstaterats har mycket hänt på Internetfronten sedan Deuzes modell konstruerades. Nya tekniska lösningar vars användning får en decentraliserande verkan tillkommer ständigt. Så kallade mailinglistor eller e-postlistor är en tidig form av decentraliserad informationsförmedling som fortfarande gör sig gällande. I likhet med diskussionsforum behandlar e-postlistor ofta nyheter rörande ett mycket specifikt ämne, men genom att de kräver medlemskap är de mer slutna till sin natur. Innehållet sprids i form av nyhetsbrev till prenumeranternas respektive e-postadresser. De specialintresserade medlemmarna, som ofta består av en blandning av lekmän och professionella inom det ämne som behandlas, kan i sin egenskap av prenumeranter ta del av de meddelanden som utbyts inom listan och själva bidra med innehåll (Gillmor, 2004, s. 27-28; Gunter, 2003, s. 58).

Bloggformatet, som ytterligare har underlättat publicering och uppdatering av material på Internet, har liknats vid en form av nätdagbok, som tillåter det växande antalet användare att publicera kommentarer och åsikter rörande aktuella skeenden, delvis med utgångspunkt i kommenterade externa länkar. Inläggen dateras som i en dagbok och visas i omvänd kronologisk ordning – det senast publicerade inlägget hamnar alltså överst på sidan. Om bloggans upphovsman så önskar kan kommentarfunktioner aktiveras, vilket innebär att användarna kan kommentera och diskutera blogginläggen. De bloggar vars kommentarfunktion ej aktiverats får en mer sluten karaktär. Bloggar som drivs av enskilda individer utmärks av ofta av sitt personliga tilltal, men genom att länka till andra webbplatser och blogginlägg samt tillåta användarkommentarer blir upphovsmannen del av en löpande konversation. Som ovan konstaterats kan bloggar fungera som en form av diskussionsforum, genom att flera upphovsmän skapar en gruppblogg med kommentarfunktioner, eller genom att användarna bidrar med större delen av innehållet – så till exempel på den tidigare nämnda webbloggen Slashdot (www slashdot.org), vars

innehåll till största delen är användargenererat (Deuze, 2001, s. 6; Gillmor, 2004, s. 29-31).

Trots att bloggarna i princip är tillgängliga för vem som helst med tillgång till Internet är de inte sällan producerade i syfte att uppmärksammas av de etablerade medierna. När politiker, företagsledare och kulturpersonligheter börjar publicera egna bloggar betraktas det som en nyhetshändelse i sig. När den bloggande allmänheten läser varandras bloggar och diskuterar aktuella skeenden bildas strömningar som ibland påverkar de etablerade mediernas nyhetsvärdering. Via medierna påverkas även de politiska beslutsfattarna (Hadenius & Weibull, 2005, s. 392). Ett tidigt exempel på denna typ av inflytande utgörs av den massiva kritik den republikanske senatoren Trent Lott fick utstå, efter att i ett hyllningstal vid senator Strom Thurmonds 100-årsdag 2002 hävdade att det hade varit bättre för den amerikanska nationen om denne republikan, som i sin valkampanj yrkade för segregationens bevarande, hade vunnit presidentvalet 1948. I de etablerade medierna möttes Lotts uttalande inledningsvis i stort sett med tystnad – nyheten spreds istället via diskussionsforum, e-post, och framför allt via bloggar. En del bloggare var nästan lika upprörda över de etablerade mediernas ointresse som över yttrandet i sig. Efter några dagar slogs nyheten dock upp stort även i etablerade medier, vilket ledde till att president Bush tvingades ta avstånd från Lott, trots att denne tidigare varit en viktig bundsförvant i kongressen. Affären slutade med att Lott avgick från sin post (Gillmor, 2004, s. 44-45).

Som tidigare konstaterats har rapporteringen från kriget i Irak berikats av bloggar som frilansjournalisten Christopher Allbrittons *Back to Iraq* (<http://back-to-iraq.com/>) (Gillmor, 2004, s. 155-157). I takt med att attentaten mot journalister och företrädare för västerländska medier har blivit mer frekventa, har bloggar skrivna av företrädare för lokalbefolkningen fått större betydelse för de som vill hålla sig underrättade om utvecklingen i Irak. Så till exempel *Healing Iraq* (<http://www.healingiraq.blogspot.com/>), en blogg som liksom Salam Pax tidigare nämnda blogg (http://dear_raed.blogspot.com/) lockat många läsare världen över (ibid., s. 136).

Bredbandsnätets utbyggnad har inneburit att allmänheten i allt större utsträckning kan publicera material i bandbreddskrävande multimedieformat. På många bloggar integreras numera bilder, ljud och rörliga bilder med textbaserat material. Via bloggar, diskussionsforum och dylikt sprids bilder och filmer alstrade med hjälp av kameramobiler eller digitalkameror. Musikfiler sprids via fildelning och mp3-bloggar. De senare används ibland som forum för lansering av egenhändigt producerad musik. Sedan attacken mot World Trade Center den 11 september 2001 har information i form av bilder och filmer producerade av enskilda individer utan anknytning till etablerade medieinstitutioner kommit att spela en allt större roll för allmänhetens förståelse av hur stora nyhetshändelser påverkar de människor som befinner sig i dessa händelsers närhet. Oberoende av de etablerade mediernas gatekeeping-processer sprids information av detta slag via Internet, för att sedan inte sällan inkorporeras och spridas vidare av mer traditionella massmedier (Burnett & Marshall, 2003, s. 163).

Att material producerat av privatpersoner blir en del av nyhetsflödet är i sig inget nytt fenomen. Abraham Zapruders amatörfilm av mordet på John F. Kennedy är i likhet med videofilmen av Los Angeles-polisens misshandel av Rodney King att betrakta som modern nyhetshistoria. Båda finns naturligtvis numera tillgängliga på Internet. Den tekniska utvecklingen har dock medfört att allmänheten bidrar i större utsträckning än tidigare. Informationsdistributionen har decentraliserats, men troligen kommer denna typ av material även i fortsättningen att nå sin största publik via traditionella massmedier. TV fungerar fortfarande som naturlig samlingspunkt vid stora nyhetshändelser som krig och katastrofer (Gillmor, 2004, s. 120-121). Som ett aktuellt exempel på denna typ av inflytande kan spridningen av tortyrbilderna från fängelset Abu Ghraib nämnas. Bilderna av hur irakiska krigsfångar utsattes för tortyr av amerikanska soldater togs av soldaterna själva med hjälp av digitalkameror och kameramobiler. Genom att de lades ut på Internet fick de snabbt stor spridning och togs på grund av sitt nyhetsvärde upp och spreds vidare av de etablerade nyhetsmedierna (ibid., s. 48).

5.4 Objektivitetsmyten

De etablerade medierna är ingen homogen grupp inom vilken fullständig konsensus råder, utan tvärtom en av de viktigaste arenorna för diskussion och åsiktsutbyte. Samtidigt gör de dock av hävd anspråk på att opartiskt förmedla objektiva beskrivningar av nyhetshändelserna. Objektiviteten är i detta sammanhang dock att betrakta som en operativ fiktion, som hjälper läsaren att få grepp om en komplex verklighet. Genom att godta denna fiktion ingår läsaren ett kontrakt som innebär att journalisten fungerar som en form av ställföreträdande gatekeeper på vars objektivitet rörande nyhetshändelserna läsaren i viss mån måste förlita sig. Utan detta förtroende riskerar läsaren att tappa fokus och läsningen blir till begränsad hjälp i dennes strävan efter att skapa meningsfulla sammanhang. Myten om journalistkårens objektivitet uppkom under 1800-talet, som ett led i stävandet av den tidiga pressens tendenser till överdrifter och ren fiktion (Hall, 2001, s. 41-46). Dessa tendenser behöver fortfarande motarbetas, och ett visst mått av förtroende för journalistkårens professionella bedömningar är en förutsättning för att bruket av nyhetsmedier skall fylla någon funktion.

Myten om journalistkårens och pressens objektivitet är dock på många sätt en problematisk konstruktion, särskilt i ljuset av de dominerande mediekonglomeratens stora inflytande över nyhetsagendan och allmänhetens omvärldsuppfattning. De etablerade mediernas förment objektiva innehåll produceras av produktionsföretag inom mediekonglomeraten, vars allt mer centraliserade ägandeförhållanden kan tänkas leda till ökad likriktning genom att samma innehåll förmedlas via många olika kanaler. Allmänheten betraktas inte nödvändigtvis som medborgare i första hand, utan som konsument, och de etablerade mediernas nyhetsvärdering styrs till stor del av kommersiella överväganden. I kvällspressens jakt på ökad lösnummerförsäljning har informationsuppdraget delvis blivit sekundärt i förhållande till ett parasiterande på publikens rädslor och fobier. I kombination med bristande källkritik leder detta till att dessa rädslor underblåses och att den information som sprids delvis får drag av

desinformation (Gunter, 2003, s. 168; Hadenius & Weibull, 2005, s. 392; Hvitfelt, 2005, s. 33).

Objektivitetsmyten bygger i viss mån på föreställningen om en entydig sanning, som utan att förvanskas låter sig förmedlas via medierna. Varje försök att skildra den komplexa verklighet som nyhetshändelserna är en del av måste dock av nödvändighet innehålla ett visst mått av förenkling och tolkning (Hall, 2001, s. 46-47). På sin väg mellan sändare och mottagare påverkas informationen av en mängd olika faktorer, bland annat av de tekniska egenskaperna hos den informations- och kommunikationsteknologi genom vilken den förmedlas, och av de olika stadierna i gatekeeping-processen. De tekniska förutsättningarna komprimerar och förändrar informationen på olika sätt, och vid varje gate riskerar den potentiella nyheten att kasseras, omarbetas eller förkortas (Hadenius & Weibull, 2005, s. 341; Hall, 2001, s. 41-42). Som tidigare nämnts kan gatekeeping i detta sammanhang betraktas som den process som styr konstruktionen av den sociala verklighet som förmedlas av nyhetsmedierna (Shoemaker *et al*, 2001, s. 233).

Såväl Wilsons modell över informationsbehov och informationssökning (Figur 2) som Attfield och Dowells modell över informationssökning och informationsanvändning (Figur 5) kan delvis betraktas som beskrivningar av de faktorer som påverkar journalisternas nyhetsvärdering. Det informationsbeteende som ligger till grund för de val som journalisterna träffar påverkas av ekonomisk-politiska faktorer och sociokulturell miljö, och i formulerandet av en användbar vinkling är tillförlitlighet (*correspondence*) endast att betrakta som en av flera begränsande faktorer. Mellan dessa faktorer görs en avvägning. Tillförlitlighet kan till exempel ibland få stryka på foten till förmån för originalitet och nyhetsvärde - jakten på en användbar vinkling kan ibland tänkas resultera i en informationssökning som inte alltid är liktydig med en jakt på entydigt objektiva fakta (Attfield & Dowell, 2002, s. 201; Wilson, 1981, s. 9-10). Vinklingar som avspeglar ett visst politiskt perspektiv kan gynnas av nyhetsorganisationerna, vilket påverkar de val som journalisterna gör i gatekeeping-processens olika stadier, och i förlängningen även deras framställning av nyhetshändelserna (Attfield & Dowell, 2002, s. 193). I viss mån vet läsarna dock vad de kan förvänta sig genom att nyhetsförmedlarna framhåller politisk färg och inriktning i tidningsledare eller dylikt (Gunter, 2003, s. 170).

Nyhetsbegreppet i sig är kopplat till den kulturella, politiska och ekonomiska miljö som nyhetsföretagen verkar i. Vad som definieras som ”nyheter” i ett samhälle hänger samman med detta samhälles ideologiska och ekonomiska förhållanden – en nyhet i ett land behöver inte nödvändigtvis vara en nyhet i ett annat, och inom landsgränserna har skilda nyhetsförmedlare dessutom sinsemellan olika normer för nyhetsvärdering (Hadenius & Weibull, 2005, s. 344; Hall, 2001, s. 45-47). Nyhetsvärderingens godtycklighet kan illustreras av de etablerade mediernas bristfälliga rapportering om det folkmord som pågick i Rwanda i april 1994 – en felbedömning som under de senare åren gett upphov till viss självrannsakan (Sandström, 2006). Medierna iscensätter händelser som förmedlas som nyheter via olika distributionskanaler, vilket till exempel tar sig uttryck i kvällspressens hårdbevakning av dokusåpadeltagare. Enligt en del mediekritiker existerar inte längre en av medierna oberoende verklighet som journalisterna kan

rapportera om. På politikens område kan den av medierna förmedlade bilden av den politiska verkligheten i viss mån sägas ha blivit verkligare än den politiska verkligheten själv (Hadenius & Weibull, 2005, s. 391; Hvitfelt, 2005, s. 41-42).

Under Kuwaitkriget 1990-1991 kunde allmänheten via nyhetssändningar dominerade av CNN International i vad som framstod som realtid följa hur västmakterna avfyrade så kallade "smart bombs", som enligt nyhetsmedierna skulle möjliggöra en krigföring så gott som utan civila dödsoffer. Nyhetsförmedlarna var dock föremål för olika former av påverkan och ren censur. Visa av läxan från Vietnamkriget, som enligt vissa bedömare förlorades på grund av den kritiska journalistikens inflytande över hemmaopinionen, lade de militära makthavarna stor möda på att försöka styra hur kriget framställdes i medierna. Att historien skrivs av segrarna innebär i detta sammanhang snarast att den via de etablerade medierna dikteras som en form av "instant history" av de ideologiska krafter som dominerar i det samhälle där nyheterna produceras – nyheter som, sedan de arkiverats, kan komma att betraktas som erkända fakta av framtida journalister, forskare och historiker. Att kontrollera "the representation of war" har dock blivit svårare efter Internets genombrott (Hadenius & Weibull, 2005, s. 381; Hall, 2001, s. 47 ff). Bilderna av amerikanska soldater i färd med att tortera irakiska krigsfångar i fängelset Abu Ghraib fick snabbt spridning genom att de lades ut på nätet, och kunde knappast ignoreras av de etablerade nyhetsmedierna (Gillmor, 2004, s. 48). Fotografier har stort inflytande över hur historiska händelser blir ihågkomna, och invasionen av Irak 2003 kom i många ögon inte i första hand att förknippas med frihet och demokrati, utan med tortyr – utförd av de soldater som var tänkta att hälsas som befriare. Syftet med bilder som de från Abu Ghraib är inte nödvändigtvis att avslöja missförhållanden. Snarare fungerar de som en form av souvenirer. De är dock inte längre främst är att betrakta som objekt som sparas, utan som meddelanden som skickas vidare till släkt och vänner (Sontag, 2004). Genom att bilder som dessa snabbt sprids via Internet och vidarebefordras till etablerade nyhetsförmedlare kan mediernas kritiska rapportering snabbare än tidigare påverka opinionen. Under Vietnamkriget kom nyheten om massakern i Song My först ett år efter att händelsen inträffat, eftersom avslöjandet var ett resultat av tidsödande grävande journalistik (Magnusson, 2004).

Demokratiseringen av kontrollen över informationsflödet utgör en möjlig motvikt till ökad likriktning. De interaktiva möjligheterna medför att nyhetskonsumtion i högre grad blir en social handling – användarna deltar själva i diskussionen. Bredden på Internetanvändarnas bidrag till informationsflödet står i skarp kontrast till de etablerade mediernas likriktning och centraliserade ägandeförhållanden (Hall, 2001, s. 50; Klotz, 2004, s. 131-132). Decentraliseringen utmanar dessa mediers nyhetsvärdering och belyser objektivitetens fiktiva karaktär. Insikten om att nyhetshändelserna består av komplexa skeenden tvingar sig på genom den uppsjö av alternativa nyhetskällor, kommentarer och åsiktsyttringar som finns tillgängliga på Internet. Oavsett om de haft för avsikt att fungera som "alternativa nyhetsförmedlare" eller ej (jämför exemplet Abu Ghraib) påverkar användarna de etablerade nyhetsförmedlarna genom att bidra till informationsflödet. Denna påverkan innebär i sin tur att även den del av allmänheten som begränsar sin nyhetskonsumtion till etablerade nyhetsförmedlare och inte

personligen tar del av de mer alternativa källorna påverkas. Användarna kan bidra till att bilden av nyhetshändelserna nyanseras (decentraliseringen av nyhetsproduktionen), och nyansera sin egen bild av dem genom att ta del av den mängd olika typer av källor som finns tillgängliga på Internet (decentraliseringen av gatekeeperrollen) (Heinonen, 1999, 37-42). Denna decentralisering innebär dock att användaren själv måste ta ansvar för den kritiska bedömningen – både av den information till vars spridning man medverkar och av den som redan finns tillgänglig. Även den kritiska granskningen decentraliseras alltså, vilket ställer höga krav på användaren. Föreställningen om en entydig och absolut objektivitet får lämnas därhän till förmån för en diskussion där användaren bildar sig en i viss mån subjektiv uppfattning på grundval av många olika typer av källor. I bästa fall ersätts fiktiv objektivitet av välinformerad subjektivitet (Hall, 2001, s. 46). Risken finns dock att föreställningen om en absolut objektivitet lever kvar och färgar av sig på den kritiska bedömningen. Rykten och desinformation kan snabbt spridas via Internet, något som utnyttjas av såväl marknadsförare som politiska krafter i olika former av lobbyverksamhet (Gillmor, 2004, s. 184-186; Hadenius & Weibull, 2005, s. 392). Många av de som tillvaratar möjligheten att bidra till informationsflödet gör anspråk på att sitta inne på mer eller mindre absoluta sanningar. Som medieformat betraktat har Internet en demokratiserande potential, vilket i sig dock innebär att antidemokratiska krafter kan utnyttja nätet för att sprida reaktionärt innehåll, en problematik som tillhör yttrandefrihetens villkor (Hall, 2001, s. 39).

Internet kan som tidigare nämnts betraktas som det hittills tydligaste exemplet på ett postmodernt medium – vilken information som betraktas som tillförlitlig och viktig är i viss mån relativt eftersom dessa bedömningar styrs av den individuella användarens perspektiv. Ytterst skulle detta kunna innebära att objektivitetsidealet helt förkastats och ersätts med en form av kunskapsrelativism, som motiveras med att verkligheten inte är gripbar och att sanningen därför alltid är relativ (Hadenius & Weibull, 2005, s. 391; Singer, 1998, s. 2). En sådan relativism är givetvis inte oproblematisk – dragen till sin spets innebär den att de som förnekar förintelsen i princip skulle kunna göra lika stora anspråk på sanningen som de som överlevt fångenskap i koncentrationsläger. Journalistikens uppgift har i ökad utsträckning blivit att redogöra för en mångfald av bilder, argument och åsikter. Även mediekritiker som anser att föreställningen om de etablerade mediernas objektivitet är alltför ingrodd och mår bra av att ifrågasättas framhåller dock att objektivitet och opartiskhet fortfarande fyller en funktion som eftersträvansvärda journalistiska ideal (Gillmor, 2004, s. 134; Hadenius & Weibull, 2005, s. 391). I läsarnas strävan efter att skapa meningsfulla sammanhang är en fullständig nyhetsanarki bestående av ett sammelsurium av åsiktsyttringar och förmenta sanningar inget önskvärt tillstånd.

5.5 Ökad registrering

I viss mån motverkas decentraliseringen av kontrollen över informationsflödet av en ökad förekomst av den typ av mönster som i McQuails tidigare återgivna modell benämns *Registrering*. Information om individer registreras centralt, ofta utan den individuella användarens vetskap, till exempel genom statligt initierad övervakning av

Internet- och mobiltelefontrafik. I det alltmer upptrappade ”kriget mot terrorismen” som inleddes efter den 11 september 2001 finns tydliga tendenser till en ökning av förekomsten av denna typ av mönster. Med bistånd från de myndigheter som sanktionerar utökad elektronisk övervakning i syfte att förhindra brott och terroristattentat kämpar nöjesindustrin dessutom för att återta kontrollen över distributionen av film och musik, till exempel genom att spåra fildelande Internetanvändares IP-adresser (Flyghed & Wigenmark, 2006; McQuail, 2000, s. 130-131). Även mer direkt kommersiellt motiverade former av registrering förekommer. De enskilde användarnas preferenser blir tydligare genom att informationsförmedlingen kan måttbeställas i enlighet med dessa. Information om dessa preferenser samlas in av marknadsförare och medieföretag, och ligger till grund för beslut om vilken typ av innehåll som är att betrakta som marknadsmässigt intressant (Gillmor, 2004, s. 209-212; Gunter, 2003, s.168-169). Individuella användare kan sägas bedriva en decentraliserad motsvarighet till dessa former av övervakning när de med hjälp av videokameror, kameramobiler och Internetpublicering dokumenterar och sprider information om statliga förehavanden och myndigheternas maktutövning. Både Rodney King-videon och bilderna från Abu Ghraib kan betraktas som exempel på denna företeelse.

5.6 Privatsfären blir offentlig

Medborgarna gör även varandra till föremål för övervakning. Tillgången till kameramobiler gör alla till potentiella paparazzi-fotografer. Komprometterande information i form av bilder och filmer kan snabbt spridas via Internet, och både kändisar och vanligt folk kan tvingas till insikter om att privatlivets helgd inte är någon självklarhet (Gillmor, 2004, s.48-49). Att gränsen mellan privata och offentliga angelägenheter har förskjutits till det offentligas fördel yttrar sig dock även genom att många Internetanvändare är mer än villiga att själva dela med sig av sitt privatliv, till exempel via bloggar (Ilshammar, 2005, s. 307). Denna förskjutning kan ibland få oförutsedda konsekvenser i form av förändringar av informationens natur. Bilderna från Abu Ghraib togs antagligen i privat syfte, för att som en form av souvenirer skickas till släkt och vänner, men genom att de spreds via Internet hamnade de i den offentliga sfären och fick en delvis ny innebörd. Även gränsen mellan yrkesverksam individ och privatperson luckras upp – ett faktum som visat sig svårhanterligt för journalister som driver bloggar på fritiden. CNN-journalisten Kevin Sites och SVT-journalisten Per Gudmundson tvingades båda stänga ner sina bloggar av sina respektive nyhetsorganisationer. SVT:s beslut motiverades med hänvisning till att anställda på SVT ska avhålla sig från att uttala sig i offentliga sammanhang som kan medföra att företagets opartiskhet och trovärdighet kan ifrågasättas. (Gillmor, 2004, s. 116; Jansson, 2004). Besluten belyste dock snarast objektivitetsanspråkens ovan avhandlade fiktiva natur, och utgjorde ett indirekt erkännande av att de anställda journalisterna i sitt arbete färgas av sina personliga värderingar. Nyhetsföretagen var medvetna om att journalisterna via sina bloggar kunde ge uttryck för sina värderingar och nå en stor publik, ett faktum som ansågs oförenligt med den hävdvunna formen av nyhetsförmedling, som är baserad på vertikal kommunikation. Sedan dessa beslut fattades (2003 respektive 2004) har dock allt fler

nyhetsorganisationer börjat publicera bloggar skrivna av anställda journalister inom ramen för företagens egna Internetpublikationer.

5.7 Demokratisering eller informationsklyfta?

Förekomsten av vertikala mönster av typen *Tilltal* har inte nödvändigtvis minskat i omfattning, men denna typ av informationsförmedling har blivit mer segmenterad och inriktad på att leverera innehåll som anpassats efter individuella användares skilda intressen och informationsbehov. Som tidigare konstaterats innebär detta att allmänheten i mindre utsträckning än tidigare tar del av samma information (McQuail, 2000, s. 131–132; Hadenius & Weibull, 2005, s. 289). Den ökade valfriheten framställs ofta som en positiv konsekvens av den nya tekniken. Delvis är den dock ett resultat av marknadsmässiga bedömningar. Det utbud som kommer de breda grupperna till del via de stora medieföretagen styrs till stor del av dessa bedömningar, enligt vilka livsstilsreportage om semester, mat och hälsa är mer läsarvänliga än rapportering om krig och svält. Samtidigt erbjuds elitgrupper mer avancerade informationskanaler. Risken finns att den ökade valfriheten på sikt leder till en informationsklyfta mellan en informationskompetent elit som tar vara på decentraliseringens möjligheter, och en majoritet som förses med underhållning och mer eller mindre oreflekterat förlitar sig på de stora medieföretagens objektivitet rörande vad som är värt att veta (Hadenius & Weibull, 2005, s. 288–289; Nicholas & Martin, 1997, s. 44).

6 Intervjuundersökningen

6.1 Resultatredovisning

I enlighet med Kvales riktlinjer kontextualiseras de citat som återges nedan genom att även de frågor som framkallade svaren anges (Kvale, 1997, s. 240-241). De frågeområden vi har använt oss av återges i form av avsnittsrubriker. Även de preliminära frågor vars användning anpassades efter hur de enskilda intervjuerna utvecklade sig återges nedan. I den löpande texten är de markerade med fetstil.

6.1.1 Journalisternas förhållningssätt till alternativa, nätbaserade nyhetsförmedlare

Vilka alternativa, nätbaserade nyhetsförmedlare känner du till sedan tidigare?

Svaren på denna fråga är ganska skiftande, delvis på grund av att den är medvetet vagt formulerad. Flera respondenter nämner alternativa nyhetsförmedlare av den typ vi själva i första hand hade i åtanke i undersökningens inledningsskede.

De jag läser regelbundet och uppskattar, det är nästan bara amerikanska. Alternet och Commondreams samlar nyheter från många olika alternativa källor och publicerar dem på ett och samma ställe, med länkar till källan. Jag känner till och läser en del media-watchgrupper, mest utländska, men det finns ju någon svensk också... Det finns en sajt som heter Mediekritik. Läsarna skriver kritik och diskuterar media.

Förutom AlterNet (<http://www.alternet.org/>), Common Dreams News Center (<http://www.commondreams.org/>) och Mediekritik (<http://www.mediakritik.nu/>) nämns även Independent Media Center (<http://www.indymedia.org/or/index.shtml>) och Yelah (<http://www.yelah.net/>) – de två sistnämnda är de nyhetsförmedlare av denna typ som nämns flest gånger. En journalist nämner Christopher Allbrittons rapportering från Irakkriget (<http://back-to-iraq.com/>) och Salam Pax blogg om krigets vardag (<http://www.dearraed.blogspot.com/>). Denne journalist är dock den ende som explicit nämner en blogg i detta sammanhang.

Det är ju ett intressant fenomen – man ska väl inte kalla det journalistik, men det är ju ändå ett sätt för människor som tidigare inte varit en del av det här informationsproducerandet att nå ut till offentligheten. Jag har dålig koll på bloggar, men en som fick ett genomslag in i journalistiken var ju Salam Pax.

Flera journalister problematiserar direkt eller indirekt vår fråga – att ”känna till” är inte det samma som att använda, och en respondent påpekar att denna typ av källor betraktas

...inte så mycket som nyhetsförmedlare, utan som hjälp till ingångar i vissa specifika sammanhang.

En annan respondent framhåller likaledes att bruket av denna typ av källor helt styrs av vilket nyhetssammanhang man för tillfället arbetar med.

Vid kravaller eller rättviseprotester använder jag Indymedia – där är det ju upp till var och en att skriva, vilket innebär att man måste vara extra källkritisk, men där kommer oftast fram andra bilder än de officiella...

Även mer oväntade källor anges som exempel. En respondent nämner Info14 (<http://www.info14.com/>), som är en nynazistisk webbplats, och föreningen Vill ha barn (<http://www.villhabarn.com/>), som publicerar en webbtidning för ofrivilligt barnlösa. Dessa i övrigt väsensskilda källor har enligt respondenten det gemensamt att de, även om de inte är att betraktas som ”nyhetsförmedlare” i egentlig mening, dock kan användas som ingångar till olika typer av sammanhang. Om man vet hur man ska hantera dem kan man enligt respondenten dock även använda källor som Info 14 på jakt efter mer specifik information.

Info 14 är någon slags hemsida för nynazister i Sverige, som, om de kan, publicerar namn och bild på människor som är misstänkta för olika saker – är det så att vi inte vet vilka vi är kan vi hämta information där.

Flera respondenter framhåller källor som inte kan karakteriseras som ”alternativa” på samma sätt som Yelah och Indymedia.

Jag använder ju väldigt mycket Statistiska centralbyrån, Amnesty, Röda korset, politiska partier, riksdagen – jag är politisk reporter. I riksdagen hämtar jag motioner, interpellationer och annan information – det gör jag dagligen.

Även de stora internationella tidningarnas och de svenska lokaltidningarnas webbplatser framhålls. Det lokala kan vid särskilda nyhetshändelser vara av globalt intresse – och vice versa. Den ökade tillgången till olika typer av källor upplevs som en omvälvande förändring.

...tillgängligheten har ju ökat enormt – det har varit en revolution i mitt yrke.

Vad anser du om deras trovärdighet som nyhetskällor?

Flertalet respondenter framhåller källkritisk hårdgranskning som en grundläggande journalistisk dygd, oavsett om det rör sig om traditionella eller alternativa nyhetskällor. Flera respondenter påpekar dock att någon form av under tid utvecklad relation till källan är nödvändig för att kunna bedöma dess trovärdighet.

...det finns något sorts givet förtroende mellan sändare och mottagare som är jävligt viktigt för all journalistik, annars finns det liksom ingen mening med det, för man måste tro på det man läser mer eller mindre, även om man ska läsa kritiskt så klart, och då är det ju faktiskt så att vi oftast har vår tilltro – förtroende för – så att säga, institutionerna snarare än personerna. Och därför har vi till exempel förtroende för TT, som har byggts upp under lång tid. Vi litar på att TT gör en journalistisk bedömning, som man som privatperson varken har tid eller möjlighet att göra. Och det där förtroendet är ju inte givet för alternativa medier, det tar ju liksom lång tid att bygga upp.

Frågan om vem som gör den journalistiska bedömningen och tar det redaktionella ansvaret återkommer flera gånger, liksom påpekandet att behovet av källkritiskt tänkande är större i förhållande till mindre etablerade nyhetskällor.

När TT eller AP går ut med en grej, då är kravet på källkontroll från vår sida inte lika viktigt, tror jag. Vi vet ju inte vilka de är – vi vet inte vilka Yelah är, vi vet inte... vem har skrivit, vem tar ett redaktionellt ansvar där?

En annan respondent framhåller dock att en ”väsentlig skillnad” mellan just Yelah och källor som Independent Media Center är att Yelah har en redaktion som går igenom det material som publiceras. Synen på det faktum att alla med tillgång till en dator och en uppkoppling kan publicera material på Internet är överlag ganska kluven.

...man måste ju verkligen lära sig vad man kan lita på och inte kan lita på. Det är ju det som är det obehagliga – att vem som helst kan påstå vad som helst på Internet och göra det tillgängligt för alla...

Alternativa medier ställer enligt respondenterna ökade krav även på allmänhetens kritiska tänkande. Flertalet respondenter ser ändå positivt på att alternativa källor via Internet tillhandahåller ”andra bilder än de officiella”, som en respondent uttrycker det redan i sitt svar på vår första fråga.

Vid kravaller eller rättviseprotester använder jag Indymedia – där är det ju upp till var och en att skriva, vilket innebär att man måste vara extra källkritisk, men där kommer oftast fram andra bilder än de officiella...

På tal om Yelah uttrycker sig en annan respondent så här:

...de går ju inte att använda som vilken nyhetsbyrå som helst, eftersom de tar ställning. Det är bra att de finns där, Yelah.net – de ger en alternativ bild av sådant som kanske är vedertaget, men de går inte att använda som källor, utan då får man använda dem som ett redskap – sagt med största respekt för de som håller på med den.

En av respondenterna anser att det faktum att denna typ av medier bygger på ideellt engagemang kan inverka menligt på innehållet.

...de är ju ideella...jag vet inte säkert, men jag tror inte det finns särskilt mycket pengar i potten, vilket innebär att det är människor som jobbar ideellt, som lägger ner sin själ och säkert är jätteduktiga, men som inte alltid har de resurser i ryggen som krävs...

En annan respondent framhåller dock att det är just det ideella inslaget som utgör de alternativa mediernas största värde.

Den stora poängen med alternativa nyhetsförmedlare är att de är oberoende. De stora journalistiska institutionerna är beroende av finansiärer och integrerade med den makt de är till för att granska. Alternativa mediers viktigaste funktion är att komplettera, granska och kritisera...att läsarna kan få en mer aktiv roll, men inte så mycket i att producera nyheterna som i att granska journalisterna.

Samme journalist som framhåller betydelsen av att förtroendet för de journalistiska institutionerna byggts upp under lång tid (se citat ovan) påpekar samtidigt att detta förtroende å andra sidan inte får tas för givet – journalistkårens och mediernas förmenta objektivitet måste ständigt ifrågasättas. En utveckling som medför ökad medvetenhet om att såväl etablerade som alternativa medierna måste läsas med kritisk blick ses som positiv.

...det positiva med alternativa medier är att det blir enklare att ifrågasätta det förtroendet, för jag menar inte att detta förtroende ska vara för invuxet – tvärtom, det måste ifrågasättas mer, och det är kanske de alternativa mediernas viktigaste funktion. Alternativa medier ställer krav på läsaren... liksom pay-to-read journalism, till exempel när en enskild person åker till Irak och rapporterar som nyhetsjournalist utan något sammanhang – han förmedlar nyheterna helt själv... då ställer det ju krav på läsaren också, att vi granskar det han skriver... trovärdigheten får vi bedöma själva, vilket är positivt till stor del.

Bevakar du aktivt denna typ av källor inom ramen för ditt arbete?

Fyra respondenter (av sex intervjuade) anser sig bevaka alternativa nyhetsförmedlare på Internet. Denna bevakning är enligt dem en integrerad och självklar del av det journalistiska arbetet.

Ja, det gör jag, absolut – det tycker jag ingår rätt mycket i mitt arbete.

Som framgår av några av de tidigare återgivna svaren bidrar dessa nyhetsförmedlare i viss mån med alternativa perspektiv. Respondenterna betraktar dem dock till stor del som potentiella källor bland andra. Även i detta sammanhang framhålls de internationella tidningarnas ökade tillgänglighet via Internet.

Det är väldigt vanligt att det händer någonting någonstans i världen; då söker man ju upp tidningen på den orten – ser om de har skrivit om det och vad de har skrivit om det. Och det är också så att det är i varierande grad man vågar lita på det. Men det är klart att om man ser att det är en riktig tidning, så att säga, då kan man ju använda de uppgifterna och ange källan naturligtvis.

Två av respondenterna bevakar av olika skäl inte alternativa nyhetsförmedlare på Internet i någon större utsträckning. Den ene befattar sig endast i sällsynta fall med alternativa medier.

...men det beror på att jag arbetar med specifika ämnesområden där den typen av källor inte är särskilt intressanta.

Den andre respondenten bevakar i första hand etablerade medier och framhåller själv sin framskridna ålder som en påverkande faktor.

Det finns väl andra som gör det, jag menar de som är yngre – jag är då femtiosju, och de som är unga och nya från skolan, och som har jobbat på kvällstidningar har kanske mera... eller så har de ett sånt där larmsystem som blipper upp när något nytt händer.

Har denna typ av källa någon gång påverkat din egen rapportering, t e x genom tips om nyhet, ny vinkling etc.? Kan du erinra dig någon sådan situation?

Flertalet journalister anser sig ha påverkats av alternativa nyhetsförmedlare i sin rapportering, men några av dem har svårt att komma på specifika exempel. Vetskapen om de alternativa nyhetsförmedlarnas existens framhålls av en respondent som en delvis indirekt påverkande faktor.

Bara det att de finns där och för fram ett alternativt synsätt gör ju att man tänker ett varv till, så det måste man säga att det har de. Jag kan inte komma på något tillfälle när de specifikt har gjort det, men jag tror nog att man tänker sig för en gång till... man tänker kanske ett varv till – finns det fler som kan svara på frågor om det här ämnet, finns det en konflikt här, finns det fler än bostadsforskaren på högskolan som borde uttala sig om det här? På det sättet tror jag de påverkat – indirekt.

En av de intervjuade journalisterna beskriver hur tillgången till Amnestyrapporter och andra människorättsorganisationer via Internet underlättat arbetet med en artikel om kränkningar av mänskliga rättigheter i Kina. Andra exempel rör material av mer kuriöst intresse – en journalist berättar att han via Internet kommit i kontakt med en samlare av Eslövs-memorabilia vars kunskaper kommit till användning i arbetet med en artikel. Kravallerna i Göteborg 2001 och militärkuppen i Venezuela 2002 nämns som händelser då den egna rapporteringen påverkats av alternativa nyhetsförmedlare.

Independent Media Center fungerar bra under vissa specifika händelser, som när det var toppmöte i Göteborg – då tittade jag mycket på den. Då ska man kanske inte läsa den riktigt som ett journalistiskt medium – inte för att få fakta om exakta polisinsatser och sådär, utan det handlar om skildringar från människor som är på plats. När man läser dem – det är ju också då man förstår ännu bättre att de vanliga mediernas bild av det hela är väldigt begränsad.

En av de intervjuade journalisterna skrev en artikel om hur militärkuppen mot Venezuelas demokratiskt valda president Hugo Chavez behandlades på svenska dagstidningars ledarsidor. Enligt respondenten möttes nyheten om denna militärkupp först ”med jubel”, och sedan efter att Chavez återinsatts, med tystnad. Respondenten följde under förarbetet till artikeln händelseförloppets utveckling via tidigare nämnda nyhetsförmedlare som Alnet och Comondreams.

Om jag ska ge ett exempel... militärkuppen i Venezuela, när Hugo Chavez avsattes för ett dygn, då läste jag väldigt mycket alternativa medier för att skapa mig en bild av vad som hade hänt, och då blev det också väldigt, väldigt tydligt hur dålig bild av det de journalistiska institutionerna i Sverige gav av situationen - och också en väldigt politiserad bild.

6.1.2 Interaktionen med läsarna

Skickar dina läsare e-post till dig? Svarar du?

Samtliga respondenter får e-post från sina läsare och försöker i mesta möjliga mån att skicka svar. Ett par av journalisterna hänvisar till den egna tidningens policy om att all e-post ska besvaras. I praktiken lämnas dock oförsämdheter och personangrepp ibland obesvarade, och vid hög arbetsbelastning skickas standardsvar.

Jag har som princip att alltid svara på mejlen om det inte är någon som är uppenbart sjuk eller idiotisk. Ibland om det är inom ett och samma ämne så skriver jag ett och samma mejl, men då talar jag om att detta mejl har gått till många. Vi har en mejl-policy att alla som skickar ett mejl till Expressen ska få svar. Ibland får man avsätta en halv arbetsdag för att sköta det där. Men då brukar man lösa det genom att skriva ett standardsvar.

Vid exceptionella händelser växer e-postskörden. Mordet på Anna Lindh nämns av en respondent som exempel på ett sådant tillfälle. Vissa ämnen genererar ofta en viss typ av e-post – om en artikel behandlar invandrarfrågor kan artikelförfattaren räkna med att få e-post av företrädare för högerextrema åsikter.

Om man skriver om invandrare i samband med brottslighet så finns det ett gäng på cirka fem stycken som varje gång hör av sig, typ: "Varför vågar inte medierna skriva att det är invandramas fel?" Men det fick man ju förr som brev via posten och det är enklare att titta på mejlen och bara stryka bort det. Så det är inget problem – å andra sidan får man ju en del tips och användbara synpunkter.

E-post framhålls som ett snabbt och enkelt sätt för läsarna att påpeka faktafel. Genom att journalisternas e-postadress ofta finns tillgänglig som klickbar länk i direkt anslutning till artiklar som publiceras på nätet uppmuntras läsarna till dialog, och journalisterna kan få tips som leder rapporteringen vidare.

...det är ju väldigt många som läser kvällstidningar på nätet, och där är det ju så lätt att svara med ett mejl, man klickar bara på mitt namn, så poppar det upp en ruta där det bara är att fylla i. Det är ett väldigt kort steg /.../ man får många mail skrivna i affekt.

Enligt en respondent är det fortfarande relativt vanligt att läsarna hör av sig via telefon. Andelen läsare som vågar kontakta journalister på sina kvälls- och morgontidningar betraktas dock som större än tidigare – enligt en journalist delvis på bekostnad av inläggens användbarhet.

Jag tror att tidningarna får in fler men sämre tips.

E-post framhålls samtidigt inte bara som något som läsarna skriver och skickar i affekt. Tvärtom lämnar denna kommunikationsform enligt en respondent mer utrymme för eftertanke – läsaren har möjlighet att formulera sitt inlägg i sin egen takt.

...det är lättare för läsarna idag, när de i lugn och ro har möjlighet att formulera och strukturera sina texter i egen takt. Det ligger också förmodligen mer eftertanke bakom ett mejl än bakom ett telefonsamtal.

Deltar du i diskussioner med läsarna via webbforum eller liknande?

Ingen av de intervjuade journalisterna deltar regelbundet i diskussioner på webbforum. I den mån diskussioner förs med läsarna sker detta i första hand via e-post. En journalist har dock besökt ett diskussionsforum som privatperson och där fått uppslag som han senare haft nytta av i sitt yrkesutövande. Flera respondenter ger exempel på hur andra journalister använder diverse forum på nätet som informationsresurser. Journalister som arbetar med att avslöja bordellverksamhet nämns, liksom sportjournalister.

...jag vet att sportjournalisterna använder Allsvenskans och Malmö FF:s supporterklubbs chattforum för utbyte av information.

Två av journalisterna nämner i detta sammanhang diskussionssidan Mediekritik.

Jag har inte deltagit i några forumdiskussioner – jag vet att det har varit... på sajten Mediekritik fanns en artikel med kritik av en artikel jag hade skrivit – en bokrecension – och den svarade jag aldrig på, Det borde jag kanske ha gjort, för jag tycker att det är en bra idé – det blev inte av – jag hade inget att säga direkt.

Den andre journalisten har dock valt att själv skriva inlägg och svara på den kritik som framförts.

Det finns en sajt som heter Mediekritik, där människor skriver in och klagar på saker och ting som de läst i tidningarna. Där kan jag gå in ibland, om de klagar på någonting jag har skrivit i Expressen, och förklara att såhär var de – och den sajten skickar också ett mejl till mig om det är någon som klagar på vad jag har skrivit, så att man vet om att kritiken har framförts – det är ganska fiffigt.

Hur påverkar denna interaktion din rapportering?

Flera respondenter påpekar att det faktum att artikelförfattarnas e-postadresser ofta finns tillgängliga som klickbara länkar i anslutning till artiklar som publiceras på nätet har leder till att responsen från läsarna blir mer direkt. Vidare har tillgången till olika typer av källor ökat enligt respondenterna, och det går snabbare att få tag i personer som kan tillhandahålla relevant information. Å andra sidan måste mer tid ägnas åt källkritik.

Till viss mån har den underlättat, så till vida att jag snabbare kan få fram den information som jag behöver. Hastigheten kan väl reduceras något av att jag måste ägna mig åt källkritik, men i princip har det underlättat genom att allt går snabbare.

Som tidigare konstaterats leder kontakten med läsarna ibland till att journalisterna får användbara tips.

Jag får in mer tips än tidigare. I och med den ökade kontakten med läsarna får jag både mer tips och större möjligheter att hitta personer som har egna erfarenheter av någonting. Jag menar, man ska hitta ett fall som belyser ett problem, och har man då fått ett mejl som säger: 'Vad bra att du tar upp det här, jag har själv varit utsatt för...' – då har man en person att gå vidare med – ett 'case', så att säga, ett fall. De möjligheterna har ökat.

I förlängningen skapar denna respons också en ökad medvetenhet om hur läsarna kan tänkas reagera på den information journalisterna väljer att publicera.

Om den inte fanns där skulle risken vara större att man blev oförsiktig. Kontakten med läsarna skapar ju en slags medvetenhet om hur läsarna kan tänkas reagera på det jag skriver, och deras reaktion är ju viktig för de publicistiska bedömningar man gör utifrån vad som publiceras – om människor reagerar för att jag har publicerat uppgifter om en annan person talar ju det för att jag ska vara försiktig med den typen av publicering.

Vilka är enligt din uppfattning de läsare som utnyttjar möjligheten att kommunicera med er journalister via Internet?

Respondenterna tycks ganska överens om att det är svårt att ge några generella svar rörande de läsare som kommunicerar med journalister via Internet. Ett par av dem tror sig möjligen kunna säga att de yngre läsarna är mer försigkomna.

De som använder alternativa nyhetsmedier, typ Yelah, är ofta väldigt politiskt och ideologiskt medvetna, och så är de överlag unga – annars är det väl kreti och pleti.

Flera andra respondenter framhåller dock att åldern inte är någon betydande faktor i sammanhanget – äldre människor som sitter hemma och har gott om tid hör enligt en respondent av sig mer och mer via e-post. Respondenterna anser sig inte heller kunna urskilja någon dominans av läsare med viss typ av samhällsposition.

...det är naturligtvis läsare som har dator, eller har tillgång till dator, men... naturligtvis är det aktiva och intresserade läsare, men jag kan inte säga att det är någon grupp som har högre position i samhället. Jag kan inte heller säga att det har med åldern att göra. Pensionärer har alltid haft mera tid och har alltid hört av sig mera, och när de skriver brev på papper kan man avläsa att detta är från en gammal människa. Men många pensionärer använder datorer idag. Jag tror att det är ett demokratiskt medium.

En respondent nämner att utlandssvenskar som läser svenska tidningar på nätet ofta skickar kommentarer om det de har läst, och (som tidigare nämnts) påpekar en annan respondent att artiklar som behandlar invandrarfrågor ofta leder till respons i form av e-post från företrädare för högerextrema åsikter - enligt respondenten ifråga kan detta närmast liknas vid en form av lobbyverksamhet. "Smala" ämnen – Tolkien, hundar, bilar och datorer nämns som exempel – tycks vidare sätta igång viljan att kommunicera.

...det beror ju helt och hållet på vad man skriver om – vilken typ av människor som hör av sig.

Att det är denna faktor som är den självklart avgörande framhålls av flera journalister. Specialintresserade och ofta fackkunniga läsare skickar e-post om en artikel behandlar just deras intresse.

Ofta är de organiserade i någon form av intresseförening – skriver jag om högerextremister på ett eller annat sätt, så får jag mejl från dem, alltid. De utnyttjar Internet på det sättet och är bra på det. Sen så... jag vet inte om det går att generalisera om detta, men hundägare skriver ofta, när man skriver om hundar på olika sätt. (...) Folk som är engagerade i ett ämne hör av sig när vi skriver om just det ämnet. Tidningsläsare är väldigt selektiva på det sättet. Som reporter blir man förvånad ibland över vad som triggat igång viljan att kommunicera (...) Om vi skriver om vanvård av en häst, kan de bli upprörda av att vi missförstått det här med hur hästskon ska sitta. Fackkunniga människor hör av sig, kan man säga – folk som kan sitt ämne.

Upplever du att du kommit dina läsare närmare genom denna typ av interaktion?

Uppfattningen om huruvida man ”kommit läsarna närmare” är överlag ganska kluven. Flera respondenter svarar jakande – främst på grund av att andelen läsare som hör av sig enligt dem är större än tidigare, och att kontakten är tätare.

...det är ju så lätt att svara med ett mejl, man klickar bara på mitt namn, så kommer det upp en ruta där det bara är att fylla i. Det är ett väldigt kort steg.

Att det är så lätt att skicka e-post har helt enkelt gjort att fler hör av sig oftare.

Man kan väl påstå att man kommit dem närmare, för det är ju ett väldigt smidigt sätt att skicka frågor och svar sinsemellan. Det är mer ansträngande att skriva ett brev och slicka på ett frimärke och posta. Mejlen har skapat ett nytt sätt att kommunicera – man behöver inte formulera saker, man kan bara slänga iväg en mening eller en kommentar så får man svar nästan genast. Det blir ofta en dialog – man kommer dem närmare.

Samtidigt hävdar flera respondenter att avståndet mellan läsare och journalister på sätt och vis kan ha blivit större, eftersom journalister i större utsträckning än tidigare stannar på redaktionen istället för att ge sig ut på bygden med block och penna.

Istället för att vara tvingad att gå ut och träffa folk och ta reda på saker, så kan man nu sitta inne bakom en telefon eller få reda på saker via Internet, och i den bemärkelsen är det en negativ förändring, eftersom man träffar mindre människor och får information på annat sätt.

En av respondenterna framhåller minnen från sin tid som anställd på en lokaltidning i detta sammanhang.

Jag tycker inte man kommer närmare. På Norrköpingstidningen kunde läsarna gå raka vägen in på receptionen för att prata med en – jag tycker inte att e-post är särskilt personligt.

6.1.3 Journalistrollens förändring

På vilket sätt tror du att journalistrollen påverkas av den här utvecklingen?

Den ökade tillgången till ständigt uppdaterad information och möjligheten till tät kontakt med läsarna har, som en av respondenterna uttrycker det, gjort journalistarbetet ”både svårare och enklare”. En annan respondent beskriver denna problematik så här:

...att hitta material och källor och få kontakt med dem har blivit lättare, och det är lättare att få kontakt med läsarna. Så det borde ju bli bättre. Å andra sidan har ju tidningsproduktionen blivit mer slimmad. Vi har mindre tid, men ska hinna göra mer – tempot har gått upp i och med att de ekonomiska resurserna har minskat. (...) snabbheten gör att det kanske har blivit ytligare. Man hinner inte ta in någon extra synpunkt, utan det ska gå fort. Det finns alltså två krafter som drar åt var sitt håll: en stress och kortare tidsfaktor som gör att det kan bli sämre, och å andra sidan har det blivit lättare att få tag på mer källmaterial, vilket borde göra att det blir bättre.

Flera respondenter återkommer till risken för ökad informationsstress. Möjligheten till ständiga uppdateringar och det faktum att läsarna, som i högre utsträckning än tidigare har tillgång till samma information som journalisterna, har fått ökade möjligheter att ge uttryck för direkt kritik medför enligt respondenterna att kraven på journalisterna ökar. Den ökade tillgången på källmaterial underlättar som ovan konstateras arbetet, men bidrar samtidigt till risken för ökad informationsstress.

...man talar om att man ska informera sig, men för mycket information kan ju ofta få den motsatta effekten – man blir bara paralyserad. Och det är nog ett problem för journalister, tror jag – inte minst för nyhetsjournalister.

Nyhetsrapporteringens höga tempo och möjligheten till ständiga uppdateringar medför en risk för ”snuttifiering”. Denna tendens kan enligt en respondent motverkas av papperstidningarna.

Det har snuttifierats fram till dess att vi kommer ut, och då ska vi komma med en analys eller en bakgrund. Att det finns en nyhetsförmedling via Internet har gjort att papperstidningarna ger en bredare bild. Våra nyhetschefer måste tänka ett steg till – hur kan vi fördjupa det här? Nyheten är redan känd.

Även resonemang som mer direkt rör journalistrollens förändring i ljuset av alternativ nyhetsförmedling förekommer i svaren.

Det viktigaste är att det har blivit enklare att debattera, kritisera och granska journalistiken, och också att det blivit enklare att hitta andra bilder av händelser – då blir det också enklare att ställa krav på journalisterna. Men nyhetsproduktionen kommer – i alla fall inom överskådlig framtid – i första hand att skötas av de etablerade institutionerna.

Som en av respondenterna påpekar har dessa institutioner stort inflytande över läsarnas omvärldsuppfattning. Alternativa nyhetsförmedlare kan fylla en funktion genom att ifrågasätta den förment objektiva världsbild som förmedlas av de etablerade medierna.

Genom medierna får vi som läsare en världsbild serverad. I och med den nya mediesituationen inser fler och fler att den där världsbilden inte är enkel, utan komplex... de journalistiska institutionernas makt att forma vår världsbild behöver ses över och ifrågasättas.

De nackdelar med alternativa nyhetsförmedlare som framhålls rör framför allt att de ställer höga krav på läsarnas förmåga att kritiskt bedöma information, och risken för att bakomliggande intressen i allt för hög grad styr innehållet.

Det är bra att de andra källorna blivit lättillgängliga och att läsarna får möjlighet att forma sin världsbild genom andra källor än bara de stora journalistiska institutionerna. Samtidigt ställer det större krav på läsarna – de oberoende nyhetsförmedlarna – det är lätt att de blandas ihop med lobbyism och PR, och att det kommer in politiska motiv i det hela. Och det finns ju en fara i att journalistiken och lobbyismen allt mer flätas i varandra.

En respondent påpekar att kärnan i journalistyrket trots allt är sig lik – till denna kärna hör bland annat synen på objektivitet som ett eftersträvansvärt ideal.

Verktygen har förändrats, men målen är desamma som tidigare: ta reda på vad som har hänt, göra det begripligt och skriva en artikel.

Hur hävdar man bäst journalistyrkets fortsatta relevans?

Flera respondenter framhåller journalistyrkets fortsatta betydelse som demokratisk resurs genom att journalistkåren tillgängliggör information och fungerar som granskare av olika former av maktthavare.

Vi behövs ju av de traditionella skälen: vi ska granska makten i olika bemärkelser. Det är ju en viktig idé i vår demokrati att vi finns – det är ett lufthål.

Rollen som granskare blir enligt en respondent än viktigare i ljuset av att tillgången till vissa typer av tidigare tillgänglig information i hans ögon blir allt mer begränsad. Som ett led i tillgängliggörandet av information måste journalistkåren motverka informations-tillgångens beskärning.

Jag ser det som en demokratisk säkerhetsventil. Vi har ett informationsuppdrag – att berätta vad det är för skeenden som pågår i samhället och informera om dem. Men samtidigt har vi också rollen att vi ska visa på att det förekommer korruption och oegentligheter. Den rollen tror jag blir viktigare. Tillgången till myndigheternas handlingar beskärs alltmer – för bara tre år sedan var det fortfarande självklart att man kunde gå in och titta på en polisanmäla – det var en offentlig handling.

Totalt sett har allmänhetens tillgång till information dock ökat, men den information som sprids har ibland karaktären av desinformation. En delvis ny uppgift är enligt en av respondenterna att motverka spridandet av desinformation via Internet.

Kraven på oss ökar såtillvida att människor faktiskt får ganska mycket tokig information på Internet, och då måste vi motverka de felaktiga bilder som sprids. Det kan vara allt från hur överrepresenterade invandrare är i statistiken över våldtäktsfall till vanföreställningar som sprids på Internet – det fanns massa historier kring 11:e september. Moderna samhällsmyter sprids väldigt snabbt, och de påverkar oss såtillvida att folk ringer och undrar och ställer frågor.

Enligt respondenterna kan journalistkåren med hjälp av sina professionella kunskaper hjälpa den informationsstressade allmänheten att sälla i det ökande informationsflödet.

Alla människor kan inte skaffa sig den information de rimligen borde ha för att vara upplysta samhällsmedborgare genom att själva söka på Internet.

Allmänhetens brist på tid kan enligt en respondent komma att bidra till den tryckta tidningens överlevnad.

Det som begränsar allt vår liv är ju tiden och därför tror jag att medierna, inte minst tryckta pappersmedier, har en enormt viktig roll även i framtiden, som sammanfattare och som sorterare – ett sätt att spara tid för folk. Bläddrar du igenom en tidning får du en sammanfattning av vad som har hänt, som är lättare att ta till sig, och snabbare att ta sig igenom, och mera pålitlig än lika lång tids surfande på nätet.

Flertalet respondenter framhåller vikten av att journalistkåren sovrar, sammanfattar och bidrar med kontext.

I det här enorma informationsflödet behövs vi för att välja bort och ta fram det som är viktigt, göra prioriteringar och göra saker och ting begripliga, så att man förstår sammanhang via de enskilda sakerna.

Allmänhetens ökade tillgång till information medför enligt flera respondenter att journalistens roll som sovrare och gatekeeper rentav blivit viktigare än tidigare.

Att alla människor kan gå in på nätet och hitta material på ett sätt som de inte kunde förut har gjort att journalisternas uppgift att vara sorterare eller sällare och bedömare har blivit viktigare – att plocka in det som finns och försöka sätta det i ett sammanhang, och inte ta upp alla lösa rykten som är ute i cyberrymden, utan sortera och analysera, värdera, gradera och lyfta fram det som verkligen är viktigast.

Den fortsatta relevansen hävdas bäst genom att journalistkåren vårdar dessa hävdvunna professionella kunskaper.

Det som är viktigt är ju vår trovärdighet – att vi håller kvaliteten uppe.

En av respondenterna jämför i detta sammanhang journalister med bibliotekarier.

Det är ju lite samma uppgifter, att sortera och presentera, som vi har – bibliotekarier och journalister.

En annan respondent avslutar intervjun med orden:

Vad journalistik handlar om är att välja bort.

6.2 Analys

6.2.1 Nämnda webbplatser

Som svar på vår ganska vagt formulerade fråga om vilka ”alternativa, nätbaserade nyhetsförmedlare” respondenterna känner till sedan tidigare nämns flera webbplatser av den typ vi själva i första hand hade i åtanke i undersökningens inledningsskede. Med hjälp av Deuzes terminologi kan de kategoriseras som *Meta & comment sites* och *Share & discussion sites*, alltså webbplatser med hög grad av interaktivitet och mer eller mindre decentraliserad kontroll över innehållet. De fungerar som plattformar för horisontell kommunikation där användarna tillåts bidra och dela med sig av information med begränsad eller obefintlig redaktionell styrning (Deuze, 2001, avsnitt 2).

Den amerikanska webbplatsen AlterNet (<http://www.alternet.org/>) publicerar under devisen ”The Mix is the Message” en blandning av ”crucial facts and passionate opinions” och vill fungera som en ”infomediary” – det vill säga motverka informationsstress och ”corporate media irresponsibility” genom att hjälpa allmänheten att sälla i informationsflödet och nyansera den bild av nyhetshändelserna som förmedlas av de etablerade medierna. Under rubriken ”About us” kan man vidare läsa:

The infomediary finds, evaluates, aggregates and organizes links to the best journalism, policy analysis and websites on a range of pressing issues, from globalization and grassroots organizing, to the war on drugs and genetic engineering.

Respondenterna nämner även Common Dreams News Center (<http://www.commondreams.org/>), vars devis lyder ”Breaking news and views for the progressive community”, och Yelah (<http://www.yelah.net/>) i detta sammanhang. Liksom AlterNet är de i första hand att betrakta som *Meta & comment sites*. Dessa webbplatser står under viss redaktionell kontroll av företrädare för den engagerade allmänheten, somliga av dem verksamma som professionella journalister, men i dessa sammanhang ideellt engagerade. Övriga användare kan bidra med kommentarer, delta i diskussioner och föreslå material till respektive redaktion. Yelah är en webbtidning med oberoende frihetligt socialistisk profil. Som tidigare konstaterats uppmärksammades Yelah i de etablerade medierna efter att man publicerat intervjuer med aktivister i samband med Göteborgskravallerna 2001.

Även den svenska webbplatsen Mediekritik (<http://www.mediekritik.nu/>) nämns av ett par av våra respondenter i detta sammanhang. Under parollen ”Bli medieaktivist på 5 minuter” skall denna webbplats fungera som ”ett forum för gräsrotsbaserad mediekritisk aktivism” genom att företrädare för allmänheten som reagerar på bra eller dålig journalistik erbjuds en möjlighet att publicera sin kritik. Om en artikel tas upp till diskussion på mediekritik.nu kan webbplatsens läsare välja att meddela artikelförfattaren via e-post. Denne ges på så sätt möjlighet att besvara kritiken. Liksom ovan nämnda webbplatser kan Mediekritik sägas fungera som forum för en form av metajournalistik. I detta fall är innehållet dock helt användargenererat – redaktionen, som består av två studenter, fungerar endast som moderator i de debatter som uppstår, vilket innebär att

Medikritik närmar sig den kategori av webbplatser som av Deuze benämns *Share & Discussion sites*.

Indymedia, eller Independent Media Center (<http://www.indymedia.org/or/index.shtml>), som tillsammans med Yelah är den webbplats som nämns flest gånger av våra respondenter, kan sägas tillhöra denna kategori. Indymedias devis lyder:

Indymedia is a collective of independent media organizations and hundreds of journalists offering grassroots, non-corporate coverage. Indymedia is a democratic media outlet for the creation of radical, accurate, and passionate tellings of truth.

Webbplatsen fungerar som ett sorts samlingsorgan för ett decentraliserat nätverk av oberoende medieorganisationer och aktivister och är framför allt inriktad på anti-globaliseringsfrågor. I princip kan dock vem som helst bli ”aktivist” och publicera material av globalt eller lokalt intresse. Sedan starten i samband med protesterna mot World Trade Organization i Seattle 1999 har så kallade IMC:s (Independent Media Centers) etablerats över hela världen. Det rör sig alltså egentligen inte längre om en enda webbplats – se till exempel <http://sweden.indymedia.org/>.

Endast en av våra respondenter – en av de yngre, kan tilläggas – nämner självmant webblogger i sitt svar på vår fråga. De som nämns är Christopher Allbrittons rapportering från Irakkriget (<http://www.back-to-iraq.com/>) och Salam Pax webblogg om Irakkrigets vardag (http://dear_raed.blogspot.com/). Som tidigare konstaterats låter sig webblogger ej med lätthet placeras in i en kategori eftersom de kan utformas på så många olika sätt. På ingen av de här nämnda webbloggarna ligger fokus på erfarenheter av nätrelaterad natur eller kommenterade externa länkar. Här rör det sig helt enkelt om ett sätt att förmedla rapportering och intryck med hjälp av ett lättanvänt format.

Att även företrädre för extremhögern använder sig av Internet illustreras av att en av de intervjuade journalisterna i denna kontext nämner den nynazistiska webbplatsen Info 14 (<http://www.info14.com/>), som under parollen ”Sanningens vapen” fungerar som nyhetsorgan för ”nationella aktivister”. Enligt respondenten publiceras här bland annat känsliga uppgifter om människor misstänkta för brott. Respondenten i fråga understryker att denna typ av källa inte betraktas som nyhetskälla i egentlig mening, utan som ingång till ett specifikt sammanhang. Detsamma kan tänkas gälla en mängd i övrigt väsensskilda webbplatser som publicerar information riktad till specialintresserade – så till exempel den av samme respondent nämnda webbplatsen Vill ha barn (<http://www.villhabarn.com/>), som publicerar en webbtidning för ofrivilligt barnlösa.

Merparten av de webbplatser som nämns av respondenterna bär dock mer eller mindre tydlig vänsterprägel. Flera respondenter understryker dock sitt bruk av webbplatser tillhörande Statistiska centralbyrån, Röda korset och andra källor som inte kan karakteriseras som ”alternativa” på samma sätt som Yelah och Indymedia. Även de stora internationella tidningarnas och de svenska lokaltidningarnas webbplatser framhålls i

detta sammanhang. Svaren reflekterar alltså delvis den ökade tillgången till olika typer av källor på ett mer allmänt plan.

6.2.2 E-post – det vanligaste medlet för kommunikation med läsarna

Våra respondenter arbetar på tidningar vars nätpublikationer enligt Deuzes kategorisering kan karakteriseras som *mainstream news sites*. Allmänhetens möjligheter att bidra till kommunikationsflödet är begränsade och står under redaktionell kontroll. Av vår undersökning att döma består respondenternas interaktion med läsarna främst av fördröjd kommunikation med hjälp av e-post. Ingen av dem kommunicerar regelbundet med läsarna i realtid med hjälp av chattforum, även om sådana ibland besöks i research-syfte. De exempel som nämns rör dock kollegor som skall ha använt sig av denna typ av källor i samband med avslöjanden av bordellverksamhet eller för utbyte av information på chattforum för fotbollssupportrar. Åtminstone en av våra respondenter har dock besökt ovan nämnda Mediekritik.nu och besvarat kritik rörande en av honom författad artikel.

Att artikelförfattarnas e-postadresser i många fall finns tillgängliga som klickbara länkar i slutet av artiklarna har enligt respondenterna lett till att responsen från läsarna blivit mer direkt. Alla respondenter försöker i mesta möjliga mån att besvara den e-post de får från sina läsare. Flera av dem hänvisar till sin tidnings allmänna policy – all e-post från läsarna ska besvaras. Exceptionella händelser – mordet på Anna Lindh nämns som exempel – medför att e-postskörden ökar i omfång. Vid hög arbetsbelastning och när flera e-postmeddelanden behandlar samma ämne används ibland standardsvar. Som en respondent påpekar bör detta i sådana fall framgå i svaret. E-post-skörden innehåller kommentarer, tips och påpekande av faktafel. Specialintresserade och fackkunniga läsare – ofta företrädare för någon form av intresseförening – hör av sig via e-post när artiklar om just deras intresse har publicerats. Baksidan av detta är att vissa typer av ämnen ofta genererar mer eller mindre oönskade reaktioner från vissa kategorier av läsare. När artiklar som behandlar invandrarfrågor publicerats kan artikelförfattaren räkna med att få e-post av företrädare för högerextrema åsikter, som på detta sätt bedriver vad som närmast är att likna vid en form av lobbyverksamhet.

Enligt en respondent får man numera in ”fler men sämre tips” från läsarna. Att det är så lätt att snabbt skicka iväg ett e-postmeddelande medför en viss ökning av kommentarer skrivna i affekt. Dock framhålls även att denna kommunikationsform jämfört med telefonsamtal lämnar mer utrymme för läsaren att formulera sitt inlägg i sin egen takt. Apropå frågan om vilka de läsare är som utnyttjar möjligheten att kommunicera med journalister tycker sig ett par respondenter kunna ana att yngre åldersgrupper är mer försigkomna, men merparten anser inte att åldern är någon betydande faktor i sammanhanget. Respondenterna anser sig inte kunna urskilja någon dominans av läsare med viss typ av samhällsposition – Internet beskrivs som ett ”demokratiskt medium”. ”Fler hör av sig oftare”, som en respondent uttrycker det. Utvecklingen behöver enligt respondenterna dock inte nödvändigtvis betyda att journalisterna kommit läsarna närmare. Journalisterna kan i större utsträckning än tidigare stanna kvar på redaktionen och träffar därför mindre folk. Journalisternas publicistiska bedömningar påverkas enligt

en respondent genom att responsen från läsarna skapar en ökad medvetenhet om hur läsarna kan tänkas reagera på den information journalisterna väljer att publicera. Överlag verkar respondenterna positivt inställda till att responsen blivit mer direkt. Läsarna uppmuntras till dialog och journalisterna får tips som kan leda rapporteringen vidare och ge nya uppslag.

6.2.3 Decentraliseringens inverkan på respondenternas informationsbeteende

Den decentraliserande tendens som är föremål för vårt intresse gör sig i intervjumaterialet påmind dels genom respondenternas ökade tillgång till ovan beskrivna typer av källor, och dels genom att responsen från läsarna har ökat och blivit mer direkt - att döma av intervjuerna främst genom bruket av e-post. Båda dessa yttringar kan relateras till Wilsons modell över relationen mellan informationssökningsbeteende och kommunikation (Figur 4) (Wilson, 1999, s. 264). I bruket av de källor med mer eller mindre decentraliserad kontroll över innehållet (*Meta & comment sites* och *Share & discussion sites*) som beskrivits ovan är den informationssökande journalisten att betrakta som en *Person in context*. Kontexten påverkar vilka informationsbehov som prioriteras för att sedan mynna ut i ett informationssökningsbeteende, som i sin tur påverkas av begränsningar i form av *Intervening variables*. I rollen som *Communicator* återfinns företrädare för den engagerade och (special-)intresserade allmänheten, som via *Channels of communication* sänder meddelanden i form av Internetpublicerad information till den informationssökande journalisten. Informationsanvändningen, eller *Processing and use*, kan till exempel bestå i att journalisten skapar sig en bredare bild av en nyhetshändelse. Dock kan journalisten, i likhet med andra läsare/användare, också bidra till kommunikationsflödet genom att förmedla sin reaktion på den kommunicerade informationen medelst *Feedback* i form av e-post, inlägg på diskussionsforum eller dylikt. Webbplatser som Mediekritik kan i sig betraktas som en form av respons till den information som publiceras av journalisterna i de etablerade medierna. Den mer direkta respons som förmedlas via e-post eller inlägg på diskussionsforum kan på ett tydligare sätt relateras till Wilsons modell genom att journalisten betraktas som *Communicator*. Via nätupplagan förmedlar journalisten information till läsarna, som dock – till exempel genom att skicka e-post – kan meddela journalisten sin reaktion på den kommunicerade informationen (*Feedback*). Modellen illustrerar att sändaren i båda varianterna också är att betrakta som mottagare. Båda yttringarna kan betraktas som exempel på den utveckling som Dan Gillmor beskriver som en rörelse från journalistik som en form av föreläsning till journalistik som en form av konversation eller seminarium. I McQuails modell över den förändrade informationsförmedlingen (Figur 7) beskrivs denna utveckling genom att mönster av typen *Tilltal* allt mer får ge vika för mönster av typen *Diskussion* (Gillmor, 2004, s. XIII; McQuail, 2000, s. 131).

Som tidigare konstaterats betyder det faktum att respondenterna ”känner till” ett antal källor av den art vi intresserar oss för dock inte nödvändigtvis att de regelbundet använder sig av dem. Bruket av dessa källor styrs främst av vilket sammanhang journalisterna för tillfället arbetar med. Som en av respondenterna uttrycker det betraktas de som ingångar till dessa sammanhang, snarare än som nyhetskällor i egentlig

mening. Enligt de kvalitativa undersökningar som genomfördes inom ramen för det British Library-finansierade forskningsprojektet om Internets inverkan på de etablerade medierna höll sig journalisters bruk av Internet omkring år 2000 inom mycket begränsade ramar. Främst konsulterades nätversioner av utländska tidningar, och webbplatser tillhörande nyhetsbyråer samt olika offentliga institutioner – det vill säga välbekanta källor, som av hävd betraktas som tillförlitliga. Internet användes också för att verifiera vissa typer av fakta och söka efter specifik information om särskilda personer eller organisationer (Nicholas *et al.*, 2000, s. 112). Vårt resultat ligger delvis i linje med denna bild. Alla respondenterna använder sig av Internet, men konsulterar i ganska begränsad omfattning alternativa nyhetsförmedlare och praktiserar inte mer avancerade former av CAR i någon större utsträckning. Våra respondenter tycks dock göra flitigare bruk av Internet i jakt på uppslag och nya vinklingar och perspektiv. Den ökade tillgången till information upplevs som en omvälvande förändring som underlättar bredare perspektiv på nyhetshändelserna.

Trots att alla de intervjuade anser sig ha påverkats av alternativa källor i sin rapportering har de ganska svårt att komma på konkreta exempel. Kravallerna i Göteborg 2001 och militärkuppen i Venezuela 2002 nämns som exempel på nyhetshändelser där bilden av skeendet har kunnat nyanseras med hjälp av alternativa nyhetsförmedlare som Yelah och Indymedia. I dessa fall bidrog källorna till att belysa att de etablerade mediernas version av händelseförloppet i själva verket är politiserad på olika sätt, trots att den bild som förmedlas presenteras som en objektiv sanning. De alternativa källorna används för att komplettera denna bild, men som en journalist konstaterar är ju även de alternativa medierna politiserade. Utifrån de olika perspektiven på händelserna får journalisten försöka skapa en helhetsbild och bilda sig en egen uppfattning om skeendet. Bevakningen av alternativa källor betraktas trots ovan nämnda brist på konkreta exempel av en majoritet av journalisterna som en integrerad och självklar del av det journalistiska arbetet. De betraktas som potentiella källor bland andra, värda att ta en titt på i researcharbetet och i jakten på uppslag och nya vinklingar. Vetskapen om dessa källors existens framhålls av en respondent som en indirekt påverkande faktor – ”man tänker kanske ett varv till – finns det fler som kan svara på frågor om det här ämnet?”. Intervjuerna avspeglar ett erkännande av det faktum att allmänheten med alla sina olika specialintressen sitter inne på mer samlad kunskap än de enskilda journalisterna. Via Internet får journalisterna ökad tillgång till denna kunskap, både genom den ökade tillgången till material producerat av företrädare för allmänheten och genom respons från läsarna via e-post och dylikt.

Enligt en av respondenterna medför denna utveckling att det journalistiska arbetet blir ”både svårare och enklare”. Den ökade tillgången till olika typer av källmaterial och ständigt uppdaterad information har liksom den tätare läsarkontakten sina fördelar. Å andra sidan ökar kraven på journalisterna – de måste sälla i det ökande informationsflödet och hela tiden sträva efter att göra korrekta källkritiska bedömningar. Läsarna har ofta tillgång till samma källor som journalisterna och kan på ett annat sätt än tidigare ge direkt uttryck för de krav de ställer på journalisterna. Risken för ökad informationsstress framhålls av flera respondenter. Kopplat till denna problematik är också det faktum att det material journalisterna publicerar på Internet kan kräva

uppdatering och korrigerig när som helst. Möjligheten till ständiga uppdateringar medför enligt en respondent ökad ”snuttifiering” av nyhetsinnehållet. Dessutom medför kravet på snabbhet risk för att felaktiga uppgifter publiceras. Sådana fel kan å andra sidan snabbt korrigeras. På ett bredare plan påverkas journalisternas publicistiska bedömningar enligt en respondent genom att responsen från läsarna skapar en ökad medvetenhet om hur läsarna kan tänkas reagera på den information journalisterna väljer att publicera.

Av våra intervjuer att döma känner våra respondenter endast ett begränsat informationsbehov i förhållande till den typ av källor som vi betecknat ”alternativa, nätbaserade nyhetskällor”. Informationsbehov av denna art prioriteras åtminstone inte i någon större utsträckning. Journalisterna förlitar sig fortfarande till stor del till mer konventionella källor, som av gammal hävd betraktas som tillförlitliga. Eftersom informationsbehovet i förlängningen styr informationssökningen utövar de alternativa källorna följaktligen endast ett begränsat inflytande på journalisternas informations-sökningsbeteende. I den modell som blev resultatet av Attfield & Dowells fallstudie av journalister på The Times (Figur 5) beskrivs de faser som journalisters informations-sökning och informationsanvändning genomgår. Av resultatet på vår intervjuundersökning att döma kan alternativa källor vara av visst intresse för journalisterna i inledningsfasen (*Initiation*), då en provisorisk vinkling etableras, och även i den förberedande fasen (*Preparation*), då vinklignens originalitet kontrolleras. Som modellen visar formuleras vinklingen genom en avvägning mellan originalitet, tillförlitlighet och nyhetsvärde (Attfield & Dowell, 2002, s. 200-201). I inledningsfasen kan informationsanvändningen bestå av att alternativa nyhetsförmedlare eller läsarespons ger tips och uppslag, som efter kritisk utvärdering kan underlätta formulerandet av en vinkling som har både originalitet, tillförlitlighet och nyhetsvärde – eller åtminstone ett visst mått av vardera. Att allmänhetens bidrag till informationsflödet ibland kan ha högt nyhetsvärde och därmed utöva stark påverkan på de vinklingar som formuleras framgår i högre grad av litteraturstudien än av intervjuundersökningen. Alternativa källor kan underlätta formulerandet av en originell vinkling genom att de kan tänkas tillhandahålla en annan version av det aktuella händelseförloppet än den redan kända. Under den förberedande fasen kan informationsanvändningen bestå i att alternativa nyhetskällor konsulteras i syfte att skapa en bredare bild av nyhetshändelserna. Potentiellt artikelmaterial samlas in, och samtidigt genereras en personlig förståelse av ämnet. Först efter kritisk utvärdering och bearbetning består informationsanvändningen i att informationen vidarebefordras till andra.

6.2.4 Möjliga orsaker till decentraliseringens begränsade inverkan

Utmärkande för journalisters informationsbehov är enligt Nicholas och Martin behovet av omfattande mängder information som måste vara aktuell, korrekt och snabbt tillgänglig. De främsta hindren i tillfredsställandet av detta behov är tidsbrist och informationsstress (Martin & Nicholas, 1997, s. 49-51). Enligt de ovan nämnda kvalitativa undersökningar om Internets inverkan på de etablerade medierna var de främsta orsakerna till att bruket av Internet höll sig inom så begränsade ramar bristande tillgång till Internet, risken för ökad informationsstress och tvivel rörande informationens

tillförlitlighet (Nicholas *et al.*, 2000, s. 98). Att våra respondenter endast i begränsad omfattning konsulterar alternativa nyhetsförmedlare, och inte praktiserar mer avancerade former av CAR i någon större utsträckning, kan delvis tänkas bero på samma faktorer.

Som framgår av Wilsons modell över de faktorer som påverkar informationsbehov och informationssökning (Figur 2) bildar *miljö*, *roll* och *person* kontexter som på olika plan påverkar vilka informationsbehov som prioriteras. Dessa kontexter får konsekvenser för informationssökningsbeteendet i form av *individuella*, *interpersonella* och *miljöberoende hinder* (dessa kan med fördel jämföras med *Intervening variables* i fig. 4) (Savolainen, 2003, s. 83; Wilson, 1981, s. 8-10). För vår del är denna modell inte i första hand att betrakta som ett redskap för detaljerad analys – den används här snarare som en översikt som kan ge uppslag och visa på möjliga ingångar.

I *den personliga kontexten* förekommer naturligtvis skillnader mellan de informationsbehov de intervjuade journalisterna ger uttryck för. För oss är det dock av begränsat intresse att göra mer detaljerade jämförelser mellan de enskilda individerna. En av våra respondenter, som enligt egen utsago nästan uteslutande bevakar etablerade nyhetsförmedlare, anger sin ålder (över 50) som en påverkande faktor, vilket kan betraktas som ett exempel på hur den personliga kontexten resulterar i ett individuellt hinder. Denne respondent är dock inte nödvändigtvis representativ för sin åldersgrupp. Bristande nyfikenhet, otillräcklig datorvana och låg tolerans av informationsstress kan nämnas som andra exempel på hur den personliga kontexten kan resultera i individuella hinder.

Den personliga kontexten är direkt relaterad till *den rollbundna kontexten*. Till denna kontext hör yrkesrollen, som utgörs av den aktivitet och det ansvar som individen åtar sig för att tjäna sitt uppehälle. I journalisternas yrkesroll ingår förmågan att sovra i stora mängder information och göra korrekta källkritiska bedömningar. Rollen som demokratisk resurs tycks, liksom gatekeeperrollen, vara viktiga för självbilden, och bidra till känslan av en gemensam kåranda. Decentraliseringen kan sägas utmana dessa roller och upplevs kanske i viss mån som ett hot. Detta hot hanteras delvis genom att hävdvunna journalistiska dygder framhålls som ännu viktigare än tidigare. Tvivel rörande informationens och avsändarens tillförlitlighet kan betraktas som ett interpersonellt hinder i förhållande till alternativa nyhetsförmedlare.

Den rollbundna kontexten är i sin tur beroende av *den miljömässiga kontexten*. Respondenternas arbetsmiljö och sociokulturella miljö (eller ”företagskultur”) varierar, eftersom de är verksamma vid olika arbetsplatser. De enskilda journalisterna påverkas av nyhetsföretagens allmänna policy, ekonomiska faktorer samt den redaktionella miljön (Hadenius & Weibull, 2005, s. 342-343). I kombination med den fysiska och ekonomisk-politiska miljön resulterar dessa faktorer i olika miljöberoende hinder. Ett sådant hinder, kopplat till den fysiska miljön, bestod tidigare av bristande tillgång till Internet (Nicholas *et al.*, 2000, s. 98). Denna tillgång är numera dock en självklarhet, och bruket av e-post är ett väl etablerat sätt att kommunicera med läsarna. Att arbetsmiljön är så ”informationsrik” kan dock tänkas vara en bidragande orsak till att journalisterna i första

hand använder sig av beprövade kanaler som de vet fungerar. Den sociokulturella och ekonomisk-politiska miljön kan resultera i miljöberoende hinder i form av begränsningar i val av ämne. Som tidigare konstaterats kan nyhetsorganisationen påverka journalistens val av vinkling genom att gynna vinklingar som avspeglar ett visst politiskt perspektiv (Attfield & Dowell, 2002, s. 193).

Tvivel rörande informationens tillförlitlighet (som i Attfield och Dowells modell motsvaras av *correspondence*) upplevs även av våra respondenter delvis som ett problem i samband med alternativ nyhetsförmedling och Internet i stort. Enligt Attfield & Dowell är osäkerhet (*uncertainty*), både angående vilken information som är relevant och rörande den färdiga produktens utseende, ett drag som är utmärkande för journalistiskt arbete (ibid., s. 203). Osäkerheten yttrar sig främst genom att informationsinsamlingen liksom vinklingen är provisorisk. Journalisten kan när som helst tvingas byta vinkling på grund av förändringar i de begränsande faktorerna. En oväntad händelseutveckling kan till exempel påverka en viss vinklins nyhetsvärde. Osäkerheten om vilken information som är relevant för uppdraget i fråga kan kopplas till de ovan nämnda tvivlen rörande informationens tillförlitlighet, och i detta sammanhang kan alternativa, Internetbaserade nyhetsförmedlare uppfattas som ytterligare en potentiell källa till känslor av osäkerhet. Som ovan konstaterats är behovet av aktuell, korrekt och snabbt tillgänglig information utmärkande för journalisters informationsbehov. Osäkerheten rörande de alternativa källornas tillförlitlighet kan i ljuset av detta behov tänkas bidra till den informationsstress som även våra respondenter betraktar som ett problem. En av de begränsande faktorer som nämns av Attfield & Dowell och som ständigt gör sig påmind i detta sammanhang är *deadline* (ibid., s. 201). Journalisterna är verksamma i en mycket informationsrik miljö, där tidsbristen av somliga tycks betraktas lika mycket som en utmaning som ett hinder – en attityd som kan betraktas som ett utslag av journalisternas lätt masochistiska kåranda. (Martin & Nicholas, 1997, s. 49). Att de i första hand använder sig av väl beprövade källor som av hävd betraktas som tillförlitliga kan vara ett sätt att hantera informationsstressen och ändå hålla den prestationsnivå som krävs.

6.2.5 Argumentationslinjer

Våra respondenter ger uttryck för ett ganska nyanserat förhållningssätt till alternativa, nätbaserade nyhetsförmedlare. De är inte kategoriska i sina omdömen, vilket gör det svårt att hitta renodlade representanter för ett synsätt. En indelning av journalisternas synsätt i olika kategorier är dock inte att betrakta som en direkt avspegling av verkligheten, eftersom verkliga individer sällan entydigt ansluter till endast ett av synsätten. Argument tillhörande olika kategorier förekommer ibland hos samma respondent. En sådan indelning kan dock vara användbar i analytiskt syfte. Trots att vår undersökning rör ett snävare område kan det vara av intresse att jämföra vårt intervjuresultat med de argumentationslinjer som förekommer i tidigare kvalitativa undersökningar om Internets konsekvenser för journalistkåren. Vilka argument återfinns även hos våra respondenter? Vilka har försvunnit? Vissa av de argument som framhålls av de mer konservativa grupperna är vid det här laget uppenbart förlegade.

Nyhetspublicering på Internet är inte längre en fråga om att ”testa tekniken”, utan en självklarhet för alla större dags- och kvällstidningar. Som konstateras i avsnittet om tidigare forskning tycker sig Ari Heinonen kunna urskilja en *revolutionär* och en *evolutionär* hållning i synen på Internets konsekvenser för journalistisk verksamhet (Heinonen, 1999, s. 74). Med sin indelning av journalister i *traditionella* och *visionära* ansluter Lisa Baréus till en sådan kategorisering (Baréus, 2000, s. 34-37). Flera av de argument som Nicholas och Williams nämner i sin mer detaljerade kategorisering förekommer i våra intervjuer (Nicholas & Williams, 1999, s. 454-456).

Den revolutionära hållningen står för en syn på Internets genombrott som en vändpunkt i journalistikens historia. Interaktivitetens och den digitala kommunikationens möjligheter innebär enligt denna argumentationslinje att journalistikens förutsättningar är förändrade för all framtid (Heinonen, 1999, s. 75). Synen på Internet som ett demokratifrämjande verktyg som försvagar medieföretagens makt över nyhetsagendan framhålls av Nicholas och Williams som typisk för så kallade ”net worshippers” (Nicholas & Williams, 1999, s. 454-456). Ingen av våra respondenter kan karaktäriseras som direkt revolutionär i sin hållning, men ett par av dem ansluter till den senare argumentationslinjen genom att de ser en tydlig poäng i att den förment objektiva världsbild som förmedlas av de etablerade nyhetsföretagen kan granskas och ifrågasättas på ett annat sätt än tidigare. Den evolutionära hållningen står för en mer moderat syn på Internets konsekvenser. Internet medför enligt denna hållning betydande förändringar för journalistkåren som social och ekonomisk institution, men i grunden kommer yrket att utövas som förr (Heinonen, 1999, s. 75). Detta synsätt ligger nära den hållning som majoriteten av våra respondenter ger uttryck för.

Relationen mellan yrkesutövare och publik kan enligt den revolutionära hållningen förbättras med hjälp av Internetbaserad kommunikation. Även den evolutionära hållningen välkomnar möjligheten till tätare interaktion med läsarna, men denna interaktion är av underordnat intresse i förhållande till etablerade journalistiska rutiner (Heinonen, 1999, s. 75-76). Enligt den traditionella gruppen i Baréus undersökning är det främst ”datanördar” man kommer i kontakt Internetbaserad kommunikation, vilket dock är en uppfattning som ingen av våra respondenter ger uttryck för (Baréus, 2000, s. 34). Det råder delade meningar bland våra respondenter huruvida Internetbaserad kommunikation verkligen fört läsare och journalister närmre varandra och förbättrat relationen dem emellan. Överlag ligger de närmast den evolutionära hållningen, men samtidigt framhåller några av dem att responsen blivit mer direkt, och att den tätare kommunikationen med läsarna kan leda till tips som för rapporteringen vidare. Med nostalgiskt tillbakablickande yttranden om hur läsarna långt innan e-post och Internet kunde komma in och prata med journalisterna på lokaltidningsredaktionen närmar sig dock en av våra respondenter den grupp som av Nicholas och Williams karaktäriseras som ”resentful dinosaurs”. Enligt denna argumentationslinje utgör Internet ett hot mot journalisternas privilegierade informationstillgång, och det faktum att vem som helst med tillgång till en dator och en Internetuppkoppling kan nå en publik på miljoner är närmast besvärande. Argument som bär drag av detta förhållningssätt förekommer i våra intervjuer. Vanligare är dock de argument rörande informationsstress och svårigheten att

bedöma informationens trovärdighet som "the non-belivers" enligt Nicholas och Williams anger som orsaker till att de inte använder Internet (Nicholas & Williams, 1999, s. 454-456). För de av våra respondenter som nämner dessa faktorer är bruket av Internet dock ändå en självklarhet. Enligt den revolutionära hållningen kommer journalistkårens gatekeeperroll att minska i betydelse eftersom allmänheten i stor utsträckning får tillgång till samma källor som journalisterna, vilket i kombination med ökad horisontell kommunikation och en bättre relation mellan läsare och journalister gynnar de demokratiska processerna. Argument av denna typ förekommer även i våra intervjuer, men överlag ansluter våra respondenter närmare till den evolutionära hållningen i synen på gatekeeperrollen. Enligt denna hållning innebär det ökande informationsflödet att behovet av professionella sovrare som arbetar efter beprövade journalistiska principer är större än någonsin, vilket innebär att journalistkårens gatekeeperroll blivit viktigare (Heinonen, 1999, s. 76; Baréus, 2000, s. 42). På det hela taget ansluter våra respondenter alltså av intervjuerna att döma närmast till en evolutionär hållning. Respondenternas lätt avvaktande attityd kan jämföras med *the pragmatists*, som inkorporerar Internet som en informationskälla bland andra. Majoriteten av journalisterna i Nicholas och Williams undersökning tillhör denna grupp (Nicholas & Williams, 1999, s. 454-456).

6.2.6 Objektivitetsmyt och gatekeeperroll

Källkritisk hårdgranskning framhålls av respondenterna som en grundläggande journalistisk dygd. Såväl traditionella som alternativa nyhetskällor måste läsas med en kritiskt granskande attityd och en medvetenhet om eventuella bakomliggande politiska motiv. Enligt respondenterna underlättar en under tid utvecklad relation till källan dock bedömandet av dess trovärdighet. En respondent beskriver denna relation som ett "givet förtroende" mellan sändare och mottagare. Som mottagare litar man enligt honom på att etablerade nyhetsförmedlare gjort en professionell journalistisk bedömning, som man som privatperson varken har tid eller möjlighet att göra. Delvis kan detta förtroende sägas bygga på att mottagaren köper den tidigare avhandlade myten om journalistens objektivitet. Förtroenden av denna art tar lång tid att bygga upp och gör sig därför enligt en respondent inte gällande i samma utsträckning i förhållande till alternativa nyhetsförmedlare, vilket kan tänkas bidra till att respondenterna överlag anser att alternativa nyhetsförmedlare kräver större källkritisk medvetenhet. Förtroendet mellan sändare och mottagare är dock inte heller för de etablerade nyhetsförmedlarna någon självklarhet. Många läsare ger tvärtom uttryck för misstro i förhållande till de etablerade medierna, som enligt dem har för mycket makt (Klotz, 2004, s. 118). Samme respondent som framhåller poängen med att tilltron till de etablerade nyhetsförmedlarna byggs upp under lång tid påpekar att detta förtroende inte får tas för givet. Alternativa nyhetsförmedlare kan enligt denne respondent fylla en funktion genom att ifrågasätta den förment objektiva världsbild som förmedlas av de etablerade medierna, som är beroende av finansärer och enligt respondenten därför är delvis integrerade med den makt de är till för att granska.

De alternativa nyhetskällornas ideella inslag medför enligt respondenterna både positiva och negativa konsekvenser. Att drivkrafterna enbart består av engagemang och intresse kan innebära att de personer som publicerar material besitter användbara specialist-

kunskaper som kommer journalisterna till del. Vidare finns det en poäng med att de är oberoende av finansiärer och därmed inte är förenade med de yttre sammanhang som utsätts för granskning. Å andra sidan kan bristen på resurser enligt respondenterna tänkas inverka menligt på innehållet, och engagemanget bygger ofta på en politisk agenda som färgar av sig på innehållet.

Enligt informationen under rubriken ”About” vill AlterNet genom att sammanställa utvärderade och kommenterade länkar hjälpa allmänheten att sålla i informationsflödet och på så sätt nyansera de etablerade mediernas bild av nyhetshändelserna. Man vill med andra ord fungera som en form av alternativ gatekeeper, eller ”infomediary”, som man på webbplatsen ifråga valt att benämna denna funktion. AlterNet utmanar i likhet med andra alternativa nyhetsförmedlare de etablerade nyhetsförmedlarnas gatekeeperroll, som delvis är kopplad till det ovan nämnda förtroendet för deras förmåga att objektivt bedöma vad som är sant och värt att veta. Flera av de alternativa nyhetsförmedlare som nämns av respondenterna gör i viss mån en poäng av att innehållet delvis består av rena åsiktsyttringar. Under devisen ”The Mix is the Message” publicerar AlterNet en blandning av ”crucial facts and passionate opinions”, och Common Dreams News Center publicerar enligt sin devis ”breaking news and views for the progressive community”. Fokus ligger inte enbart på att förmedla fakta om nyhetshändelser, utan även på åsiktsutbyte. Genom att underförstått erkänna att man inte alltid är objektiv vill man inbjuda till diskussion och därmed nyansera bilden. Följaktligen står läsarna själva för en del av åsiktsyttringarna. På webbplatsen Mediekritik är innehållet helt användargenererat – redaktionen fungerar endast som moderator i de debatter som uppstår. Redaktörerna framhåller att de försöker vara politiskt och religiöst opartiska i sitt redaktionella arbete. Ett visst mått av objektivitet framstår alltså som eftersträvt, här dock relaterad till en uttalad strävan att låta flera sidor i en fråga komma till tals.

Enligt en av våra respondenter är alternativa mediers viktigaste roll att kommentera, komplettera, granska och kritisera etablerade medier – funktioner som ligger i linje med ovan nämnda alternativa nyhetsförmedlars egen syn på sin verksamhet. Respondenterna verkar inte främmande för tanken att det finns en poäng med att etablerade nyhetsförmedlars objektivitetsanspråk ifrågasätts och utsätts för granskning. Osäkerhet rörande vem som gör den journalistiska bedömningen och tar det redaktionella ansvaret kan i kombination med tonvikten på åsiktsutbyte och diskussion dock tänkas bidra till att respondenterna anser att alternativa nyhetsförmedlare kräver större källkritisk medvetenhet.

Risken för att bakomliggande intressen styr innehållet framhålls av flera respondenter. Vidare understryks riskerna med en ökad sammanblandning av journalistik och lobbyism. Lobbyister kan utnyttja Internet till att sprida information som framstår som tillförlitlig genom att lobbyverksamheten maskeras som journalistik. Respondenternas inställning till det faktum att vem som helst kan påstå vad som helst på Internet och göra det tillgängligt för alla – som en respondent uttrycker det – är överlag ganska kluven. Att den delvis är negativ kan tolkas som ett uttryck för att journalisterna uppfattar sin gatekeeperroll som hotad, men också som ett uttryck för en strävan att motverka

spridandet av desinformation, vilket enligt en av respondenterna ingår i det informationsuppdrag som de i sin roll som journalister åtagit sig.

Respondenterna är positivt inställda till att läsarnas respons blivit mer direkt, men flera av dem konstaterar att ämnen som högerextremism och invandrarfrågor genererar en viss typ av respons, som enligt en av dem kan beskrivas som en form av lobbyverksamhet. Om en artikel behandlar brottslighet och invandrarfrågor kan artikelförfattaren enligt en respondent räkna med att få e-post vars innehåll ligger i linje med frågor av typen ”varför vågar inte medierna skriva att det är invandrarnas fel?”. Under parollen ”Sanningens vapen” tycks företrädarna för webbplatsen Info 14 vilja motverka denna de etablerade mediernas förment konspiratoriska strävan genom att – i de fall publiceringen stärker deras tes – publicera namn och bild på brottsmisstänkta individer. Som ett led i att få vinklad information att framstå som trovärdig odlas en bild av de etablerade medierna som korrupta. Deras objektivitet ifrågasätts, samtidigt som företrädarna för Info 14 själva gör anspråk på den sanningslidelse som de etablerade medierna sägs sakna. Webbplatsen Indymedia vill enligt sin devis fungera som ”a democratic media outlet for the creation of radical, accurate, and passionate tellings of truth” – en ordalydelse som i ljuset av Info 14.s anspråk på att fungera som ”Sanningens vapen” belyser problematiken rörande objektivitet och relativism. Det finns en glidning mellan ett relevant ifrågasättande av de etablerade mediernas objektivitetsanspråk och mer eller mindre konspirationsteoretiska teorier rörande vilken information dessa medier publicerar. På webbplatser som Indymedia yttrar sig detta ifrågasättande dock i första hand som en inbjudan till att under demokratiska förtecken delta i en diskussion, och inte som en strävan efter att plocka trovärdighetspoäng genom att bekräfta fördomar om invandrare.

Problematiken rörande det faktum att vem som helst kan publicera material av känslig natur på Internet tydliggörs genom att en av våra respondenter faktiskt nämner Info 14 som svar på vår medvetet vagt formulerade fråga om vilka ”alternativa, nätbaserade nyhetsförmedlare” de känner till sedan tidigare. Genom sitt nyttjande av denna källa hamnar journalisten i fråga, verksam vid en kvällstidning, i en intressant gråzon, där behovet av professionell källkritisk bedömning och informationshantering är extra framträdande. I sin roll som journalist anser sig respondenten kunna göra en professionell bedömning av hur känslig informationen om brottsmisstänkta individer ska bedömas, hanteras och användas. Informationsanvändningen består enligt respondenten främst i att källan under researcharbetet används som ingång till ett specifikt sammanhang.

Den ökade tillgången till alternativa källor av olika slag ställer enligt respondenterna högre krav även på allmänhetens förmåga att kritiskt bedöma information. Decentraliseringen av gatekeeperrollen medför att den kritiska bedömningen överförs till läsarna. Våra respondenter ser delvis positivt på en utveckling som innebär ökad medvetenhet om att såväl etablerade som alternativa medierna måste läsas med kritisk blick. Den tidsbrist och informationsstress som det ökade informationsflödet kan innebära drabbar dock även allmänheten. Webbplatser som AlterNet vill fungera som

alternativa gatekeepers och hjälpa sina användare att själva fungera som sådana, men majoriteten av allmänheten väljer kanske ändå inte att skaffa sig en mer nyanserad bild av världsläget genom en mängd olika mer eller mindre ”alternativa” nyhetsförmedlare. Som tidigare konstaterats finns det en risk att informationsförmedlingens segmentering på sikt leder till en informationsklyfta mellan en informationskompetent elit och en majoritet som förses med mer fiktionsartad underhållning (Hadenius & Weibull, 2005, s. 288-289). Enligt en av våra respondenter finns det från myndigheternas sida en tendens att begränsa tillgången till vissa typer av samhälllig information som tidigare varit att betrakta som offentliga handlingar (intressant nog nämner han polisanmälningar som exempel – att de inte längre betraktas som offentliga handlingar kan delvis förklaras med en strävan att skydda den brottsmisstänkte individen, vilket dock, att döma av ovan avhandlade nyttjande av Info 14 som källa, fått till följd att journalister använder sig av mer tvivelaktiga informationskällor – detta skrivet som en parentetisk reflektion och inte som ett generaliserbart antagande). Att motarbeta beskrivningar av informationstillgången ingår enligt respondenten i journalistkårens informationsuppdrag. På grund av att informationsflödet i stort har ökat kan sådana begränsningar i större utsträckning än tidigare tänkas ske utan att de märks.

6.2.7 Respondenternas syn på decentraliseringens konsekvenser för journalisters yrkesroll

Bilden av journalistkåren som en demokratisk resurs är tydligt etablerad hos våra respondenter. Ord och fraser som ”informationsuppdrag” och ”demokratisk säkerhetsventil” används för att beskriva den roll respondenterna i sin egenskap av journalister anser sig spela i samhället. Att tillgängliggöra information och granska olika former av makthavare ingår enligt respondenterna i denna yrkesroll. Som ovan konstaterats framhålls även vikten av att journalistkåren verkar för att balansera effekterna av den desinformation som sprids via Internet. Denna desinformation kan ta formen av vandringssägner, ”moderna samhällsmyter”, konspirationsteorier, rykten i samband med stora nyhetshändelser som den 11 september 2001, och mer eller mindre vinklad statistik om invandrare som presenteras som fakta. De krav på objektivitet som ingår i journalisternas yrkesroll får här en tydlig poäng, liksom de professionella kunskaperna i att bedöma och kritiskt utvärdera information. Även om ingen journalist kan göra anspråk på hundra procentig objektivitet fyller objektiviteten en funktion som eftersträvarsvärt ideal.

I ljuset av ovanstående faktorer framhåller respondenterna vikten av att journalister sovrar, sammanfattar och bidrar med kontext – med andra ord att de fungerar som gatekeepers. Som en av dem uttrycker det: ”vad journalistik handlar om är att välja bort”. Med sina professionella kunskaper kan journalistkåren hjälpa den informationsstressade allmänheten att sälla i informationsflödet och motverka uppkomsten av en informationsklyfta. Som tidigare konstaterats ansluter våra respondenter närmast till en evolutionär hållning i sin syn på gatekeeperrollen. Enligt respondenterna har denna roll blivit viktigare – behovet av professionella sovrare betraktas i ljuset av den ökade informationstillgången närmast som större än tidigare.

Tidigare filtrerade nyhetsorganisationerna bort mycket information innan informationsflödet nådde fram till journalisterna. Genom att Internet är direkt tillgängligt för journalisterna själva passerar informationsflödet numera färre ”gates”, vilket i viss mån innebär att den enskilde journalistens gatekeeperroll förstärks. I kombination med den ökade vikten av att en korrekt bedömning av det inkommande materialets validitet görs redan från början kan denna förstärkning dock tänkas medföra en risk för ökad informationsstress (Martin & Nicholas, 1997, s. 51-52; Baréus, 2000, s. 4–5). Enligt flera av våra respondenter har den ökade tillgången till information via Internet lett till att journalister i större utsträckning än tidigare kan stanna på redaktionen och att de är mindre benägna att ge sig ut i fält och skaffa information genom att intervjua folk på plats. Denna uppfattning ligger delvis i linje med tidigare forskningsrön om att Internet tycks förstärka tendensen att journalister ägnar mindre tid åt att själva skapa ny information, och i allt högre grad förlitar sig på den information som redan finns tillgänglig (Martin & Nicholas, 1997, s. 51-52). Vidare medför den ökade närheten mellan verktyg för informationssökning och ordbehandlingsprogram enligt tidigare forskning att nyhetsskrivandet ytterligare integreras med informationssökningen (Attfield & Dowell, 2002, s.190). Den enskilde journalistens roll som editör och redigerare kan delvis sägas ha förstärkts på bekostnad av rollen som producent av originalmaterial. På ett plan medför den ökade informationstillgången att gatekeeperpositionen förstärks, men som våra respondenter konstaterar medför den också en risk för ökad informationsstress, vilket i sin tur kan tänkas leda till att journalisterna i högre grad förlitar sig på inkommande information som bearbetas och redigeras. Så till exempel i den livsstilsrapportering som tar allt större plats i medierna. Nyhetsrapportering om krig och dylikt är delvis beroende av korrespondenter som befinner sig på plats, medan livsstilsreportage i högre grad bygger på uppgifter som hämtas från andra publikationer (Martin & Nicholas, 1997, s.44).

Respondenterna är överlag positivt inställda till att läsarna uppmuntras till dialog via kommentarfunktioner, e-postlänkar och dylikt. Responsen leder ibland till tips som för rapporteringen vidare. Enligt en av respondenterna påverkas journalisternas publicistiska bedömningar genom att interaktionen med läsarna skapar en ökad medvetenhet om hur de kan tänkas reagera på den information journalisterna väljer att publicera. En påverkan som kanske är på gott och ont – risken finns att känsliga ämnen behandlas försiktigare än tidigare och att journalisterna i ett försök att förebygga arga läsarreaktioner tillämpar viss självzensur. Allmänheten bidrar till informationsflödet, men just därför också till risken för ökad informationsstress, och kanske tar journalisterna mindre risker i valet av den information de väljer att publicera. Å andra sidan framhålls det faktum att journalister inte kan påstå vad som helst enbart i kraft av sin position utan att stå oemotsagda som en poäng i de av oss genomförda intervjuerna. Som en av respondenterna konstaterar har kraven på journalisterna helt enkelt ökat genom att allmänheten har tillgång till delvis samma källor som de, och genom att allmänhetens kritiska granskning förmedlas via fler kanaler.

Enligt våra respondenter hanteras de ökande kraven bäst genom att journalistkåren fortsätter att göra sitt jobb i enlighet med beprövade journalistiska principer. Allmänhetens brist på tid kan enligt en respondent komma att bidra till de tryckta

pappersmediernas överlevnad – enligt honom har de en viktig roll som sammanfattare och sorterare även i framtiden. Deras roll blir i ljuset av Internets möjligheter till ständiga uppdateringar inte i första hand att vara först med de senaste nyheterna, utan att fördjupa bilden och bidra med kontext. Oavsett om publiceringen sker på Internet eller i pappersmedier måste journalisterna vårda det under tid byggda förtroendet för de institutioner och varumärken de representerar – ”det som är viktigt är ju vår trovärdighet – att vi håller kvaliteten uppe”, som en av respondenterna uttrycker det. Journalistrollen betraktas i stort sett som intakt. Kärnan i yrket är enligt respondenterna sig lik, och objektivitet betraktas som ett eftersträvansvärt journalistiskt ideal. I ljuset av de decentraliserande tendenserna och den ökade informationstillgången är journalistkårens professionella kunskaper i att kritiskt bedöma information enligt våra respondenter kanske ännu viktigare än tidigare.

7 Slutsatser och diskussion

De decentraliserande tendensernas tänkbara konsekvenser för journalistisk verksamhet kan beskrivas som en utveckling från journalistik som en form av föreläsning till journalistik som en form av diskussion eller seminarium. Medieinstitutionernas vertikala kommunikation, där journalisten av hävd haft en central roll, konkurrerar med ökad horisontell kommunikation medborgarna emellan (Gillmor, 2004, s. XIII; Heinonen, 1999, s. 42). Genom att utnyttja Internets interaktiva möjligheter kan de enskilda användarna interagera med varandra och med företrädare för informationsreserverna, och genom sitt deltagande i informationsproduktionen kan de själva sägas fungera som informationsreserver. Den innehållsrelaterade interaktiviteten ger användarna ökade möjligheter att själva styra över när, var och hur de tar del av innehållet på de webbplatser de väljer att konsultera, och den interpersonella interaktiviteten ger dem ökade möjligheter att bidra till informations- och kommunikationsflödet – en utveckling som här har beskrivits som en decentralisering av gatekeeperrollen respektive nyhetsproduktionen. Att åtskillnaden främst är teoretisk illustreras av att användarnas bidrag till informations- och kommunikationsflödet delvis tar sig uttryck i ytterligare spridning av redan befintligt material, till exempel genom det på många bloggar vanliga bruket av kommenterade externa länkar.

I vårt intervjumaterial gör sig de decentraliserande tendenserna påmindas dels genom att responsen från läsarna har ökat och blivit mer direkt, och dels genom respondenternas ökade tillgång till olika typer av material producerat av företrädare för allmänheten. Via kommentarfunktioner och e-postlänkar deltar läsarna i en dialog med journalisterna som skapar ökad medvetenhet rörande läsarnas reaktioner på den information som publiceras och kan leda till tips som för rapporteringen vidare. Att läsarna ibland har tillgång till samma primärkällor som journalisterna medför att läsarnas krav och ifrågasättanden får en annan tyngd än tidigare. Specialintresserade och fackkunniga läsare bidrar ofta med respons när artiklar som berör deras intresseområde publicerats. I viss mån innebär denna respons att journalisterna fått ökad tillgång till allmänhetens samlade kunskap. Baksidan är dock att vissa typer av ämnen, som till exempel invandrarfrågor, genererar en viss typ av respons som kan liknas vid en form av lobbyverksamhet.

Respondenternas informationsbehov i förhållande till den typ av källor som vi betecknat ”alternativa, nätbaserade nyhetskällor” är av vårt intervjuresultat att döma ganska begränsat. Eftersom informationsbehovet styr informationssökningen utövar de alternativa källorna följaktligen ett begränsat inflytande på respondenternas informations-sökningsbeteende – ett resultat som ligger i linje med tidigare forskning om Internets inverkan på journalisters informationsbeteende. Behovet av aktuell, korrekt och snabbt

tillgänglig information är utmärkande för journalisters informationsbehov, och en under tid utvecklad relation till källan underlättar bedömandet av dess trovärdighet. Förtroenden av denna art tar lång tid att bygga upp och gör sig därför inte gällande i samma utsträckning i förhållande till alternativa nyhetsförmedlare. Enligt tidigare forskning är osäkerhet (*uncertainty*) rörande vilken information som är relevant för uppdraget ifråga, samt osäkerhet rörande produktens slutgiltiga beskaffenhet drag som är utmärkande för journalistiskt arbete (Attfield & Dowell, 2002, s. 203). Osäkerhet rörande de alternativa källornas tillförlitlighet och risk för ökad informationsstress upplevs av våra respondenter som problem i detta sammanhang. Dessa faktorer hanteras genom att respondenterna i första hand använder sig av väl beprövade källor, som av hävd betraktas som tillförlitliga. Mindre konventionella källor kan dock vara av visst intresse för journalisterna i jakten på en originell vinkling, och även i en förberedande fas, då potentiellt artikelmaterial samlas in och en personlig förståelse av ämnet genereras. De betraktas som ingångar till specifika sammanhang, värda att ta en titt på i research-arbetet och i jakten på uppslag och nya perspektiv.

Att allmänhetens bidrag till informationsflödet kan påverka etablerade nyhetsförmedlares nyhetsvärdering framgår i högre grad av litteraturstudien än av intervjuundersökningen. Via de etablerade medierna påverkas även den del av allmänheten som begränsar sin nyhetskonsumtion till etablerade nyhetsförmedlare och inte personligen tar del av de alternativa nyhetskällor, kommentarer och åsiktsyttringar som finns tillgängliga på Internet. Som exemplet Abu Ghraib visar är denna påverkan inte nödvändigtvis kopplad till ett hos avsändaren uttalat uppsåt att påvisa missförhållanden eller att fungera som alternativ nyhetsförmedlare. Alternativa nyhetsförmedlares viktigaste roll är enligt en av våra respondenter att kommentera, komplettera, granska och kritisera etablerade medier. De senares objektivitet rörande nyhetshändelserna får inte tas för given – den mår tvärtom bra av att ifrågasättas. Ökad diskussion och granskning medför att förtroenden som byggts upp under lång tid bibehåller sin vitalitet (om de håller för granskningen). Objektivitet och opartiskhet är journalistiska ideal som i praktiken är ouppnåeliga, men de fyller ändå en funktion som en del av journalistkårens professionella förhållningssätt. I intervjuerna framhålls att även mindre konventionella nyhetsförmedlare ger en politiserad bild av nyhetshändelserna, och att mycket av den information som sprids på Internet snarast är att betrakta som desinformation, vars spridning är ett resultat av olika former av lobbyverksamhet. Att motverka denna form av desinformationsspridning är en delvis ny uppgift för journalisterna. Antidemokratiska krafter är enligt en respondent bra på att utnyttja Internet. Som medieformat betraktat kan Internet sägas ha en demokratiserande potential, men det finns inte sällan en diskrepans mellan denna potential och det reaktionära innehåll som sprids.

Decentraliseringen av gatekeeperrollen utmanar journalisternas roll som agendasättare och nyhetsfilter, men ställer samtidigt höga krav på de enskilda användarnas källkritiska förmåga. Användarna fungerar själva i ökad utsträckning som individuella gatekeepers. Internet kan dock uppfattas som en ogenomtränglig och svårhanterlig massa av information vars pålitlighet är svår att bedöma. Webbplatser som AlterNet underlättar i viss mån allmänhetens tillvaratagande av decentraliseringens möjligheter genom att

fungera som alternativa gatekeepers. De hjälper användarna att sovra i informationsflödet och erbjuder möjligheter att bidra till samma flöde i en begriplig och någorlunda överblickbar kontext. De etablerade nyhetsförmedlarnas webbplatser fungerar delvis på samma sätt. Det ökande informationsflödet innebär enligt våra respondenter att behovet av professionella sovrare som är specialister på källkritik har växt. Journalistkårens gatekeeperroll har i deras ögon med andra ord blivit viktigare. I övrigt betraktar respondenterna i stort sett journalistrollen som intakt. Överlag är de positivt inställda till den tätare interaktionen med läsarna, liksom till den ökade bredden på de källor som finns tillgängliga. De under tid byggda förtroenden för de institutioner och varumärken som journalisterna representerar vårdas enligt våra respondenter dock bäst genom att yrket utövas i enlighet med väl inarbetade journalistiska principer. En av dem påpekar att journalister och bibliotekarier delvis har samma uppgift – att sortera och presentera information. I viss mån kan journalistkårens och bibliotekariékårens yrkesroller sägas ha närmat sig varandra ytterligare. Den ökade mängden information och en del Internetanvändares tendens att sätta sin tilltro till första träffen vid en sökning på Google sätter ökat fokus även på bibliotekariens (särskilt skolbibliotekariens) gatekeeperroll och källkritiska medvetenhet.

Den ökade tonvikten på gatekeeperrollen tycks innebära vissa konsekvenser för journalisternas informationsbeteende. Att Internet är direkt tillgängligt för journalisterna innebär att informationsflödet passerar färre ”gates” och att den enskilde journalistens gatekeeperposition på ett plan förstärks. Denna förstärkning sker dock till priset av ökad informationsstress, vilket delvis kan förklara att journalister tycks ägna mindre tid åt att själva skapa ny information, och i allt högre grad förlitar sig på inkommande information som bearbetas och redigeras. Att så mycket information finns tillgänglig via Internet och att de därför i större utsträckning än tidigare kan stanna på redaktionen spelar också in i sammanhanget. Fokus flyttas delvis från journalisten som fältaktiv reporter som skapar ny information till journalisten som navigatör och guide i informationsdjungeln. Journalistens roll blir att sovra, sammanfatta och bidra med kontext.

Vår förståelse av ämnet för denna studie var delvis färgad av mer eller mindre idealistiska förhoppningar rörande decentraliseringens demokratiserande potential, vilket i sin tur färgat våra frågeställningar. Det relevanta i att beskriva allmänhetens ökade möjligheter att bidra till informationsflödet som en ”decentralisering av nyhetsproduktionen” kan ifrågasättas. Att i princip vem som helst med tillgång till Internet kan publicera material och nå en stor publik gör inte per automatik ”vem som helst” till journalist. Våra respondenter hävdar vikten av för professionella journalister yrkesspecifika kunskaper i kritisk utvärdering av information, och vikten av att det material som publiceras produceras i enlighet med journalistiska principer som objektivitet och opartiskhet. Distinktionen mellan material producerat av professionella och material producerat av allmänheten fyller en funktion. Att gränserna mellan material som produceras i enlighet med journalistiska objektivitetsprinciper och material som inte begränsas av sådana ramar luckras upp medför en risk för en alltför långtgående relativisering av nyhetsbegreppets innebörd.

Genom att presentera reklamfinansierat material, skvaller och rena spekulationer som nyheter bidrar dock även etablerade medier till nyhetsbegreppet urholkning. Trots ovanstående invändningar kan de decentraliserande tendenserna tänkas leda till en ökad medvetenhet om det problematiska i att alltför oreflekterat sätta likhetstecken mellan ”nyheter” och den information som publiceras i de etablerade medierna. Att en mängd olika typer av mer eller mindre alternativa nyhetsförmedlare finns tillgängliga via Internet förändrar knappast det grundläggande intresset för nyheter. Tillgången i sig innebär inte att en majoritet av allmänheten automatiskt skaffar sig en mer nyanserad bild av nyhetshändelserna. Bredden på de åsiktsyttringar och ämnesområden som finns tillgängliga ökar dock sannolikheten för att det nyhetsintresse som finns tillgodoses och stimuleras (Klotz, 2004, s. 131). Genom att bidra till informationsflödet kan företrädare för allmänheten – utan att för den skull fungera som journalister i egentlig mening – påverka etablerade nyhetsförmedlars nyhetsvärdering, och den diskussion som de ökade feedback-möjligheterna ger upphov till kan bidra till att vitalisera allmänhetens förtroende för journalistkåren.

Som framgår av litteraturstudien har journalistkåren och de etablerade medieinstitutionerna inte fungerat som föregångare i tillvaratagandet av informations- teknologins möjligheter i den utsträckning som förväntats (Gillmor, 2004, s. 237; Heinonen, 1999, s. 48; Nicholas *et al.*, 2000, s. 112). De tycks helst ha velat hålla fast vid den typ av vertikal masskommunikation som kan beskrivas som *Tilltal* (se Figur 7) och liknas vid en form av föreläsning (Gillmor, 2004, s. XIII; McQuail, 2000, s. 131). I stor utsträckning är det istället allmänheten som genom sitt tillvaratagande av Internets interaktiva möjligheter fungerar som en form av avantgarde. Läsarkåren är inte längre passiva konsumenter, utan aktiva användare som driver på utvecklingen (Gillmor, 2004, s. 237-238). Bloggar och poddsändningar² kan nämnas som exempel på fenomen vars genomslag delvis är att betrakta som ett resultat av denna stimulans. Nya företeelser som dessa annekteras efterhand av de etablerade medierna, vilket i viss mån kan betraktas som en strävan efter att kontrollera fenomenen ifråga, men också som ett led i en strävan efter att berika förhållandet till läsarna genom ökade möjligheter till interaktion och diskussion. De flesta dags- och kvällstidningar erbjuder numera någon form av blogg-tjänster. I början bestod dessa mest av att etablerade skribenter gavs utrymme i bloggformat, men på sina håll (till exempel i Expressens nätupplaga) erbjuds nu även läsarna att bidra med innehåll genom att blogga under tidningens banér. Bägge parter lånar status av den andre – läsarna kan göra anspråk på ökad legitimitet genom att publicera material under ett välkänt varumärke, och tidningen låter sitt innehåll färgas av läsarnas autenticitet.

² Definieras i Svenska datatermgruppens ordlista (<http://www.nada.kth.se/dataterm/rek.html#a210>) som en ”tjänst som möjliggör nedladdning av lagrade radioprogram och musikfiler via Internet för uppspelning i dator eller mediespelare vid valfri tidpunkt”.

De decentraliserande tendenser som behandlats i denna uppsats kan placeras in i en vidare kontext bestående av liknande decentraliserande yttringar. Handeln på nätet kapar mellanleden och minskar därmed de stora företagens kontroll över marknaden, och fildelning kan beskrivas som en decentraliserad distributionsform som utmanar nöjesindustrins kontroll över film- och musikmarknaden. Egenhändigt producerad musik, skapad med hjälp av lättanvända musikprogram, lanseras av skaparna själva i form av musikfiler som sprids via mp3-bloggar och webbplatser som MySpace (<http://www.myspace.com/>). MySpace är en Internetcommunity med inbyggd blogg-funktion som uppmärksammats efter att tidigare okända artister nått ut till en stor publik genom att lägga ut egna låtar på sina personliga MySpace-sidor, något som fått musikindustrin att inse webbplatsens potential som marknadsföringsverktyg och lockat även mer etablerade band att skapa MySpace-sidor (Reiss, 2006). Det fritt tillgängliga Internetuppslagsverket Wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page) består av poster som skrivs av användarna själva, vilket ställer den diskussion om objektivitet och kunskapsrelativism som togs upp i avsnitt 5.4 på sin spets. Enligt våra respondenter bidrar specialintresserade och fackkunniga läsare ofta med respons när artiklar rörande deras intresseområden har publicerats. De användare som bidrar med innehåll till Wikipedia tycks delvis tillhöra samma typ, vilket lett till att detta ständigt växande uppslagsverk har relativt hög tillförlitlighet och ibland används som källa även av journalister (Gillmor, 2004, s. 148-150; Poe, 2006). Alla poster kan när som helst redigeras och ändras av vilken användare som helst – ett förfarande som kan jämföras med metoden att utveckla programvara med hjälp av öppen källkod. Operativsystemet Linux utvecklas med hjälp av denna metod, som tillåter användarna att bidra till programmets vidareutveckling genom att spåra och rätta till fel i den fritt tillgängliga källkoden (Gillmor, 2004, 16-17). Den ökade tillgången till journalisternas primärkällor kan i kombination med möjligheten att kommentera deras alster och på andra sätt bidra till informationsflödet beskrivas som en utveckling mot journalistik med öppen källkod.

Den decentraliserande tendensen har i viss mån förstärkts sedan denna studie påbörjades, men denna eskalering motverkas av en motsvarande ökning av förekomsten av mönster av typen *Registrering* (se Figur 7), initierad av de centraliserade maktstrukturer som utmanas av decentraliseringen. Nöjesindustrin kämpar för att återta kontrollen över informations- och distributionsflödet genom att verka för ökad elektronisk övervakning. Denna strävan yttrar sig dock även genom att decentraliserande företeelser annekteras och anpassas. Sedan musikindustrin insett webbplatsen MySpace potential som marknadsföringsverktyg köptes den nyligen upp av mediemogulen Rupert Murdochs storföretag NewsCorp. Genom att de unga användarnas konsumtionsmönster registreras kan MySpace fungera som ett effektivt marknadsundersökningsinstrument (Reiss, 2006). Decentraliseringen av kontrollen över informationsflödet ger genom sin demokratiserande potential alternativa aktörer en röst, men denna röst används paradoxalt nog på sina håll för att sprida antidemokratisk propaganda, som manar till asymmetrisk och decentraliserad krigföring i form av terrorism (Gillmor, 2004, s. 107). I syfte att avvärja detta hot sanktionerar statliga myndigheter ökad övervakning av Internet- och mobiltelefontrafik på bekostnad av användarnas integritet och frihet. Tendensen till hårdare reglerad nättrafik välkomnas av nöjesindustrin, som förutom att

föra upp relevanta frågor om upphovsrätt på agendan strävar efter att framställa sin kamp mot fildelning och piratkopiering som kopplad till kampen mot organiserad brottslighet och internationell terrorism (Flyghed & Wigenmark, 2006; Gillmor, 2004, s. 209-212).

Som konstateras i inledningen till studien är vårt anslag ganska brett. Mot bakgrund av de senaste årens utveckling inom de områden som är föremål för vårt intresse kanske rentav för brett. Intervjuundersökningen resulterade till viss del i svar som reflekterar den ökade tillgången till olika typer av källor på ett mer allmänt plan – möjligen delvis beroende på att frågorna var vagt formulerade tycks en del respondenter ha trott att undersökningen gällde Internets inverkan i stort. Våra medvetet öppna frågor resulterade i icke-specifika svar med få konkreta exempel på hur den egna rapporteringen påverkats av de decentraliserande tendenserna. Bristen på konkreta exempel kan naturligtvis också bero på att de decentraliserande tendensernas inverkan på de enskilda journalisternas informationsbeteende helt enkelt är relativt begränsad. Kanske borde vi ha fokuserat mer på de etablerade mediernas utnyttjande av Internetpubliceringens interaktiva möjligheter. Vidare forskning inom detta område – med ett smalare och mer hanterbart perspektiv – skulle kunna bestå av en fallstudie av en enskild Internetpublikation, med utgångspunkt i Massey och Levys schema för utvärdering av Internetpublikationers interaktiva funktioner (Gunter, 2003, s. 78-79; Levy & Massey, 1999, s. 139-140; Paulussen, 2004, s. 3-4). Analysen av publikationens interaktiva funktioner kan kombineras med intervjuer med journalister verksamma på publikationen ifråga.

Litteraturförteckning

- Allan, S. (2002). Reweaving the Internet: online news of september 11. I: Allan, S., & Zelizer, B (red.), *Journalism after september 11* (s. 119-140). London: Routledge.
- Allbritton, C. (2003). *Back to Iraq*. [Christopher Allbrittons webblogg] Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web: <http://back-to-iraq.com/>
- Allen, T.J., & Cohen, S.I. (1969). Information flow in research and development laboratories. *Administrative Science Quarterly*, 14(1), s. 12-19.
- AlterNet (red.). (1998). *AlterNet: the mix is the message*. [AlterNets webbplats]. Lokaliserad den 14 juni 2006 på World Wide Web: <http://www.alternet.org/>
- Attfield, S., & Dowell, J. (2003). Information seeking and use by newspaper journalists. *Journal of Documentation*, 59(2), s. 187-204.
- Augustsson, A-K. (1996). *Journalister och bibliotekarier: två yrkesgrupper – ett samarbete*. Borås : Publiceringsföreningen Valfrid. (Småtryck från Valfrid, 1401-9132; 1).
- Baldwin, N.S., & Rice, R.E. (1997). Information-seeking behaviour of securities analysts: individual and institutional influences, information sources and channels, and outcomes. *Journal of the American Society for Information Science*, 48(8), s. 674-693.
- Bardoel, J. (2002). The Internet, journalism and public communication policies. *Gazette: the international journal for communication studies*, 64(5), s. 501-511.
- Baréus, L. (2000). *Nyhetsmedia på Internet: journalisters förhållningssätt till Internet som nyhetsmedium*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan / Biblioteks- och informationsvetenskap; 2000:24).
- Bordewijk, J.L., & van Kaam, B. (1986). Towards a new classification of tele-information services. *Intermedia*, 14(1), s. 16-21.
- Burnett, R., & Marshall, P. D. (2002). *Web theory: an introduction*. London: Routledge

- Common dreams news center (red.). (1997). *Common dreams news center: breaking news & views for the progressive community*. [Common dreams news centers webbplats]. Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web:
<http://www.commondreams.org/>
- Deuze, M. (2001). Online journalism: modelling the first generation of news media on the World Wide Web. *First Monday: Peer-reviewed journal on the Internet*, 6(10). Lokaliserad den 22 maj 2006 på World Wide Web:
http://firstmonday.org/issues/issue6_10/deuze/index.html
- Ellis, D. (1989). A behavioural approach to information retrieval system design. *Journal of Documentation*, 45(3), s. 171-212.
- Fjellman, E., & Sjögren, J. (2002). *Digitala nyheter: nyhetsförmedling via Internet*. Stockholm: TELDOK och VINNOVA-Verket för Innovationssystem. (VINNOVA Rapport VR 2002:15 / TELDOK Rapport 43). Lokaliserad den 22 maj 2006 på World Wide Web:
http://www.vinnova.se/vinnova_shop/ItemView_____778.aspx?farParentLink=568
- Flyghed J., & Wigenmark, A. (2006, 7. mars). Är vi alla terrorister? *Dagens Nyheter*, Kultur, s. 4-5.
- Gillmor, D. (2004). *We the media: grassroots journalism by the people for the people*. Sebastopol, Calif.; Farnham: O'Reilly.
- Gunter, B. (2003). *News and the net*. Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum.
- Hadenius, S., & Weibull, L. (2005). *Massmedier: en bok om press, radio & TV* (8., helt omarb. uppl., 2. uppd. tryckn.). Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
- Hall, J. (2001). *Online journalism: a critical primer*. London: Pluto.
- Heinonen, A. (1999). *Journalism in the age of the net: changing society, changing profession*. Tampere. (Acta Universitatis Tamperensis, 685).
- Holme, I. M., & Solvang, B. K. (1997) *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2., uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Hvitfelt, H. (2005). Förändringens vindar – om mediernas utveckling, journalistik och demokrati. I: Hvitfelt, H., & Nygren, G. (red.), *På väg mot medievärlden 2020: journalistik, teknik, marknad* (3., omarb. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Ilshammar, L. (2005). Offentlighetens dimensioner – vad betyder den digitala utvecklingen för den offentliga sfären? I: Hvitfelt, H., & Nygren, G. (red.), *På väg mot*

medievärlden 2020: journalistik, teknik, marknad (3., omarb. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Indymedia (red.). (1999). *Independent media center*. [Indymedias webbplats].

Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web:

<http://www.indymedia.org/or/index.shtml>

Info14 (red.). (u.å.). *Info 14*. [Info 14:s webbplats]. Lokaliserad den 17 juni 2006 på

World Wide Web: <http://www.info14.com/>

Jansson, P. (2004). SVT-anställd förbjuden att blogga. *Journalisten*. (2004, 3. december).

Lokaliserad den 13 juni 2006 på World Wide Web:

http://www.journalisten.se/a.aspx?article_id=7985

Klotz, R. J. (2004). *The politics of Internet communication*. Lanham, Md.; Oxford: Rowman & Littlefield.

Kuhlthau, C. C. (2004). *Seeking meaning: a process approach to library and information services*. (2. uppl.). Westport, Conn.: Libraries Unlimited

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kvarnsell, J. (2003, 25. augusti). Yelah gillar inte auktoriteter. *Sydsvenskan*, s. B4.

Lasica, J. D. (1996). Net gain. *American Journalism Review*. (1996, November).

Lokaliserad den 1 juni 2006 på World Wide Web:

<http://www.ajr.org/Article.asp?id=2217>

Levy, M. R., & Massey, B. L. (1999). Interactivity, online Journalism, and english-language web newspapers in Asia. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 76(1), s. 138-151.

Lewin, K. (1999). Group decision and social change. I: Gold, M. (red.), *The complete social scientist: a Kurt Lewin reader* (s. 265-284). Washington, D.C.: American Psychological Association.

McQuail, D. (2000). *McQuail's mass communication theory* (4., [utök.] uppl.).

London: SAGE.

Magnusson, E. (2004, 11. maj) Våldsbevisen sprids snabbt med ny teknik. *Sydsvenskan*, s. A7.

Martin, H., & Nicholas, D. (1997). Assessing information needs: a case study of journalists. *Aslib proceedings*, 49(2), s. 43-52.

- Mediachannel (red.). (2000). *Mediachannel: the global network for democratic media*. [Mediachannels webbplats]. Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web: <http://www.mediachannel.org/>
- Mediekritik (red.). (2002). *Mediekritik.nu! Bli medieaktivist på 5 minuter*. [Mediekritiks webbplats]. Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web: <http://www.mediakritik.nu/>
- Morris, M., & Ogan, O. (1996). The Internet as mass medium. *Journal of Communication*, 46(1). Lokaliserad den 1 juni 2006 på World Wide Web: <http://jcmc.indiana.edu/vol1/issue4/morris.html>
- MySpace. (2003). *MySpace.com: a place for friends*. Lokaliserad den 21 augusti 2006 på World Wide Web: <http://www.myspace.com/>
- Nicholas, D. (1996). *Assessing information needs: tools and techniques*. London: Aslib. (The Aslib know how series).
- Nicholas, D., & Williams, P. (1999). The changing information environment: The impact of the Internet on information seeking behaviour in the media. I: Wilson, T. D. & Allen, D. K. (red.), *Exploring the contexts of information behaviour: proceedings of the Second International Conference on Research in Information Needs. Seeking and Use in Different Contexts 13/15 August, 1998, Sheffield. UK* (s. 451-462). London: Taylor Graham.
- Nicholas, D., et al. (2000). The impact of the Internet on information seeking in the media. *Aslib proceedings*, 52(3), s. 98-113.
- Nordin, S. (2003). *Filosofins historia: det västerländska förnuftets äventyr från Thales till postmodernismen* (2., [utök.] uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Paulussen, S. (2004). Online news production in Flanders: How Flemish online journalists perceive and explore the Internet's potential. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 9(4). Lokaliserad den 1 juni 2006 på World Wide Web: <http://jcmc.indiana.edu/vol9/issue4/paulussen.html>
- Poe, M. (2006). The Hive. *The Atlantic Monthly*, 298(2). Lokaliserad den 28 augusti 2006 på World Wide Web: <http://www.theatlantic.com/doc/200609/wikipedia>
- Readings, B. (1991). *Introducing Lyotard: art and politics*. London: Routledge. (Critics of the twentieth century).
- Reiss, S. (2006). His Space. *Wired magazine*, 14(7). Lokaliserad den 29 augusti 2006 på World Wide Web: <http://www.wired.com/wired/archive/14.07/murdoch.html>

- Salam Pax. (2002). *Where is Raed?* [Salam Pax webblogg] Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web: http://dear_raed.blogspot.com/
- Sandström, D. (2006, 29. april). Daniel Sandström om folkmord i fel tempo. *Sydsvenskan*, s. B4-B5.
- Savolainen, R. (2003). Informationssökning och informationsbehov. I: Mäkinen, I. & Sandqvist, K. (red.), *Introduktion till informationsvetenskapen* (s. 69-99). Tampere: Tampere University Press.
- Shoemaker, P.J., *et al.* (2001). Individual and routine forces in gatekeeping. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 78(2), s. 233-246.
- Singer, J. (1998). Online journalists: foundations for research into their changing roles. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 4(1). Lokaliserad den 1 juni 2006 på World Wide Web: <http://jcmc.indiana.edu/vol4/issue1/singer.html>
- Slashdot (red.). (1997). *Slashdot: news for nerds – stuff that matters*. [Slashdots webblogg]. Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web: <http://slashdot.org/>
- Sontag, S. (2004, 30. maj). Att betrakta andras lidande: Digitalkameran och kriget. *Dagens Nyheter*. Lokaliserad den 13 juni 2006 på World Wide Web: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=271142>
- Svenska datatermgruppen. (2006, 10. mars). *Ordlista, version 25*. Lokaliserad den 29 augusti 2006 på World Wide Web: <http://www.nada.kth.se/dataterm/rek.html#a139>
- Svenska Indymedia (red.). (2002). *Independent media center Sverige*. [Svenska Indymedias webbplats]. Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web: <http://sweden.indymedia.org/>
- Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer* (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Vakkari, P. (1996). Library and information science: content and scope. I Olaisen, J., Munch-Petersen, E. & Wilson, P. (red.) *Information science: from the development of the discipline to social interaction* (s. 169-231). Oslo: Scandinavian University Press.
- Vakkari, P. (2003). Informationsförsörjningen och informationsvetenskapen. I: Mäkinen, I. & Sandqvist, K. (red.), *Introduktion till informationsvetenskapen* (s. 9-29). Tampere: Tampere University Press.
- Vill ha barn (red.). (2001). *Vill ha barn.com: för oss som är ofrivilligt barnlösa*. [Vill ha barns webbplats] Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web: <http://www.villhabarn.com/>

Wikipedia. (2001). *Wikipedia: the free encyclopedia*. Lokaliserad den 21 augusti 2006 på World Wide Web: http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page

Wilson, T. D. (1981). On user studies and information needs. *Journal of Documentation*, 37(1), s. 3-15.

Wilson, T. D. (1997). Information behaviour: an interdisciplinary perspective. *Information Processing & Management*, 33(4), s. 551-572.

Wilson, T. D. (1999). Models in information behaviour research. *Journal of Documentation*, 55(3), s. 249-270.

Yelah (red.). (1994). *Yelah*. [Yelahs webbplats]. Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web: <http://www.yelah.net/>

Zeyad. (2003). *Healing Iraq*. [Zeyads blogg]. Lokaliserad den 17 juni 2006 på World Wide Web: <http://www.healingiraq.blogspot.com/>

Bilaga

Frågeområde 1: Journalisternas förhållningssätt till alternativa, nätbaserade nyhetsförmedlare

Vilka känner du till sedan tidigare?

Vad anser du om deras trovärdighet som nyhetskällor?

Bevakar du denna typ av källor inom ramen för ditt arbete?

Har denna typ av källa någon gång påverkat din egen rapportering (t.ex. genom tips om nyhet, ny vinkling etc.)?

Kan du erinra dig någon sådan situation (hur fick du nys om källan, hur bedömde du dess trovärdighet, hur använde du informationen)?

Frågeområde 2: Interaktionen med läsarna

Skickar dina läsare e-post till dig? Svarar du?

Deltar du i diskussioner med läsarna via webbforum eller liknande?

Finns arbetstid avsatt för detta?

På vilket sätt påverkar denna interaktion din rapportering?

Har du deltagit i diskussioner på någon annan webbplats?

Vilka är enligt din uppfattning de läsare som utnyttjar möjligheten att kommunicera med er journalister via Internet?

Upplever du att du kommit dina läsare närmare genom denna typ av interaktion?

Frågeområde 3: Journalistrollens förändring

På vilket sätt tror du att journalistrollen påverkas av den här utvecklingen?

Hur hävdar man bäst journalistyrkets fortsatta relevans?